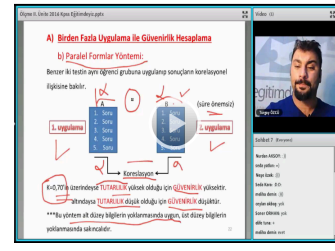
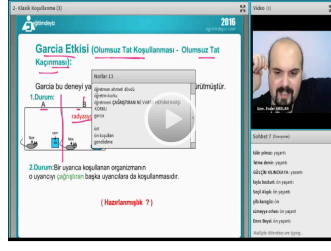
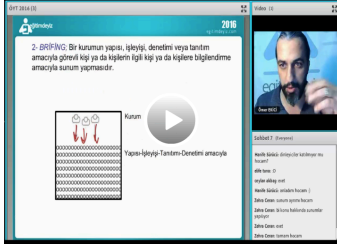

TURGAY ÖZCÜ
KAZANDIRAN
REHBERLİK
DERS NOTLARI

ÜCRETSİZDİR

EĞİTİMDEYİZ UZAKTAN EĞİTİM DERS VİDEOLARININ DESTEKLEYİCİ NOTLARIDIR

**DERS VİDEOLARIMIZI İZLEMEDEN SINAVA
GİRMEYİNİZ.**

**KPSS EĞİTİM BİLİMLERİ, GKGY VE ÖABT
AYRINTILI DERSLER**

VE

KONU TEKRARI İÇİN “ EĞİTİMDEYİZ “

Türkiye'nin Marka Uzaktan Eğitim Portalı

www.egitimdeyiz.com

0850 333 99 27

REHBERLİK DERS NOTLARI

Eğitimdeyiz Uzaktan Eğitim

www.facebook.com/enderhocakpss

www.facebook.com/egitimdeyiz

www.egitimdeyiz.com

**CANLI VE VİDEO DERS ÜYELERİMİZ,
BU DERS NOTUNU VİDEOLARIMIZ İLE
PARALEL ÇALIŞMANIZ SİZLERE EKSTRA
KATKI SAĞLAYACAKTIR.**

REHBERLİK

1. ÜNİTE

ÇAĞDAŞ EĞİTİM ANLAYIŞI ve ÖĞRENCİ KİŞİLİK HİZMETLERİ

1. Çağdaş Eğitim Anlayışına Göre Eğitimin Amaçları
(Bireyi kendisi ve toplumu için yetiştirmek)
2. Çağdaş Eğitimin İşlevleri (Fonksiyonları)
(Eğitimin faydaları nelerdir? Eğitim ne işe yarar?)
3. Çağdaş Eğitim Anlayışına Göre Okullarda Verilen Hizmetler
 - a) Öğrenci Kişilik Hizmetleri (Ö.K.H.) ve Amacı
 - b) Ö.K.H.'nin Kapsamı (İçeriği) (Ö.K.H. Hizmet Türleri)
 - * Sağlık Hizmetleri
 - * Sosyal Yardım Hizmetleri
 - * PDR (Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik) Hizmetleri
 - * Özel Yetiştirme Hizmetleri
 - * Özel Eğitim Hizmetleri
 - * Sosyo-Kültürel Hizmetler

ÇAĞDAŞ EĞİTİM ANLAYIŞI ve ÖĞRENCİ KİŞİLİK HİZMETLERİ

İnsan: Biyo – psiko – sosyaldir (canlı, duyu ve düşünceleri olan, toplumsal hayatı olan).

Çağdaş ve bilimsel anlayışa göre **eğitim;** bireylerin **bedensel, duygusal, zihinsel ve sosyal yeteneklerinin hem kendisi için hem de toplumu için en uygun şekilde gelişmesine ve kullanılmasına yardımcı olma sürecidir.**

Eğitim; bireyin yaşantıları sonucunda kasıtlı ve istendik yönlü davranışları meydana getirme sürecidir.

Bireyin sahip olduğu bütün potansiyeller ve yetenekler önemlidir. Eğitim süreci bunlar arasında bir **bütün oluşturmaktadır.**

Herhangi bir alana önem verilirken diğer bir alan ihmal edilmemelidir (tümel gelişim).

Eğitimde zaman ve mekân sınırı yoktur (Süreklilik ilkesi ve her yerde eğitim ilkesi).

Ör) Zihinsel alanda ders çalışma önemsendirken bedensel olarak uyku ve beslenme ihmal edilmemelidir.

Çağdaş eğitim sisteminin nihai amacı; bireyin **kendini gerçekleştirmesine yardımcı olmaktadır.**

Kendini gerçekleştirme kavramı Hümanistik (insancıl) anlayışa dayanır (A. Maslow – C. Rogers).

Kendini Gerçekleştirme = Tam Verimlilik = Kendini Tamamlama = Özünü Gerçekleştirme = Tam Kapasite ile Fonksiyonda Bulunma

1. Çağdaş Eğitim Anlayışına Göre Eğitimin Amaçları (Bireyi kendisi ve toplumu için yetiştirmek)

Eğitimde temel amaç, bireyin sahip olduğu potansiyelleri kullanmasına yardımcı olmaktır.

Bunu yaparken ne toplum için birey gözden çıkarılır ne de birey için toplum gözden çıkarılır. Her ikisine de uygun olan seçilir. Bu yüzden bireylerin hem "**kendisi için**" hem de "**toplumu için**" faydalı olması istenir.

Bu da bireylerin kendini gerçekleştirmeyle mümkündür.

Çağdaş eğitim anlayışında katı kuralların yerini bireysel farklılıklara verilen önem almıştır.

2. Çağdaş Eğitimin İşlevleri (Fonksiyonları) (Eğitimin faydaları nelerdir? Eğitim ne işe yarar?)

Eğitim sisteminin iki temel fonksiyonu vardır. **Bireyselleştirme** (kendisi için yetiştirme) ve **sosyalleştirme** (toplumu için yetiştirme).

Bireyi kendisi için yetiştirmekteki amaç: kendine yararlı biri olmasını ve gerekli donanımları kazanmasını sağlamaktır.

Bunun için de şu alt hedeflerin gerçekleşmesi istenir.

- * Bireyi meslek sahibi yapmak
- * Bireyin diğer bireylerle uyumunu (sosyal uyumunu) sağlamak,
- * Kendini gerçekleştirmesine olanak sağlamak.

Bireyi toplumu için yetiştirmekteki amaç: bireyin topluma yararlı biri olmasını sağlamaktır.

Bunun için de şu alt hedeflerin gerçekleşmesi istenir.

- * Toplumun sürekliliğini ve düzenini sağlamak (sosyo- kültürel)
- * Ekonomik yaşam için nitelikli insan gücü sağlamak, gelişime açık, esnek, yaratıcı ve verimli bireyler yetiştirmek (sosyo-ekonomik)
- * Toplumu ve dünyası için iyi bir vatandaş olarak yetiştirmek (sosyo-politik) (dünya vatandaşlığı).

Eğitim işlevleri:

- * Bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönden sağlıklı,
- * Topluma uyum sağlayabilen,
- * Mutlu ve üretken,
- * Sadece akademik açıdan başarılı değil aynı zaman da kendisiyle barışık,
- * Sevmeyi ve sevilmeyi bilen bireyler yetiştirmektedir.

3. Çağdaş Eğitim Anlayışına Göre Okullarda Verilen Hizmetler

Çağdaş eğitimin **işlevlerini gerçekleştirebilmesi** ve **amacına ulaşabilmesi için** örgün eğitimde okulların yapısı değişmiştir. Okullarda verilen hizmetlerin (**öğretim ve yönetim**) daha iyi verilmesi ve öğrencilerin eğitim ortamından en yüksek düzeyde yararlanabilmeleri için gerekli olanakları hazırlayan, var olan sorunları kaldırmaya çalışan hizmetlere "**öğrenci kişilik hizmetleri**" (**Ö.K.H.**) denir.

Geleneksel eğitim anlayışında öğretim hizmetleri ve yönetim hizmetleri vardı.

Çağdaş eğitim anlayışında ise bu hizmetlere ek olarak **Ö.K.H. de eklenmiştir.**

Geleneksel Eğitim Anlayışı

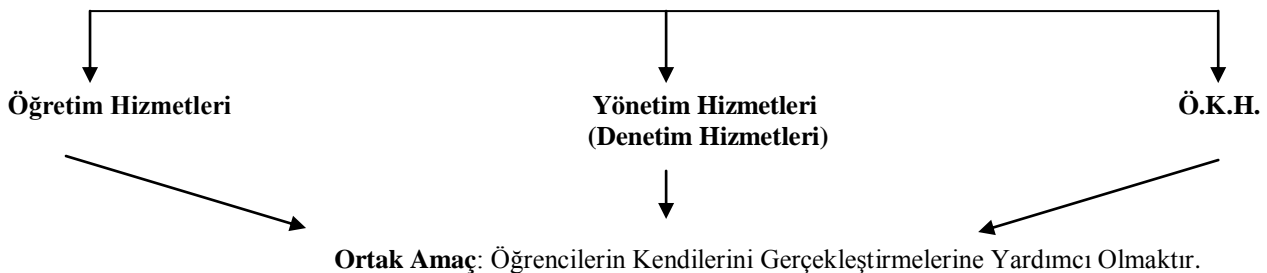
Öğretmen merkezli
Daimicilik ve Esasicilik eğitim felsefelerine dayanır
Öğrenci pasif (edilgen)
Ezbere dayalı öğrenme var
Ödül ve ceza çok sık kullanılır
Kriz yönelimli rehberlik anlayışı var (sorunlu öğrenciler önceliklidir)
Zihinsel alan ön plandadır
Öğretim ve yönetim hizmetleri vardır.
Tektip (üniform) eğitim vardır.

Çağdaş Eğitim Anlayışı

Öğrenci merkezli
İlerlemecilik ve Yeniden Kurmacılık Eğitim felsefelerine dayanır
Öğrenci aktif (etken)
Araştırma ve incelemeye dayalı öğrenme var
Motivasyon (güdülenme) kullanılır
Önleyici rehberlik anlayışı ve Gelişimsel rehberlik anlayışı var (bütün öğrencilere yöneliktir, kimseye öncelik yoktur)
Bütün alanların gelişimi önemlidir (tümel gelişim)
Öğretim, yönetim ve öğrenci kişilik hizmetleri (Ö.K.H.) vardır.
Bireysel farklılıklar önemsenir.

Çağdaş Eğitim Anlayışındaki Hizmetler

(Çağdaş Eğitim Sisteminin Boyutları)

Öğretim hizmetleri: öğrencilere bilgi, beceri ve kazanımları öğretmek için var olan güçlerini geliştirmeyi amaçlar. Okullarda verilen hizmetlerdir. Öğretmenlerin sorumluluğundadır. Zorunlu ve seçmeli dersler vardır. Öğretmen, bilgi ve becerileri öğrencilere öğretir sonrada başarılarını ölçer ve değerlendirir.

Yönetim (denetim) hizmetleri: öğretim hizmetlerinin ve Ö.K.H.'nin sağlıklı şekilde yürütülmesini sağlar. Bunun için gerekli olan personel, araç-gereç, malzeme ve materyallerin teminini sağlar. Var olan programları yürütmekle ilgili hizmetlerdir. Müdür, müdür yardımcısı, dekan vb. yöneticilerin sorumluluğundadır. Okulda bulunan birimler arasındaki işleyişi ve koordinasyonu kolaylaştırır. Bilgi ve kaynak akışını düzenler. Denetleme ve yönetim işleri üstlenilir.

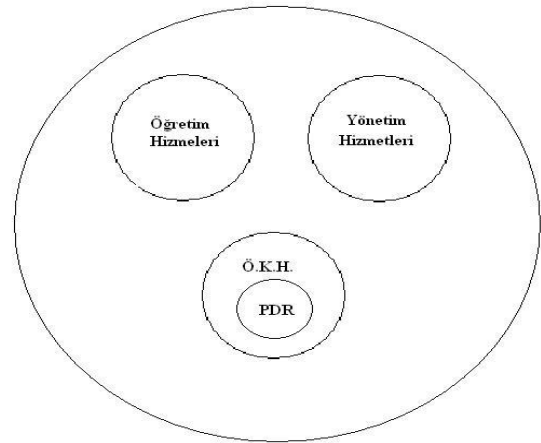
Ö.K.H.: eğitim ve öğretim faaliyetlerinden en iyi ve en verimli şekilde yararlanılması için uygun ortam oluşturmaya yönelik hizmetlerdir. Çağdaş eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır. Öğrencilerin biyo-psiko-sosyal bütün ihtiyaçları dikkate alınır. Öğrencilerin sahip oldukları potansiyellerin (gizil güçlerin) açığa çıkmasına yardımcı olunur.

Bu 3 alandaki hizmetlerin sağlıklı şekilde verilmesi sonucunda eğitimde belirlenen amaçlara ulaşılmış olur.

Çağdaş Eğitim Sisteminde Verilen Hizmetler

a) **Öğrenci Kişilik Hizmetleri (Ö.K.H.) ve Amacı**

Ö.K.H. çağdaş eğitim anlayışına göre örgün eğitimde olması gereken profesyonel bir hizmet grubudur. Amaç, öğrencilerin eğitim ve öğretimden en iyi şekilde faydalanabilecekleri ortamı sağlamaktır. Biyo-psiko-sosyal yönden bütün ihtiyaçların karşılanmasına yardımcı olmaktır. Ö.K.H. çağdaş eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Öğretim ve yönetim faaliyetlerinden ayrı **ancak** onlarla paralel olarak verilen bir hizmettir. Onların bir **alt basamağı değildir.**

b) **Ö.K.H.'nin Kapsamı (İçeriği) (Ö.K.H. Hizmet Türleri)**

Ö.K.H.'nin kapsamındaki hizmetler eğitim süreci içerisindeki öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaya ve öğretimi güçleştiren sorunları yok etmeye yöneliktir.

*** Sağlık Hizmetleri:**

Okullarda sağlık kontrollerinin ve taramaların yapılması, **sağlıkla ilgili** önlemlerin alınması, gerekli ilaçların temin edilmesi, hasta öğrencilerin muayene edilmesi, tanı konması ve tedaviye başlanması, **sağlık konularında** eğitimler verilmesi ve okullardaki revirlerin işletilmesini içerir. Bulaşıcı hastalıklar başta olmak üzere birçok hastalık hakkında bilgiler verilir. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik (P.D.R.) hizmeti alan öğrenciler bazen sağlık hizmetlerine yönlendirilebilir. Aynı anda her iki hizmeti de alması gerektiğinde bu duruma uygun hizmet verilebilir.

*** Sosyal Yardım Hizmetleri:**

Öğrencilerin yurt ve pansiyonlarda barınmalarını, yemekhanelerden yararlanmalarını, burs, kredi ve ek işlerle parasal ihtiyaçlarını karşılamalarını içerir. Yani öğrenciye **maddi olanaklar** sağlanmaya çalışılır.

*** Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik (P.D.R.) Hizmetleri:**

Öğrencilerin **kendilerini ve çevrelerini daha iyi tanıyıp potansiyellerini kullanabilmeleri** için yapılan profesyonel yardımları içerir. Kişisel, eğitsel ve mesleki alanlarda olabilir.

*** Özel Yetiştirme Hizmetleri:**

Öğrencilerin **özel yeteneklerini** geliştirmeye yardımcı olmak için uygun kurslara göndermek veya kurs açmak gibi hizmetleri içerir. Ör) Resim, el sanatları, spor vb.

*** Özel Eğitim Hizmetleri:**

Herhangi **engelinden dolayı ya da üstün yeteneğinden dolayı** normal eğitimden yararlanamayan öğrencilere yönelik verilen hizmetleri içerir. Özel eğitim hizmetleri; **kaynaştırma programı, özel alt sınıf ve özel eğitim okulları** ile sağlanır.

*** Sosyo-Kültürel Hizmetler:**

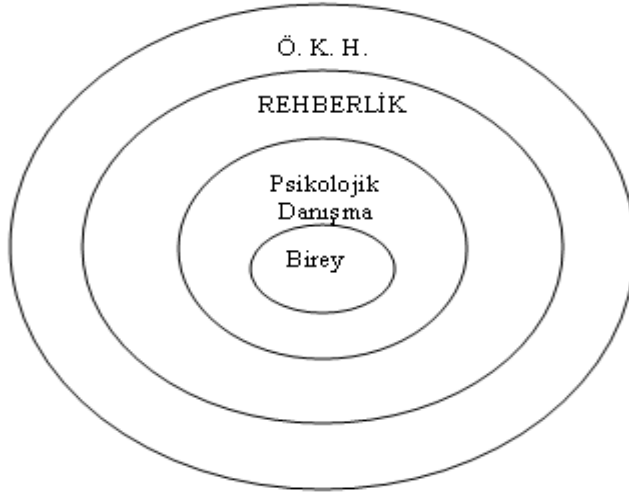
Serbest zamanları değerlendirmek için **spor, sanat, kültür, tiyatro, sinema, gösteri halk oyunları, fotoğraf, seramik** vb alanlarla ilgili sunulan hizmetleri içerir.

2. ÜNİTE

REHBERLİĞE GİRİŞ

1. Rehberliğin Tanımı, Amacı ve Özellikleri
2. Rehberliğin İlkeleri (Kuralları)
3. Rehberlik nedir? Ne değildir?
4. Rehberlik Hizmetleri ve Öğretim Hizmetlerinin İlişkisi
5. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı
6. Kendini Gerçekleştirmekte Olan Bireylerin Özellikleri
7. Rehberliğin Temelleri ve Tarihçesi

Çağdaş Eğitim Sistemi

- * ÖKH çağdaş eğitim sisteminin ayrılmaz bir parçasıdır ve sistemin içindedir dışında değildir.
- * Rehberlik hizmetleri ÖKH'nin çekirdeği, psikolojik danışma hizmetleri ise rehberliğin çekirdeğidir.
- * Rehberlik hizmetleri psikolojik danışma hizmetlerini de içine alan daha geniş kapsamlı bir hizmet alanıdır.
- * Psikolojik danışma hizmetleri aynı zamanda bir rehberlik hizmetidir ancak her rehberlik hizmeti psikolojik danışma hizmeti değildir.
- * Çağdaş eğitim sistemi (ÇES) birey (öğrenci) merkezlidir, öğretmen, uzman ya da kriz merkezli değildir.

1. Rehberliğin Tanımı, Amacı ve Özellikleri:

Rehberlik kelimesinin sözlük anlamı “kılavuzluk etme, yol gösterme, öncülük etme” vb şekillerde kullanılır.

ANCAK eğitimdeki rehberlikte, bilimsel anlamda böyle bir yol gösterme yoktur.

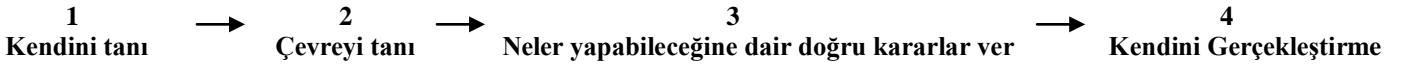
Bireylerin sağlıklı bir şekilde gelişimi için rehberlik hizmetlerine ihtiyaç vardır.

Bu yüzden rehberlik hizmetleri çağdaş eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır.

Bireyin kendini gerçekleştirmesine ve sahip olduğu potansiyelleri açığa çıkarmasına yardımcı olmaktadır.

Rehberlik: bireyin kendini tanıyıp anlayıp kabul edip, çevresindeki olanakların farkına varıp, kendisiyle ilgili doğru kararlar vererek kendini gerçekleştirmesine yardımcı olma sürecidir. Bu aynı zamanda çağdaş eğitim anlayışının da nihai amacıdır.

Rehberliğin ilk amacı; bireyin kendini tanımasına yardımcı olmak, nihai (asıl) amacı ise bireyin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olmaktadır.

Karar verme aşamasında olan bireylere öncelikli olarak yapılması gereken yardım, bireyin kendini tanınmasına ve hedefini belirlemesine yardımcı olmaktadır. Asla birey adına başkası karar vermemelidir.

1) Rehberliğin birinci işlevi (birinci amacı): Bireyin kendisini tanınmasına, anlamasına ve kabul etmesine yardımcı olma.

Birey, beden ve zihinsel yeteneklerini, güçlü ve zayıf yanlarını, sevdiği ve sevmediği etkinlikleri, psikolojik ihtiyaçlarını, tutum ve değerlerini tanıyıp kabul ettiği zaman kendini tanımış olur.

Danışman, danışanına bir ayna tutuyormuşçasına hareket etmemelidir. Kişiyi kendisini göstermelidir.

“Ne yapacağımı bilemiyorum?”, “nerde hata yapıyorum?”, “nasıl davranmalıyım?” gibi sorular kişinin kendini tanımaya yönelik sorularından bazılarıdır.

Kişi kendini doğru tanımalı, tanımlamalı, kapasitesini bilmeli ve gerçekçi olmalıdır.

Çünkü bunu başaramayan bir kişi sorunlarına da gerçek çözümler üretmez.

2) Rehberliğin ikinci işlevi (ikinci amacı): Bireyin çevresindeki imkânları tanımına yardımcı olma.

Birey çevresindeki imkânların farkına vardığı zaman, kendisine uygun olanı ve gelişimine katkı sağlayacak olan fırsatları daha iyi görür. Bireyin çevresindeki imkânları öğrenmese yönelik hizmetler; rehberliğin bilgi verme olarak da adlandırılan ikincil işlevleridir.

Kişinin ilgi, yetenek ve değerlerine uygun okullar, programlar ve meslekler hakkında bilgi verme, verimli ders çalışma yollarını öğretme, disiplin kurallarını açıklama, boş zamanları değerlendirme etkinlikleri bu işlevin kapsamındadır.

3) Rehberliğin üçüncü işlevi (üçüncü amacı): Bireyin sahip olduğu potansiyelleri kullanabilmesine yardımcı olma.

Bu işlev 1. ve 3. işlevin uzlaşmasıdır. Kendini doğru tanıyan gerçekçi bireyler yeteneklerini uygun koşullarda kullanırlar ve doğru kararlar verebilirler. Böylece kendilerini gerçekleştirmiş olurlar. Çünkü kendini gerçekleştirmenin yolu bireyin kendisini doğru tanıyıp yeteneklerini uygun şekilde kullanmasıdır.

2. Rehberliğin İlkeleri (Kuralları)

Rehberlik hizmetleriyle ilgili olarak yapılan çalışmalar değişiklik gösterebilir ancak rehberlik ilkeleri değişmez. Bu ilkeler;

- * Hümanistik (insancıl) ve demokratik anlayışa göre hizmet verme ilkesi,
- * Gönüllülük ilkesi,
- * İşbirlikçilik ilkesi,
- * Öğrenci (birey) merkezli olma,
- * Bireyi tanımaya yönelik olma,
- * Bütün öğrencilere yönelik olma (genellik ve eşitlik ilkesi),
- * Tüm alanların gelişimine (tümel gelişim) yardımcı olma,
- * Gizlilik ilkesi,
- * Bireye ve topluma karşı sorumluluk ilkesi,
- * Süreç / Süreklilik ilkesi,
- * Özerklik ilkesi,
- * Esneklik ilkesi,
- * Sistematiçlik ilkesi / Planlı programlı olma,
- * Bireysel farklılıklara saygı,
- * Tamamlayıcılık ilkesi,
- * Karar vermeye yardımcı olma.

Hümanistik (insancıl) ve demokratik anlayışa göre hizmet verme ilkesi: insan hak ve onuruna saygılı olmayı, değişik düşünce ve duygulara hoşgörüyü yaklaşmayı gerekli kılar.

Gönüllülük ilkesi: rehberlik hizmetlerinden yararlanmak bireylerin kendi isteğine bağlıdır. Bu hizmetin sağlıklı olarak gerçekleşebilmesi için hizmet alanın da hizmet verenin de karşılıklı olarak bu süreçte istekli olması gerekir.

İşbirlikçilik ilkesi: rehberlik hizmetlerinin bir ekip çalışması gerektirdiğiyle ilgilidir. Sadece rehber öğretmenlerin sorumluluğunda olan hizmetler değildir. Müdür, veli, öğrencinin akrabaları diğer öğretmenler de sürece katkı sağlayabilir.

Öğrenci (birey) merkezli olma: verilecek olan hizmetlerin öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve özelliklerine göre düzenlenmesidir. Öğretmen merkezli bir anlayış yoktur.

Bireyi tanımaya yönelik olma: yardımcı olunacak bireylerin doğru şekilde tanınmasını gerekli kılar. Bir bireyi tanımadan ona yardımcı olmak ve kendini gerçekleştirmesine katkı sağlamak mümkün değildir. Sürecin sağlıklı olarak başlaması için bu gereklidir.

Bütün öğrencilere yönelik olma (genellik ve eşitlik ilkesi): öğrenciler arasında sorunlu veya çalışkan ayrımı yapmaksızın herkesin yardıma ihtiyaç duyabileceğini düşünerek hizmet vermektir.

Tüm alanların gelişimine (tümel gelişim) yardımcı olma: öğrencilerin yardım konuları arasında ayrım yapmamayı gerektirir. Rehberlik hizmetleri sadece duygusal sorunlarla ya da sadece bilişsel sorunlarla ilgilenmez.

Gizlilik ilkesi: öğrencinin kişisel ve namahrem bilgilerinin başkalarıyla paylaşılmamasıdır. Kişi kendi izin verdiğinde, kendine ya da başkalarına zarar verme durumu söz konusu olduğunda ve yasal bir soruşturma için gerektiğinde bilgiler paylaşılabilir. Bu tür durumlarda bilgilerin paylaşılması gizlilik ilkesinin ihlal edildiği anlamına gelmez.

Bireye ve topluma karşı sorumluluk ilkesi: rehberlik (hizmetini veren kişi danışana karşı sorumlu olduğu gibi diğer bireylere de (topluma) karşı sorumludur.

Süreç / Süreklilik ilkesi: rehberlik hizmetleri zamana yayılarak bir süreç içinde gerçekleşir ve takip gerektirir. Bazı bireyler için bu hizmetler ömür boyu bile gerekebilir.

Özerklik ilkesi: bireylerin güçlü oldukları ve kendi sorunlarıyla başa çıkabilecekleri varsayılır. Birey adına onun sorunları çözülmez, bireylerin başkalarına bağımlı hale gelmesi istenmez. "Bana balık verme, balık tutmayı öğret."

Esneklik ilkesi: rehberlik hizmetlerinin okul kademesine, okulun amaç ve imkânlarına, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına göre değişiklik göstermesidir. Herkese her koşulda aynı hizmetler sunulmaz. Hizmetlerin şekli değişir ancak ilkeler değişmez.

Sistematiçlik ilkesi / Planlı programlı olma: verilecek olan hizmetlerin önceden belli bir plan ve program çerçevesinde düzenlenmesi ve sistemli olmasıdır.

Bireysel farklılıklara saygı: her öğrencinin ilgi, ihtiyaç, anlama hızı ve yetenekleri açısından farklılıklar olabileceğini kabul etmektir. Bütün bireylerden her şeyi aynı şekilde ve aynı hızda başarması beklenemez. İstekler, kararlar ve tercihler farklı olabilir.

Tamamlayıcılık ilkesi: rehberlik hizmetlerinin çağdaş eğitim sistemindeki temel hizmetlerden biri olarak sistemin tamamlayıcı öğelerinden biri olmasıdır.

Karar vermeye yardımcı olma: bireylerin kendileriyle ilgili kararlarını yine kendilerinin vermesine yardımcı olunur ancak asla birey adına karar verilmez.

Nedir?**Ne değildir?**

Uzman kişilerce yapılan, <u>profesyonel, bilimsel</u> , planlı programlı ve sistemli bir yardımdır.	Herkes tarafından yapılabilen, keyfi veya düzensiz bir yardım değildir.
<u>Gönüllük</u> esastır. Rehberlik hizmetlerinden yararlanmak bireylerin kendi isteğine bağlıdır.	Zorlama veya baskı yoktur. Bireylere istekleri dışında bir yardım yapılması söz konusu değildir.
<u>Süreçtir</u> , süreklilik vardır, zamana yayılarak yapılması gereken bir hizmettir. Bazı bireyler için ömür boyu bile gerekebilir	Tek bir andan veya tek bir hizmetten ibaret değildir. Tek bir çalışma yapılması, hizmetin bittiği anlamına gelmez.
Karşılıklı paylaşım esastır, <u>bilgi alışverişi</u> vardır.	Tek yönlü bir hizmet değildir. Danışan her şeyin en iyisini bilen, danışman ise hiçbir şey bilmeyen değildir. Hizmet alan açısından akademik bir ders değildir. Akıl verme veya öğüt verme işi değildir.
Yardım isteyen bireylerin güçlü olduğu ve kendi sorunlarını çözebileceği varsayılır. (<u>özerklik ilkesi</u>). Bireylerin farkındalık düzeylerinin artırılması amaçlanır.	Bireyi koruyup kollamak, kayırmak, kol kanat germek ve onların güçsüz olduğunu düşünmek yoktur.
Bireylerin sorunlarının çözümüne <u>yardımcı olunur</u> .	Birey adına onun sorunu çözülmez.
Alternatif yollar gösterilir (+/-), Seçenekler sunulur ve karar vermesine <u>yardımcı olunur</u> . Yönelme vardır.	Bireye yol göstermez, onun adına karar vermez. Yönlendirme yoktur.
<u>Bütün öğrencilere</u> yöneliktir.	<u>Sadece</u> sorunlu ya da sadece başarılı öğrencilere yönelik bir hizmet değildir.
<u>Her yaştaki bireylere</u> yönelik hizmetlerdir. (çocuk, genç, yetişkin, yaşlı vb)	<u>Sadece</u> belli bir yaş kademesine yönelik hizmetler değildir.
<u>Bütün öğretim kademelerinde</u> verilen bir hizmettir. (okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim)	<u>Sadece</u> belli bir öğretim kademesine yönelik hizmetler değildir.
Öğrencilerin tüm alanlardaki gelişimlerine yardımcı olunur (<u>tümel gelişim</u>).	<u>Sadece</u> duygusal sorunlarla ya da sadece bilişsel sorunlarla ilgilenmez.
<u>Sorunların çözümü</u> (rehberlik hizmetlerinin etkinliği) yardım alan bireye ve sorunun büyüklüğüne göre değişebilir.	Bütün sorunları çözmeye garantisi veremez.
Bireylerin <u>değişimi ve gelişimi amaçlanır</u> . Dinamik ve değişken hizmetler verilebilir.	Bireylerin sabit ve statik olması istenmez. Verilen hizmetler hep aynı şekilde değildir.
Dolaylı yoldan okuldaki <u>düzenin sağlanmasına yardımcı olunur</u> (oryantasyon, bilgilendirme vb).	Rehberlik hizmetleri bir disipline etme işi değildir.
<u>Gelişimsel ve önleyici rehberlik anlayışına</u> göre hizmet verilir. Sorunlar ortaya çıkmadan önce tedbir alınır.	Kriz merkezli bir anlayış yoktur. Sorunların ortaya çıkması beklenmez
Rehberlik hizmetlerinde ilk (temel) amaç, bireyin kendini tanımasına yardımcı olma, nihai (asıl) amaç ise, bireyin kendisini gerçekleştirmesine yardımcı olmaktır.	Rehberlik hizmetlerinde yapılan etkinlikler (test, anket, görüşme vb.) birer amaç değil araçtır. <u>Sadece</u> test sonuçlarına bakarak öğrenci hakkında karar verilemez.

4. Rehberlik Hizmetleri ve Öğretim Hizmetlerinin İlişkisi

Rehberlik hizmetleri de öğretim hizmetleri de çağdaş eğitim sisteminin ayrılmaz birer parçasıdır.

Her ikisi de birey (öğrenci) merkezlidir ve profesyonellik gerektirir.

Birbirleriyle paralel ve birbiriyle uyumlu hizmetler sunarlar ve uyum içindedirler ancak birbirlerinin işlerini yapmazlar.

Öğretim; planlı ve programlı öğretmen etkinliklerini kapsar. İstendik yönlü bilgi, beceri ve davranışların kazandırılması sürecidir.

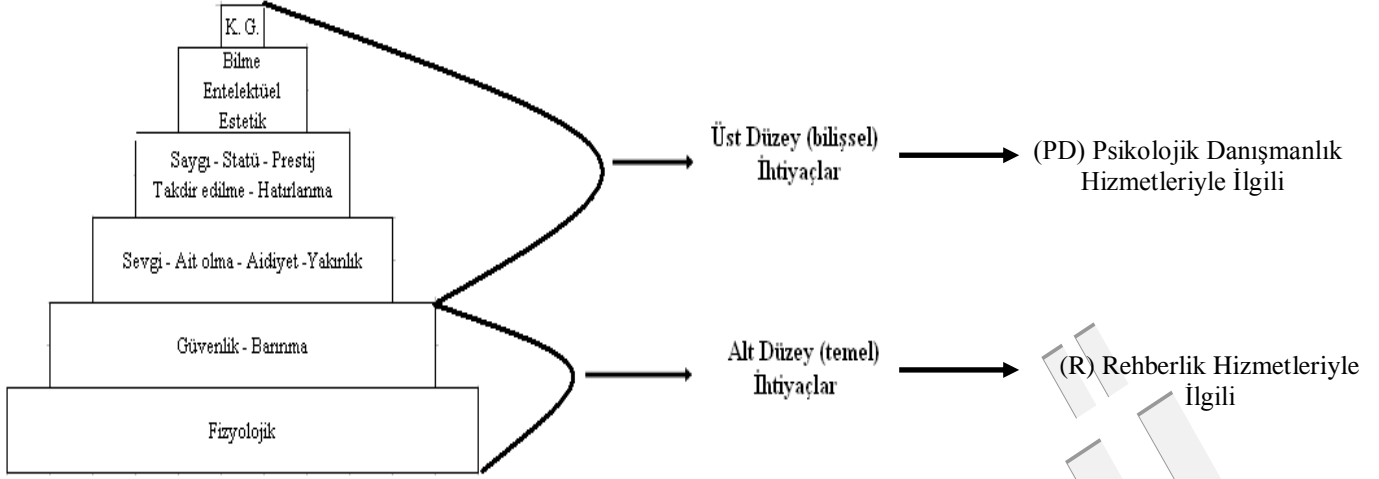
Rehberlik ise; bireyin kendini gerçekleştirmesine yardımcı olma sürecidir.

<u>Rehberlik Hizmetleri</u>	<u>Öğretim Hizmetleri</u>
Rehberlik hizmetlerinden yararlanmak bireylerin kendi isteklerine bağlıdır. (<u>gönüllülük</u>)	Bazı kademelerde <u>zorunluluk</u> vardır. (okul öncesi ve ilköğretim)
Bazı bilgilerin <u>gizliliği</u> esastır. Her bilgi herkesle paylaşılmaz.	Gizlilik yoktur bilgiler <u>paylaşılabilir</u> .
<u>İşbirliği</u> gerektirir, hizmetler ekip çalışmasıyla gerçekleşir.	Öğretmenler kendi derslerini <u>tek başlarına</u> anlatırlar.
<u>Özneldir</u> ve verilecek olan hizmetin içeriği yardım talebinde bulunan kişilere göre değişiklik gösterir (<u>esneklik</u>).	<u>Nesneldir</u> ve verilecek olan bilgiler kişilere göre değişiklik göstermez yani herkes için aynıdır (<u>müfredat</u>).
Bireyin <u>iç dünyasına</u> yöneliktir (iç görü) ve hizmet alan açısından <u>akademik bir ders değildir</u> .	<u>Dış dünyaya</u> yöneliktir ve (sosyal bilimler, fen bilimleri) <u>akademik bilgi ve becerileri</u> kazanması amaçlanır.
Öğrencinin kendini <u>anlaması ve algılaması</u> esastır.	Öğretmenin öğrenciye bilgi ve becerileri aktarması (<u>öğretmesi</u>) esastır.
Bireyin kendi kendini kontrol etmesi, <u>öz disiplini</u> sağlaması istenir (otonomi, otokontrol, <u>içsel denetim</u>).	Sınıftaki ve okuldaki düzeni sağlamak için genel anlamda <u>disiplin kuralları</u> vardır (<u>dışsal denetim</u>).
<u>Psikolojik danışmanlar</u> (PD) ve <u>alanında uzman kişiler</u> (R) tarafından verilen hizmetlerdir.	<u>Öğretmenler</u> tarafından verilen bir hizmettir.
<u>Yargılama ve cezalandırma yoktur</u> .	Gerekli durumlarda <u>yargılama ve cezalandırma vardır</u> .
Ölçme değerlendirme işlemleri <u>bireyi tanımak</u> veya verilen <u>hizmetlerin etkili olup olmadığını</u> anlamak için kullanılır.	Ölçme değerlendirme işlemleri öğrencilerin <u>bilgi ve becerilerinin yeterli olup olmadığını</u> anlamaya yöneliktir.

5. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı

Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin en üst basamağındaki ihtiyaç, kendini gerçekleştirme ihtiyacıdır. Kendini gerçekleştirme, ömür boyu devam eden bir süreçtir ve hümanistik (insancıl) anlayışa dayanır.

- * İnsan ihtiyaçları hiyerarşik bir yapı arz eder (önem derecesi vardır).
- * Birincil ihtiyaçlar en temel ihtiyaçlardır ve ikincil, üçüncül ihtiyaçlardan önce gelir.
- * İnsan davranışlarının temelinde herhangi bir ihtiyacı giderme çabası vardır (kursa gitmek – atanma, lokantaya gitmek – açlık vb)
- * İki tip ihtiyaç vardır; "eksiklik" (psikolojik ve fizyolojik) ve "gelişim" (potansiyeller ve yetenekler) ihtiyacı.
- * Bir ihtiyacı karşılamak için gerektiğinde sonraki bir ihtiyaç feda edilebilir ancak önceki bir ihtiyaç feda edilemez (sinema – açlık)
- * Alt düzeydeki ihtiyaçlar en azından belli bir orana kadar karşılanmadıkça üst düzey ihtiyaçlar hissedilmez.
- * Her birey doğuştan kendini gerçekleştirme eğilimine sahiptir ve uygun şartlar sağlanıp ihtiyaçları giderildiğinde bunu başarabilir.
- * Çağdaş eğitim sisteminin amacı ve rehberliğin amacı bireyin kendini gerçekleştirmesini sağlamaktır.
- * Bütün bireyler kendini gerçekleştirmek ister.

Fizyolojik ihtiyaçlar (evrensel güdüler, birincil güdüler); hayatın ve neslin devamı için mutlaka karşılanması gereken ihtiyaçlardır. En temel ihtiyaçlardır ve bütün insanlar için aynı şekilde önemlidir. Bu ihtiyaçlar karşılanmadığı takdirde canlılık sona erer ve neslin devam etmesi mümkün olmaz. Diğer bütün ihtiyaçlardan farklı olarak süreklilik arz eder. Nefes alıp verme, yeme – içme, cinsellik, uyku, ısınma vb ihtiyaçlardır.

Güvenlik – barınma ihtiyacı; can ve mal güvenliği olarak ikiye ayrılır. Bu ihtiyacın giderilmesi hem fiziksel olarak hem de psikolojik olarak gereklidir. Bireyler kendilerini, yakınlarını ve toplumlarını tehlikeden uzak, emniyet içinde görmek isterler. Bedensel güvenliğin yanı sıra, sosyal ve ekonomik (maddi konular) güvenliğinde sağlanması istenir. Ör) SGK, Bağ-kur vb.

Sevgi – ait olma – aidiyet – yakınlık ihtiyacı; insanlar hem başka insanları (anne, baba, kardeş, arkadaş vb.) sevmek, hem de başka insanlar tarafından sevilmek isterler. Bu durum gerçekleştiğinde bireylerin aidiyet duygusu gelişir. Bu basamak, üst düzey ihtiyaçların başladığı basamaktır. İnsanlar, küçük de olsa kendilerini bir gruba ait hissetmek isterler. Böylece kendi varlıklarını daha iyi hisseder, kendilerini o gruplarla özdeşleştirir ve kendilerini ifade ederler. Sosyal ilişkiler, birlik ve beraberlik duyguları bu basamakta başlar. Bu basamaktaki ihtiyaçlar karşılandığında bireyler yabancılık çekmekten, yalnız kalmaktan, umutsuzluğa düşüp bunalıma girmekten kurtulurlar.

Saygı – statü – prestij – takdir edilme – hatırlanma ihtiyacı; bireylerin kendilerini değerli ve saygın görmek istemeleriyle ilgilidir. Statü, bireyin toplumdaki yeridir. Anahtar statü ise bireyin toplumdaki en belirgin yeri ve özelliğidir. Statü ile saygınlık arasında doğru orantılı bir ilişki vardır. İnsanlar yaptıkları işlerden dolayı takdir edilmek ve beğenilmek isterler. Kendilerini yeterli, bağımsız, özgür ve işe yarayan biri olarak hissetmek isterler. Başkalarından saygı görmenin bir şartı da bireyin kendisine saygı duymasındır (özsaygı). Kendine saygı duyan bireyler, başkalarına da saygı duyarlar. Bu gerçekçi bireylerde olması gereken bir özelliktir. Bu ihtiyaç karşılanırsa, aşağılık duygusu, zayıflık, değersizlik ve çaresizlik gibi olumsuz duyguların ortaya çıkması engellenir.

Bilme – entelektüel – estetik ihtiyacı; insanların merak ve keşfetme duygularından dolayı oluşur. Bu duygular, insanın öğrenme ve bilgi edinme ihtiyacını hissettirmiştir. İnsanlar resim, fotoğraf, resim, sinema vb. sanatsal etkinliklerden de zevk almak ve yaratıcılıklarını kullanmak isterler.

Kendini gerçekleştirme ihtiyacı; PDR'nin ve çağdaş eğitim sisteminin nihai (asıl) amacıdır. Bireyin bütün ihtiyaçları karşılandığında ve doğuştan getirdiği gizil güçlerini (potansiyellerini) açığa çıkararak tam kapasite ile kullandığında kendini gerçekleştirmesi beklenir. Kişinin potansiyelleri neye müsaitse onu yapması ve kim olması gerekiyorsa "o" olmasıdır. Kendini gerçekleştirme, yeterlilik, olgunluk ve özerkliğe yönelik bir süreçtir. Maslow'a göre "doruk yaşantılar" denilen geçici kendini gerçekleştirme anları vardır. Kişi böyle zamanlarda çok yoğun mutluluklar yaşar ve yaşamın anlamını kavrar.

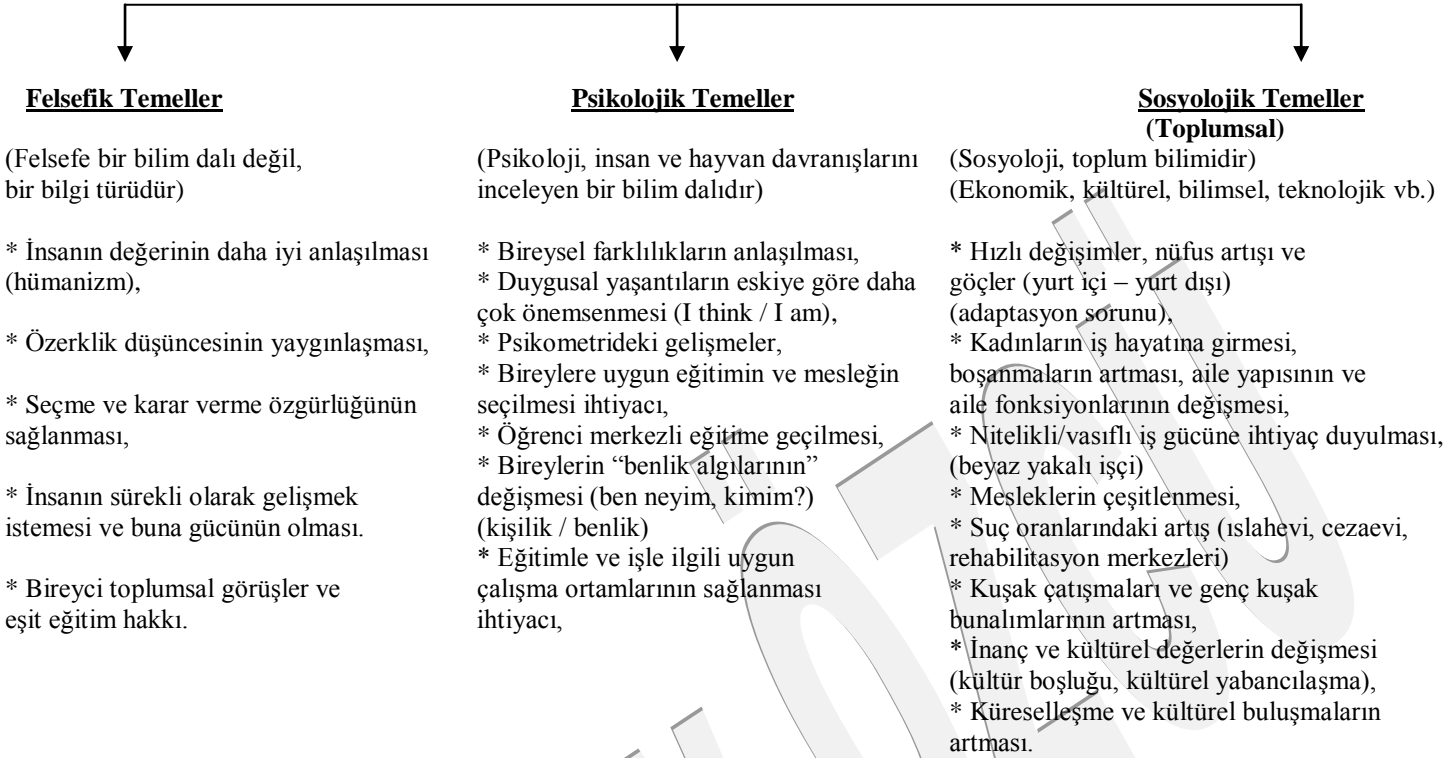
6. Kendini Gerçekleştirmekte Olan Bireylerin Özellikleri

Kendini gerçekleştiren birey, her şeyi başarabilen, hatasız, kusursuz ve her sorununu anında çözebilen mükemmel bir insan demek değildir!

- * Kendini tanır, anlar, kabul eder, olumlu ve olumsuz yanlarını bilir, giderebileceği eksikliklerini gidermeye, giderilemeyecek eksikliklerini ise kabullenmeye çalışır.
- * Kendine yönelik olumlu bir “özbenlik” algısı vardır.
- * Başka insanların da hataları olabileceğini düşünür, onları anlar, kabul eder ve hoşgörülü davranır.
- * Sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilir ve iletişim gücü yüksektir.
- * Çevresindeki olanakları ve fırsatları takip eder, gerektiğinde bunları kullanır.
- * İçine kapanık ve karamsar değil, dışa dönük ve iyimserdir, paylaşımcıdır.
- * Gizil güçlerini (potansiyellerini) ortaya çıkarabilir ve kendisiyle ilgili kararlar verip, bu kararların sorumluluğunu üstlenebilir.
- * Özgüveni, özsevgisi ve özsaygısı vardır.
- * Toplumsal ve kültürel değerlere körü körüne bağlanmaz, kuralların katılığına değil esnekliğine inanır.
- * Dogmatik fikirleri kabul etmez, kendi aklıyla sorgulayıp doğru olan fikirleri kabul eder.
- * Gerçekçidir (realist), olayları tarafsız (objektif) değerlendirir, duygu ve düşüncelerini olduğu gibi yansıtabilir.
- * Önyargılardan uzaktır.
- * Duygularını yok sayma ya da çarpıtma ihtiyacı hissetmez.
- * Savunma mekanizmalarını çok sık kullanmaz.
- * İnsancıl (hümanistik) ve demokratiktir. Din, dil, cins, ırk vb. ayırım yapmadan bütün insanları değerli görür ve saygı duyar.
- * Doğal davranır ve spontane (kendiliğinden, o anlık) yaşar.
- * Anın tadını çıkarabilir ve mutlu olmayı bilir.
- * Zamanı iyi ve verimli kullanır.
- * Geçmişten çok geleceğe dönük yaşarlar.
- * Egoantrik (bencil, ben merkezli) değil, sorun merkezlidir. Kişisel sorunlarından çok insanlığın genel sorunlarıyla ilgilenir ve onlara çözüm yolları bulmaya çalışır. Çünkü kendini doğayla ve insanlıkla özdeşleştirir.
- * Tek yönlü değil, çok yönlü düşünür.
- * Yaşamdan doyum alabilir ve “doruk yaşantılar” geçirebilir.
- * Belirsizliklere katlanabilir ve sabırlıdır.
- * Özerktir, dışa bağımlı değildir ve özgürdür. Kendisiyle ilgili sorunları kendisi çözmeye çalışır.
- * Kırıcı olmayan bir mizah anlayışı vardır (nüktedan).
- * Değişime ve gelişime açıktır, dinamiktir. Durağan ve statik değildir.
- * Yaratıcı, orijinal ve farklı fikirler üretebilir (estetik).

7. Rehberliğin Temelleri ve Tarihçesi

Rehberliğin ortaya çıkması ve çağdaş eğitim sisteminin önemli bir parçası olmasını sağlayan felsefik, psikolojik ve sosyolojik bazı sebepler vardır.

Kişilik; bir insanı diğer insanlardan ayıran biyolojik, psikolojik ve sosyal özelliklerinin tümüdür. Kişiliğin doğuştan gelen değiştirilemeyen yönüne huy (mizaç), sonradan yaşantı ile kazanılan yönüne ise karakter denir. Benlik ise, insanın kendi kişiliğini algılayış biçimidir. Ben neyim, ben kimim? gibi sorulara verdiği cevaplar benlik algısıyla ilgilidir. Kültür boşluğu; maddi kültürün çok hızlı, manevi kültürün için çok yavaş değişmesi sonucunda oluşur. Kültürel yabancılaşma ise, bireylerin kendi toplumsal ve kültürel değerlerine uzaklaşması ve onlara yabancılaşmasını ifade eder.

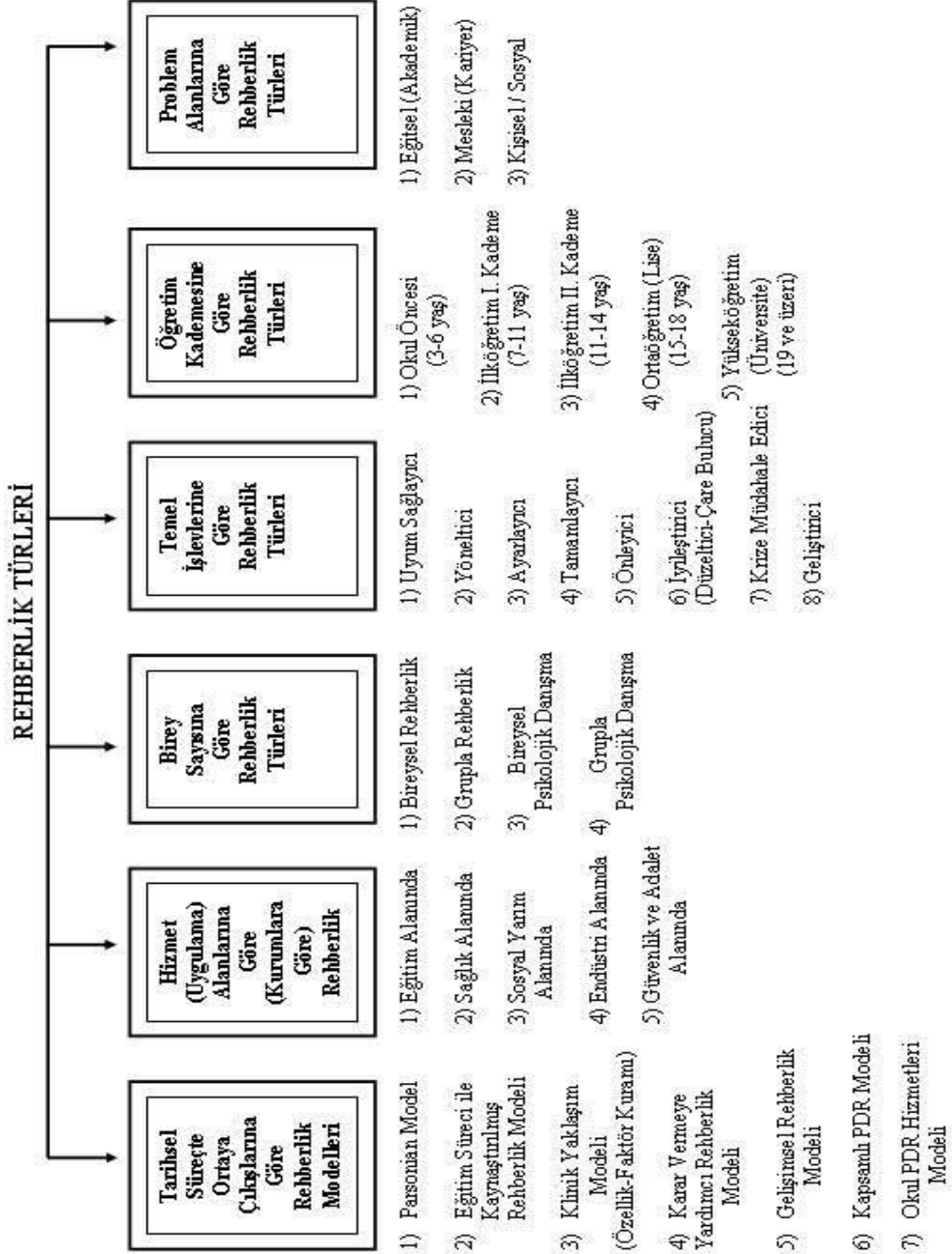
Rehberliğin tarihçesi;

- * 1908 - Frank PARSONS. Dünyada ilk rehberlik çalışması yapıldı. “Boston Meslek Bürosu”. Rehberlik hizmetleri, mesleki rehberlik alanıyla başlamış oldu. Rehberlik = Mesleğe yöneltme idi.
- * 1913 – ABD’de rehberlik servisleri, eğitim sistemine dahil edildi. Bu dönemde düzeltici ve çare bulucu (sorun odaklı) rehberlik anlayışı hakimdi.
- * 1950 – Türkiye’de ilk rehberlik çalışmaları başladı. Amerikan ve Türk uzmanlar Türkiye’ye gelerek Türk eğitim sistemini inceledi ve ilk rehberlik çalışmaları yapıldı.
- * 1953–1954 – Türkiye’de rehberlik ilk kez ders olarak okutuldu. Gazi Eğitim Enstitüsü; pedagoji (çocuk yetiştirme) ve özel eğitim bölümlerinde ilk dersler verildi.
- * 1955 – Türkiye’de ilk rehberlik merkezi açıldı. Ankara Demirlibahçe İlkokulu.
- * 1960’lardan sonra düzeltici ve çare bulucu rehberlik anlayışının yerini gelişimsel rehberlik anlayışı aldı. Günümüzde halen gelişimsel rehberlik anlayışı hakimdir.
- * 1970–1971 – 24 tane ilkökulda rehberlik uygulamalarına başlandı. Ancak henüz yaygınlaşmadı.
- * 1974–1975 – Rehberlik hizmetleri bütün ilkökul ve ortaokul kademelerinde verilmeye başlandı, yaygın hale geldi.
- * 1970’lerin sonunda ve 1980’lerin başında üniversitelerde PDR (psikolojik danışmanlık ve rehberlik) bölümleri açılmaya başlandı.
- * 1989 – Türk PDR (psikolojik danışmanlık ve rehberlik) Derneği kuruldu.
- * Günümüzde verilen okullardaki rehberlik hizmetleri rehber öğretmenlerin önderliğinde ve diğer öğretmenlerin de katılımıyla devam etmektedir.

REHBERLİK

3. ÜNİTE

REHBERLİK TÜRLERİ

Tarihsel Süreçte Ortaya Çıkışlarına Göre Rehberlik Modelleri

1) Parsonian Model: 1908 Frank Parsons

İlk rehberlik modelidir. Dünyadaki ilk rehberlik çalışmaları olarak Parsons'ın çalışmaları kabul edilir.

Parsons "Boston Meslek Bürosu"nu açarak iş arayanların niteliklerini, yeteneklerini ve ilgilerini tespit ederek onlara en uygun olan işe yerleşmelerine yardımcı olmuştur. Bu modelde Rehberlik Hizmetleri = Mesleğe Yönelme'dir.

Mesleki rehberliği 3 aşamada gerçekleştirmiştir.

I) Bireyi tanıma

II) Çeşitli işlerin gerektirdiği nitelikleri ve sağladığı olanakları belirleme

III) Bireylerle, onlara uygun olan işlerin eşleştirilmesini sağlama.

Parsons'ın bu modeli ileride ortaya çıkacak olan linik yaklaşım modelinin temelini oluşturmaktadır.

2) Eğitim Süreci ile Kaynaştırılmış Rehberlik Modeli: Brewer

Parsonian model; kişilere tam da işe yerleşecekleri sırada verilen hizmetlerden oluştuğu için geç kalınmış bir hizmet olarak görülmekteydi. Bunun içinde rehberlik hizmetlerinin, eğitim süreci içerisinde de verilmesi gerektiği anlaşıldı.

Brewer, rehberlik çalışmalarını eğitime taşıdı ve ağırlıklı olarak bilgi verme hizmeti üzerinde durdu.

Rehberlik hizmetleri artık eğitimde de verildiği için, öğrenciler gerçek çalışma koşullarından da haberdar oluyordu.

Brewer'a göre rehberlik ile eğitim özdeşleştirilmeli ve kaynaştırılmalıdır. Rehberlik hizmetleri, eğitimin ayrılmaz bir parçası olmalıdır.

Eğitimin ve rehberliğin amaçları, yöntemleri ve sonuçları aynıdır.

Rehberlik hizmetleri sınıf içinde yapılmalıdır.

Bunun içinde "grup rehberliği" ve "bilgi verme" hizmeti ön plana çıkmıştır.

Grup rehberliğine ağırlık verildiği için bireysel farklılıklar çok fazla dikkate alınmamıştır ve bu yüzden de çok eleştirilmiştir.

Günümüzdeki "rehberlik saati" uygulamaları bu model ile başlamıştır.

Meslekleri tanıma, boş zamanları değerlendirme, sağlık, okula alıştırma (oryantasyon), okul kuralları hakkında bilgi verme, sosyal ilişkiler konusunda olumlu tutum ve beceriler geliştirme gibi hizmetler verilebilir.

Bu modelde rehberliğin amacı; bireye, okul ve okul dışında, toplum yaşamına uyum sağlaması için gerekli olan bilgi ve becerileri kazandırmaktır.

3) Klinik Yaklaşım Modeli (Özellik-Faktör Kuramı): Williamson, Paterson, Darley

Brewer bireysel farklılıkları dikkate almıyordu. Ancak zaman içinde bireysel farklılıkların önemi daha iyi anlaşıldı ve eğitim birey merkezli (bireyselleşmiş) hale geldi. Öğrencilerin yetenekleri, ilgileri ve bireysel ihtiyaçları ön plana çıktı.

Klinik yaklaşımda amaç; bireysel farklılıkların anlaşılması ve bireysel ihtiyaçların karşılanmasıdır.

Bu yüzden klinik yaklaşımda bireylerin ayrıntılı olarak incelenmesine önem verilir.

Parsonian modelde de benzer bir durum söz konusudur ve bireylerin incelenmesi vardır.

Zaten linik model, Parsonian modelinin daha da geliştirilmiş halidir.

Faktör; etki eden demektir ve bu modelde bireyin özelliklerinin oluşmasına etki eden sebepler belirlenmeye çalışılır.

Williamson'a göre, bireylerin sorunlarını çözmek için öncelikle sorunların ortaya çıkış nedenlerini bulmak gerekir.

Bu amaçla da testler, gözlemler vb. dışsal teknikler (psikometrik araçlar) kullanılır.

Danışmanlar, danışmanlık sürecinde aktif rol oynar ve tavsiyelerde bulunur.

Bu da danışanın danışmana bağımlı hale gelmesine neden olur.

Bireyi tanımak için sadece dışsal tekniklerin kullanılması ve danışmanın tavsiyelerde bulunması klinik yaklaşımın eleştirilen yönleridir. Çünkü bireyi bütün halinde tanımak gerekir.

Dışsal teknikler bireyin sadece belirli özelliklerinin tespit edilmesini sağlar. Bu da bireyi tanımak için yeterli değildir.

Klinik yaklaşım bugün hala kullanılmakta olan birçok ölçme aracının geliştirilmesine ve toplu dosya sisteminin oluşmasına katkı sağlamıştır.

4) Karar Vermeye Yardımcı Rehberlik Modeli: Katz, Tiedeman, Jones

Bireylerin eğitsel ve mesleki seçimlerinde ihtiyaç duydukları bilgiyi sağlamak ve karar vermelerine yardımcı olmak amacıyla ortaya çıkan bir anlayıştır.

Demokratik anlayışın eğitimde benimsenmesi; bireylerin sık sık kendileriyle ilgili kararlar vermelerini gerekli kıldı.

Katz ve Jones'a göre, karar vermekte zorlanan bireyler rehberliğe başvururlar.

Bu tür bireylere öncelikli olarak verilmesi gereken hizmet, bireyin amacını belirlemesine ve kendini tanımaya yardımcı olmaktır.

Sonrasında da, belirlenen amaca ulaşmak için gerekli olan araçları ve yolları belirlemek gerekecektir.

Bu amaçları belirlerken ve bireylere yardımcı olurken, o bireylerin sahip olduğu değerler de dikkate alınmalıdır.

5) Gelişimsel Rehberlik Modeli:

Gelişim psikolojisindeki çalışmalar, gelişim dönemlerinin önemini ve her dönemin kendine özgü özellikleri olduğunu ortaya koymuştur. Gelişimsel rehberlik, bireylerin gelişim görevlerine, sorunlarına ve özelliklerine yönelik olarak yürütülen bir hizmettir. PDR hizmetlerinin sadece eğitim ya da meslek seçimi ile sınırlanmasına tepki olarak ortaya çıkmıştır.

Günümüzde de hala bu anlayışa göre hizmet verilmektedir.

Amaç; bireylerin tüm yönleriyle bir bütün olarak gelişimini sağlamaktır (tümel gelişim).

Bireyler içinde buldukları gelişim dönemlerine göre ele alınmalıdır.

Bireylerin farklı gelişim dönemlerinde kazanmaları gereken gelişim görevlerine (ödevlerine) ve karşılaştıkları gelişim sorunlarının çözümlerine yardımcı olunur.

Gelişimsel rehberlik anlayışı bireyi bir gelişme süreci içinde gördüğü için, gözlenen davranışların kalıcı olmadığını, belli bir gelişim basamağına özgü olabileceğini, değişebileceğini kabul eder ve dört temel üzerinde yapılandırılır;

- * Gelişimin ilkeleri,
- * Gelişimin belirleyicisi (kültür, çevre ve zaman),
- * Gelişim dönem ve görevleri,
- * Gelişim ihtiyaçları.

Gelişimsel rehberlik hizmetlerinin özellikleri:

- * Bireylerin ilgi ve yeteneklerine göre eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmalarına yardımcı olunur,
- * Öğrencilerin kapasitelerini geliştirmelerine yardımcı olunur,
- * Öğrencilerin benlik algılarının ve özgüvenlerinin güçlenmesine yardımcı olunur,
- * Bireylerin gelişim dönemlerinin özelliklerini kazanmalarına yardımcı olunur,
- * Öğretim süresi boyunca süreklilik (süreç) arz eder.

Geleneksel Rehberlik Anlayışları

Sorun / kriz odaklıdır.
Bilgi verme ve yöneltme ön plandadır.
Hizmeti verirken uzmanlar daha çok aktiftir.
Zaman çizelgesiyle sınırlıdır.
Öğretim hizmetlerinden ayrıştırmıştır.
Yapılandırılmamıştır (belli bir sistem yok).
Var olanı korumaya ve sürdürmeye yöneliktir (statükocu).
Sorunlu öğrencilere yöneliktir.

Gelişimsel Rehberlik Anlayışı

Önleyici anlayışla hareket eder.
Tümel gelişimi sağlayıcı ve kolaylaştırıcıdır.
Hizmeti verirken öğretmenler daha çok aktiftir.
Program bütünlüğü önemlidir.
Öğretim hizmetleriyle kaynaştırılmıştır.
Yapılandırılmıştır (sistemlidir) ve ölçülebilir.
Var olanı değerlendirmeye ve geliştirmeye yöneliktir (dinamik)
Bütün öğrencilere yöneliktir.

6) Kapsamlı-PDR Modeli:

Gelişimsel rehberlik anlayışının uygulamaya konulmuş halidir.

Günümüzdeki PDR hizmetleri öğrencilerin okul veya okul dışında (her yeri kapsayacak şekilde) ihtiyaç duyabilecekleri becerileri kazanmalarına yardımcı olur.

İyileştirici, kriz yönelimli ve önleyici rehberlik anlayışlarının bütünleştirilmesine dayalıdır.

Kapsamlı PDR Program Modelinin özellikleri:

- * Gelişimsel rehberlik anlayışına dayanır.
- * Kavramsal düzeyde yapılandırıcı yaklaşımdan yararlanır.
- * Okul rehberlik programının kendisi değil bir parçasıdır.
- * Okullardaki tüm öğrencilerin yararlanabilmeleri ve geleceğe hazırlanabilmeleri için hazırlanmıştır.
- * Rehberlik çalışmaları okullardaki öğretim programlarından ayrıştırmış değil onlarla bağlantılı ve etkileşim halindedir.
- * Rehberlik programları okul öncesinden 12. sınıfın sonuna kadar olan tüm öğrencilerin ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmıştır.
- * Programın içeriğinde, öğrencilerin kazanmaları istenilen yeterlilikler vardır. Bu yeterlilikler; eğitsel, mesleki ve kişisel alanlardandır.
- * Yeterlilikler belirlenirken her öğrencinin sınıf düzeyi dikkate alınmaktadır.
- * Psikolojik danışmanın görevi ve rolünden çok; hazırlanan programın "içeriği" ve öğrencilerin kazanması istenilen "hedefler" üzerinde durulur.
- * İşbirlikçi ilkesi ön plandadır, rehberlik çalışmaları esnek bir yapıdadır ve öğrenci merkezlidir.
- * Planlanan sınıf etkinliklerinden öncelikle rehber öğretmenler sorumludur. Okul rehber öğretmeni sadece özel bilgi ve beceri gerektiren durumlarda devreye girer.
- * Yeterlilik alanlarına ilişkin kazanımların sınıf düzeyinde "grup etkinlikleri" ile "rehberlik saatinde" gerçekleştirilmesi "sınıf rehber öğretmeni"nin sorumluluğundadır.
- * Ülkemizde 2006-2007 eğitim öğretim yılından itibaren T.T.K. kararı ile "İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı" uygulamaya konmuştur. Böylece Kapsamlı PDR Program Modelinin içeriği, yeterlilik alanları, kazanımları, etkinlikleri ve görevli olan kişileri belirtilmiştir.

Sınıf Rehberlik Programının yeterlilik alanları şunlardır:

Okula ve çevreye uyum, kendini kabul, sosyal ilişkiler, eğitsel başarı, eğitsel ve mesleki gelişim, güvenli ve sağlıklı hayat, toplum ve aile.

7) Okul PDR Hizmetleri Modeli:

Yeni sınıf rehberlik programı ile birlikte çerçeve programlarda da yeni bir düzenleme yapılmıştır.

Kapsamlı PDR Modelini temel alan bir model daha oluşturuldu: Okul PDR Hizmetleri Modeli.

Bu modelle birlikte “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı” ve “Grup Rehberliği” çalışmaları detaylandırıldı.

Okul PDR Hizmetleri Modeli 4 öğe üzerine kurulmuştur.

- 1) Rehberlik Müfredatı / Grup Rehberliği
- 2) Bireysel Planlama
- 3) Müdahale Hizmetleri
- 4) Sistem Desteği (Program Geliştirme, Araştırma, Müşavirlik ve Profesyonel Gelişim)

1) Rehberlik Müfredatı / Grup Rehberliği:

Öğrencilerin kazanması gereken yeterliliklerden ve bu yeterliliklere ulaşmalarını sağlayacak etkinliklerden oluşur.

Belirlenen etkinlikler yapılandırılmış sınıf içi etkinlikler şeklinde düzenlenir ve grup rehberliğiyle sunulur.

Okul öncesinden başlayıp ortaöğretimin (lisenin) son sınıfına kadar öğrencilerin gelişimlerini dikkate alarak düzenli ve ardışık şekilde hazırlanmıştır.

Program uygulamaya konulurken; belirlenen hedefler değiştirilmemeli ve işleniş sırası dikkate alınmalıdır.

Eğer bir değişiklik yapılması gerekirse bunu okul rehber öğretmeni veya RAM’den görevlendirilen bir psikolojik danışman belirlemelidir. Hedeflerin gerçekleşmesi için yapılacak olan etkinlikler MEB tarafından yayınlanacak olan etkinlikler kitabında belirtilecektir.

Okulun veya sınıfın özellikleri doğrultusunda yapılacak etkinlikler değiştirilebilir (esneklik).

Programda belirlenen sınıf etkinliklerinin yürütülmesinden sınıf rehber öğretmenleri sorumludur.

Eskiden okul rehber öğretmenleri, okul rehberlik programını hazırlayarak sınıf rehber öğretmenlerine veriyor;

sınıf rehber öğretmenleri de okul rehberlik programını dikkate alarak kendi sınıflarının rehberlik programını hazırlıyorlardı.

Kapsamlı PDR Program Modelinin uygulanmasından sonra Okul PDR Hizmetlerindeki bu durumda değişmiş oldu.

Artık sınıf rehber öğretmenin hangi hafta rehberlik saatinde hangi konuyu hangi etkinliklerle işleyeceği açıkça belirtilmiştir.

2) Bireysel Planlama:

Rehberlik etkinlikleri tüm öğrencilere yöneliktir.

Öğrencilerin kendi gelişimlerini anlayıp kontrol edebilmeleri amaçlanır.

Öğrencilerin kendi eğitsel ve mesleki geleceklerini sağlıklı bir şekilde belirlemelerine yardımcı olunur.

Bunun yapılabilmesi için de, bireyi tanıma, bilgi verme, yerleştirme ve izleme hizmetleri ön plana çıkar.

Bireysel planlamada yapılabilecek etkinlikler; bireysel görüşme, test veya ölçeklerin uygulanıp sonuçları hakkında öğrenciye bilgi verilmesi vb.

3) Müdahale Hizmetleri:

Öğrencilerin problemleriyle ve acil ihtiyaçlarıyla ilgilenilir.

Problemin durumuna göre bireysel veya grup rehberliği (psikolojik danışma) yapılabilir.

Konsültasyon (müşavirlik) veya akran danışmanlığı gibi hizmetler verilebilir.

Okulda çözülemeyecek düzeyde büyük sorunları olan öğrenciler okul rehber öğretmeni tarafından farklı kurumlara sevk edilebilir.

Müdahale hizmetleri kapsamına giren sorunlardan bazıları; akran baskısı, çatışmalar, sosyal ilişki sorunları, kimlik kazanma sorunu, yas / yakınlardan birinin kaybı, intihar, şiddete maruz kalma, alkol bağımlılığı, sınav kaygısı, okuldan kaçma, düşük motivasyon, okul başarısızlığı vb.

Bireysel veya grupla psikolojik danışma hizmeti okul rehber öğretmenin (psikolojik danışmanın) görevidir.

4) Sistem Desteği (Program Geliştirme, Araştırma, Müşavirlik ve Profesyonel Gelişim)

Sistem desteği; diğer 3 unsurun etkin şekilde kullanılabilmesi için gerekli olan program ve personele yönelik olan desteği kapsar.

Okul PDR Hizmetlerinin sağlıklı şekilde yürütülebilmesi ve verimliliğin sağlanabilmesi için sistem desteğinin sürekli olarak ve etkili bir şekilde kullanılması gerekir.

Sistem desteğindeki etkinlikler; psikolojik danışmanlık ve rehberlik programının planlanması, hazırlanması, uygulanması ve değerlendirilmesine yönelik etkinliklerdir.

Psikolojik danışmanların mesleki bilgi ve becerilerini sürekli olarak geliştirmeleri istenir.

Bu gelişimin sağlanması için de toplantı, sempozyum, ve kongre gibi bilimsel etkinliklere katılmaları gerekir.

Velilere, öğretmenlere ve yöneticilere müşavirlik hizmetleri sunulabilir.

Sistem desteği; profesyonel gelişim, personel ve çevreyle ilişkiler, müşavirlik (konsültasyon), kurullar ve toplumla ilişkiler, programın yönetimi ve yürütülmesi ve ar-ge çalışmalarından oluşur.

	İlköğretim I. Kademe	İlköğretim II. Kademe	Ortaöğretim (Lise)
Rehberlik Müfredatı / Grup Rehberliği	% 35-45	% 25-35	% 15-25
Bireysel Planlama	% 5-10	% 15-25	% 25-35
Müdahale Hizmetleri	% 30-40	% 30-40	% 25-35
Sistem Desteği	% 10-15	% 10-15	% 15-20
	% 100	% 100	% 100

Hizmet (Uygulama) Alanlarına Göre (Kurumlara Göre) Rehberlik

1) Eğitim Alanında Rehberlik:

Günümüzde rehberlik hizmetlerinin en yaygın olduğu alan eğitimidir.

Çağdaş eğitim sisteminde rehberlik hizmetleri, Ö.K.H.'nin kapsamında yürütülmektedir.

Okullarda ve okullar arasında koordinasyonu (eşgüdümü) sağlamak için farklı kurumlarda da (RAM, çıraklık merkezi vb.) verilebilen bir hizmettir.

Amaç; bireylerin kendi yeteneklerini, ilgi ve ihtiyaçlarını tanımalarını sağlayarak, sağlıklı kararlar verip bir bütün olarak gelişimlerine (tümel gelişim) yardımcı olmaktır. Böylece okula ve çevreye uyum sağlamak kolaylaşacaktır.

Türk eğitim sisteminin genel amaçlarına uygun bireylerin yetiştirilmesine yönelik çalışmaları içerir.

Formel eğitimin (örgün ve yaygın) yapıldığı tüm kurumlarda verilebilecek bir hizmettir.

Örgün eğitimdeki hizmetler okul öncesinden başlayarak yüksek öğretimin (üniversite) sonuna kadar devam eder.

Okullarda ve üniversitelerde olduğu gibi dersanelerde ve sürücü kurslarında da (yaygın eğitim) eğitimle ilgili rehberlik çalışmaları yapılmaktadır.

Eğitim ortamına alıştırmaya (oryantasyon), kütüphanelerden yararlanma, öğrenme güçlüklerini yenme, akademik başarıyı artırma, eğitsel planlamalar yapma vb. eğitimle ilgili hizmetleri içerir.

Eğitim kurumlarının özelliklerine, imkânlarına ve hedeflerine göre farklı etkinlikler düzenlenebilir (esneklik).

Ancak rehberliğin ilkeleri değişmez.

2) Sağlık Alanında Rehberlik:

Bireylerin hastalanmalarını için koruyucu bilgiler edinmeleri, hastalandıklarında ise nasıl bir yol izlemeleri ve hangi kurumlara nasıl başvurabilecekleriyle ilgili hizmetleri içerir.

Bu hizmetler genellikle sağlık kurumlarında verilir. Hastane, sağlık ocağı, poliklinik, diyaliz merkezi, rehabilitasyon merkezi vb.

Sağlıklı ilgili afişler, broşürler ve tanıtım videoları ile de bilgilendirmeler yapılabilir.

Sağlık alanındaki rehberlik çalışmalarında "bilgi verme" hizmeti ön plana çıkmaktadır.

Sağlıkla ilgili konulardan bazıları; alkol ve sigara alışkanlıkları, uyuşturucunun zararları, aile planlaması, AIDSden korunma yolları, bulaşıcı hastalıklar, kuş gribi, domuz gribi vb.

Psikolojik danışma hizmeti de bireysel hizmetlerden biri olarak ön plana çıkmaktadır.

Psikiyatri kliniklerinde psikolojik danışmanların bulunması ve okullarda ilk yardımla ilgili bilgilerin verilmesi sağlık alanındaki rehberlik uygulamalarından biridir.

Koruyucu hekimlik (koruyucu sağlık hizmetleri) uygulamaları da bu alanın kapsamındadır (önleyici rehberlik anlayışı).

Koruyucu hekimlik; bireysel ya da toplumsal olarak hastalıkların ortaya çıkmasını ya da ağırlaşmasını engelleyici önlemler üzerinde çalışan hekimlik dalıdır.

3) Sosyal Yarım Alanında Rehberlik:

Sosyal (toplumsal) alanla ilgili hizmet veren kurumlardaki (huzur evleri, çocuk esirgeme kurumu, sosyal yardımlaşma ve dayanışma kurumu, Kızılay vb.) rehberlik hizmetlerini kapsar. Hayır kurumları da bu alanla ilgilidir.

Huzurevleri korunmaya ihtiyacı olan yaşlıların temel gereksinimlerini karşılayan bir kurumdur.

Bu tür kurumlarda da rehberlik eğitimi almış kişilerin bulunması, kurumların daha işlevsel (faydalı) olmasını sağlar.

4) Endüstri Alanında Rehberlik:

İş ve işçi bulma kurumlarında, sanayi kuruluşlarında ve iş yerlerinde de rehberlik hizmetlerine ihtiyaç duyulmaktadır.

İş arayan bireylere bilgi vermek ve kendilerine uygun meslekleri seçmelerine yardımcı olmak gibi hizmetleri içerir.

İnsan kaynakları; işe uygun personelin seçilmesi ve görevlendirilmesine yardımcı olur.

İş yerinde verimliliğin ve motivasyonun artmasıyla ilgili çalışmalar yapar.

Mesleklerin çoğalması ve uzmanlaşmanın artması, çalışanların iş yerinde uyum sorunu yaşamalarına neden olmuştur.

Bu tür durumlarda da rehberlik yardımı almaları gerekmektedir.

Günümüzde sanayileşme hızla arttığı için, bu alanda da rehberlik uzmanlarına duyulan ihtiyaç gittikçe artmaktadır.

Endüstri alanında en çok mesleki rehberlik çalışmaları ön plana çıkmaktadır.

5) Güvenlik ve Adalet Alanında Rehberlik:

Ceza evleri, ıslah evleri, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Teşkilatı gibi kurumlarda verilen rehberlik hizmetleri kapsar.

PDR mezunları askeriyedeki sağlık hizmetlerinde de (revir) görev yapabilmektedirler.

Mahkemelerde boşanma avukatlarına yardımcı olmak amacıyla aile danışmanları da bulunmaktadır.

Toplumun güvenliğini ve adalet sistemini koruyup geliştirmek için rehberlik uzmanlarına da ihtiyaç duyulmaktadır.

Birey Sayısına Göre Rehberlik Türleri

Bireylerin; çevrelerini anlayabilmeleri için verilen ve genellikle bilgilendirme türünde yapılan hizmetlere rehberlik hizmeti, kendilerini anlayabilmeleri ve sorunlarıyla nasıl başa çıkabileceklerine yönelik uzman kişilerce yapılan yardıma ise psikolojik danışma denir.

Bilgi verme türündeki hizmetler genellikle gruplara yönelik olarak yapılırken, psikolojik danışma hizmetleri hem bireysel hem de gruba yönelik de olabilir.

1) Bireysel Rehberlik:

Bireyin sosyalleşmesi, kişiliğinin gelişmesi, kendini gerçekleştirme vb. amaçlarla bireysel olarak yapılan hizmetlerdir.

Bireylerle tek tek yapılan çalışmalar söz konusudur.

“Bilgi verme” hizmeti ön plandadır. Bu yüzden psikolojik danışmanların dışında bazen diğer öğretmenler tarafından da yürütülebilir. Genellikle zihinsel alana yöneliktir.

Bireysel rehberlik hizmetlerinde şu noktalara dikkat edilmesi gerekir:

- * Bireyin farkındalığını yükseltme,
- * Bireyin sorununu çözmek yerine, sorununu çözmesine yardımcı olma,
- * Bireyi cesaretlendirme.
- * Bireyin kendini tanımasına yardımcı olma,
- * Alternatif yollar gösterme,

2) Grupla Rehberlik:

Bireye yardımcı olmak için sunulacak bilgiler tek tek değil de bir gruba yönelik yapılıyorsa grup rehberliğinden söz edilebilir.

Rehberlik hizmetleri gruba yönelik olsa bile merkez de yine de birey vardır. Grubun gelişiminden ziyade bireyin gelişimi amaçlanır.

Özel bir uzmanlık gerektirmeyen bilgi verme hizmetlerinde (rehberlik saatlerinde) sınıf rehber öğretmenleri de hizmet verebilir.

Eğer uygulanacak etkinlikler teknik bilgi, beceri ve uzmanlık gerektiriyorsa bu hizmet psikolojik danışmanlar tarafından verilmelidir.

Grup rehberliği gündemlidir ve odağında belli bir konu vardır.

Genellikle bilişsel alana yöneliktir.

İster bireysel rehberlik ister grupla rehberlik çalışması yapılacak olsun; bilgi verilecek olan konuda (sağlık, trafik, ekonomi vb.) uzman olmak yeterlidir.

Alanında uzman kişiler veya psikolojik danışmanlar bu hizmeti verebilir.

Rehberlik hizmeti vermek için psikolojik danışman olma zorunluluğu yoktur.

3) Bireysel Psikolojik Danışma:

Psikolojik danışma hizmetleri diğer rehberlik hizmetlerine göre daha çok teknik bilgi ve beceri gerektirmektedir.

Psikolojik danışman; alanında teorik ve pratik tecrübelerine sahip olmalıdır.

Danışman ve danışan arasında yüz yüze gerçekleşen bir hizmettir.

Bireysel psikolojik danışma, zaman ve kaynak bakımından pahalı bir hizmettir.

Danışanın sorunlarının çözümü için derinlemesine görüşmeler yapılabileceği için grupla psikolojik danışmaya göre daha avantajlıdır.

Genellikle duyuşsal alana yöneliktir.

Genellikle 45dk'lık seanslardan oluşur. Haftada 1 kez görüşme yapılır. Ortalama olarak 7 seansta tamamlanır.

Gündemli değildir. Danışanın hangi sorunu getireceği önceden bilinemeyebilir. Bu konular danışma esnasında ortaya çıkar.

Bireylere psikolojik danışma sürecinde yardımcı olunabilecek konulardan bazıları şunlardır:

- * Kimlik oluşumu,
- * Olumlu özbenlik,
- * Özsaygı, özsevgi, özgüven,
- * Tutarlılık (duygu, düşünce, davranış)
- * Değer yargılarının gözden geçirilmesi,
- * Duygusal sorunlar,
- * İletişim becerileri (sosyal ilişkiler).

4) Grupla Psikolojik Danışma:

Bireysel psikolojik danışmaya göre daha ekonomiktir. Bir grupta 8-12 kişi olabilir.

Genellikle 90dk'lık seanslardan oluşur. Haftada 1 kez görüşme yapılır. Ortalama olarak 10-14 seansta tamamlanabilir (gruba göre).

Gündemli değildir. Danışanların hangi sorunu getireceği önceden bilinemeyebilir. Bu konular danışma esnasında ortaya çıkar.

Yapılan etkinlikler genellikle danışanların duyuşsal alanına hitap etmektedir.

Bireysel psikolojik danışmaya göre daha yüzeyseldir. Çünkü her bireyin içsel süreçlerine incek kadar yeterli zaman yoktur.

Grup üyeleri danışma sürecinde yardım almayı ve yardım etmeyi de öğrenirler.

	<u>Bireysel Rehberlik</u>	<u>Grup Rehberliği</u>	<u>Bireysel Psikolojik Danışma</u>	<u>Grupla Psikolojik Danışma</u>
<u>Uzman Gerekliliği</u>	Bilgi verilecek konuda bilgisi olanlar bu hizmeti verebilir Ör) Sınıf rehber öğretmenleri.	Bilgi verilecek konuda bilgisi olanlar bu hizmeti verebilir. Ör) Sınıf rehber öğretmenleri, avukat, bankacı vb.	Sadece psikolojik danışmanlar bu hizmeti verebilir.	Sadece psikolojik danışmanlar bu hizmeti verebilir. Psikolojik danışmanın grubun doğal lideridir.
<u>Ekonomiklik</u>	Grup rehberliğine göre ekonomik değildir. Çünkü belli bir zaman diliminde sadece tek bir kişinin rehberlik ihtiyacı karşılanır.	Bütün hizmetler içinde <u>en ekonomik olanıdır</u> . Çok fazla sayıda kişiye ayna anda ulaşma imkânı vardır.	Grupla psikolojik danışmaya göre ekonomik değildir. Çünkü 45dk'lık zaman diliminde sadece tek bir kişinin psikolojik danışmanlık ihtiyacı karşılanır (en az ekonomik olanıdır).	Bireysel psikolojik danışmaya göre daha ekonomiktir. Çünkü 90dk'lık zaman diliminde 8-12 kişinin psikolojik danışmanlık ihtiyacı karşılanır.
<u>Süre</u>	Belli bir süresi yoktur. Yapılacak etkinliğe göre süre değişir. Grup rehberliğine göre daha kısa sürebilir.	Belli bir süresi yoktur. Yapılacak etkinliğe göre süre değişir. Bireysel rehberliğe göre daha uzun sürebilir.	45dk'lık seanslar vardır. Haftada 1 görüşme yapılır. Ortalama olarak 7 seans sürer.	90dk'lık seanslar vardır. Haftada 1 görüşme yapılır. Ortalama olarak 10-14 seans sürer.
<u>Gündem (Konu)</u>	Konu önceden bellidir, gündemlidir. Ör) Düzenli ders çalışma.	Konu önceden bellidir, gündemlidir. Ör) Mesleklerin tanıtılması.	Konu önceden bilinmeyebilir, gündemli değildir. Konu, danışma esnasında öğrenilir.	Konu önceden bilinmeyebilir, gündemli değildir. Konular, danışma esnasında öğrenilir.
<u>Kişi Sayısı</u>	Bir kişidir.	Birden fazladır ama her grubun sayısı değişebilir (100-200 kişi).	Bir kişidir.	Birden fazladır ve ideal sayı 8-12 kişidir.
<u>Etki Alanı</u>	Çoğunlukla bilişsel alana yöneliktir.	Çoğunlukla bilişsel alana yöneliktir.	Çoğunlukla duyuşsal alana yöneliktir.	Çoğunlukla duyuşsal alana yöneliktir.
<u>Yüzeysel / Derinlemesine</u>	Grup rehberliğine göre daha derinlemesine bir hizmettir. Ancak genellikle zihinsel alana yönelik olduğu için daha çok yüzeysel düzeydedir.	Bütün hizmetler içinde <u>en yüzeysel olanıdır</u> . Çünkü etkinlikler hem genellikle bilişsel alana yöneliktir hem de kişi sayısı fazladır.	Bütün hizmet alanları içinde <u>en derinlemesine olan hizmettir</u> . Çünkü sadece tek bir bireyin içsel süreçlerine (duyuşsal alanına) yöneliktir ve yeterince süre vardır.	Bireysel psikolojik danışmaya göre daha yüzeysel bir hizmettir. Çünkü her bireyin içsel süreçlerine incek kadar yeterli zaman yoktur.
<u>Standart Kurallar</u>	Standart kuralları yoktur. Yapılacak olan etkinliğe göre kurallar konulabilir veya konulmayabilir.	Standart kuralları yoktur. Yapılacak olan etkinliğe göre kurallar konulabilir veya konulmayabilir.	Standart kuralları vardır. Psikolojik danışma süreci başlarken bu kurallar danışana açıklanır (gizlilik, gönüllülük, ideolojik bir paylaşımın olmayacağı, danışanın kendini ifade etmesi, vb.).	Standart kuralları vardır. Psikolojik danışma süreci başlarken bu kurallar danışana açıklanır (gizlilik, gönüllülük, ideolojik bir paylaşımın olmayacağı, danışanın kendini ifade etmesi, vb.). <u>Ek kurallar da konulabilir.</u>

Temel İşlevlerine Göre Rehberlik Türleri

Rehberlik çalışmalarıyla yapılan her bir hizmet belli bir amaca yöneliktir ve bir işlevi (fonksiyonu) vardır.

Bazı rehberlik hizmetleri aynı anda birden fazla işlevi yerine getirebilir.

Ör) Okula gelen öğrenciye oryantasyon hizmetinin verilmesi hem uyum sağlayıcı bir işlev gördüğü gibi, ileride ortaya çıkabilecek disiplin sorunlarını da engellediği için önleyici rehberlik işlevini de gerçekleştirebilir.

1) Uyum Sağlayıcı Rehberlik:

Öğrencilerin hem okula, hem kendilerine hem de çevrelerine uyumunu kolaylaştırmaya yönelik hizmetlerdir.

“Oryantasyon” ve “psikolojik danışma” hizmeti rehberliğin uyum sağlayıcı işlevi doğrultusunda verilen hizmetlerdendir.

Bireyin uyum sorunu yaşaması bazen kendinden bazen de çevresinden kaynaklanabilir.

Uyum sağlayıcı rehberliğin amacı; uyum sorunlarının nedenini bulup incelemek, uyum düzeyini arttırmak ve bireylerin ortama uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktır.

Ör) Başka bir okuldan yeni gelen bir öğrencinin okula uyum sağlamasına yönelik hizmetler (fiziksel ve sosyal koşulları öğretmek). Köyden kente göçler, bilim ve teknolojiadaki ilerlemeler ve öğrenci sayısının artması gibi etkenler uyum sorunlarına neden olabilir.

2) Yöneltili Rehberlik:

Bireyin ilgi, ihtiyaç ve yeteneklerine uygun bir meslek ya da okul (ders) seçmesi için ona yardım etmek ve bilgi sunmak yöneltili rehberlik hizmetlerine girer.

Böylece bireyin kendine uygun bir alana yönelmesi ve başarılı olabilmesi mümkün olur.

Öğrencinin uygun mesleği seçebilmesi için mesleki rehberlik çalışmalarının yapılması ve uygun okul seçimlerine yardımcı olacak eğitsel rehberlik çalışmaları bu işlevlerdendir.

Bu hizmetlerin sağlıklı yapılabilmesi için bireyin kendini tanıyıp anlaması ve hedefini belirlemesi gerekir.

Yöneltili rehberlik hizmetleri sayesinde bireyin sahip olduğu potansiyeller daha iyi kullanılabilir.

Böylece toplumun verimli insan gücü ihtiyacı da karşılanmış olur.

Ö.K.H.’nin alt hizmet alanlarından olan “özel yetiştirme hizmetleri” ve “sosyo-kültürel hizmetler” bu alanla ilgilidir.

Birey adına karar vermek değil, bireyin sağlıklı kararlar vermesine yardımcı olmak amaçlanır.

3) Ayarlayıcı Rehberlik:

Öğrencilerin sağlıklı yetişmeleri için ilgi, yetenek ve ihtiyaçlarına uygun eğitim hizmetlerinin müfredat programlarında bulunması gerekir. Bunun için program yapıcılara ve eğitim planlayıcılara yardım etmek gerekir.

Eğitimin planlanmasında ve geliştirilmesinde rehberliğin bu işlevi (ayarlayıcılık) önem kazanır.

Modern eğitim programlarında bireysel farklılıklar ve çevre şartları dikkate alınır. Aksi takdirde eğitimden beklenen sonuç alınamaz.

Psikolojik danışmanların, öğrencilerin ilgi, ihtiyaç, yetenek ve problemlerini öğrenme fırsatı bulabildikleri için, bu bilgileri program yapıcılarla paylaşmaları gerekir.

Bu bilgiler paylaşılırken gizlilik ilkesi ihlal edilmemelidir.

Eğitim programları öğrencilere ve çevresel koşullara ne kadar uygun olursa verimlilik de o kadar artar.

Ayarlayıcı rehberlik hizmetleri, öğrencilere doğrudan değil dolaylık olarak verilen bir hizmettir.

Okullarda rehber öğretmenlerin rehberlik programlarını hazırlaması, sınıf rehber öğretmenlerinin ise sınıf rehberlik planlarını hazırlaması rehberliğin ayarlayıcı işlevine örnektir.

Çünkü hem programlarda hem de planlarda etkinliklerin nasıl sunulacağı düzenlenmekte ve ayarlanmaktadır.

4) Tamamlayıcı Rehberlik:

Rehberlik hizmetleri eğitim-öğretimin tamamlayıcısıdır.

Rehberliğin, öğretim dışındaki çalışmalarla eğitimin amacına ulaşmasına yardımcı olması tamamlayıcı rehberliktir.

Ör) Etkili ders çalışma becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar, öğrencilere ders çalışma programı hazırlama gibi etkinlikler vardır. Kaliteli eğitim için bilgilerin özümsemesi gerekir.

Öğretim etkinlikleri rehberlik hizmetleri ile birlikte sürdürüldüğünde istenilen kaliteye ulaşılabilir.

Öğretmenlerin rehberlikle ilgili bilgi ve becerileri önem kazanır.

Öğretmenlerin bu bilgi ve beceri ne kadar fazla olursa, öğrencilerinin başarılarına o kadar çok katkı sağlayabilirler.

Öğretmenlerin rehberlik bilgilerine sahip olması tamamlayıcı işlevi daha da güçlendirir.

Tamamlayıcı rehberliğin amaçları, eğitimin amaçlarının gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır.

Bazen rehberlik hizmetleri bir eğitim faaliyeti gibi sunulabilir.

Okullarda “rehberlik saati”nin konulması rehberliğin tamamlayıcılık işlevlerindedir.

Ör) Dikkatini toplamakta zorlanan bir öğrencinin ders öğretmeni tarafından tahtaya yakın oturtulup, pencereden uzak bırakılarak dersi dinlemesini sağlaması.

5) Önleyici Rehberlik:

Gelecekte ortaya çıkabilecek sorunları, ortaya çıkmadan önce öngörerek tedbir almaya yönelik hizmetleri kapsar.

Önleyici rehberlik, bireylerin sorunlarla karşılaşmasından önce verilen hizmetlerdir.

Sadece belli özelliklere sahip öğrencilere değil, bütün öğrencilere yöneliktir.

Amaç sorunları hiç yaşanmadan engelleyebilmektir.

Duygusal gerginliklerin, zararlı alışkanlıkların, disiplin ve uyum sorunlarının ortaya çıkmaması için yapılabilecek çalışmalar rehberliğin önleyici işlevine uygundur.

Öğrencilere, anne-babalara, öğretmenlere ve yöneticilere öğrencilerin ihtiyaçları, karşılaşılabilecekleri kriz durumları, kaygı yaratabilecek durumlar (sınav kaygısı) ve bunlarla başa çıkma yolları vb. konular hakkında bilgiler vererek muhtemel sorunların ortaya çıkması engellenebilir.

“Bir sorunu halletmenin en iyi yolu, o sorunun ortaya çıkmasını engellemektir” mantığıyla hareket edilir.

Ör) Sigara ve uyuşturucu bağımlılığını önlemeye yönelik faaliyetler, iletişim çatışmalarını engellemeye yönelik iletişim becerileri eğitimi, aile içi şiddetin ortaya çıkmaması için anne-baba okulu programlarının düzenlenmesi, koruyucu hekimlik hizmetleri vb. çalışmalar önleyici rehberlik anlayışına uygundur.

6) İyileştirici (Düzeltilici-Care Bulucu) Rehberlik:

Bireyin yetersizliklerine (sorunlarına) odaklanılmakta ve istenmeyen davranışlar düzeltilmeye çalışılmaktadır.

Saldırganlık, okul fobisi, tırnak yeme gibi davranış bozukluklarını düzeltmeye ve çare bulmaya yönelik çalışmaları kapsar.

Özgüveni ve özsaygısı düşük, okul başarısı yetersiz öğrencilerin bu sorunlarını yenmeleri için verilecek hizmetler de iyileştirici rehberliğe girer.

İstenmeyen özellikler ve davranışlar ortadan kaldırılarak bunların yerine, uygun özellik ve davranışların yerleştirilmesi amaçlanır. Devam etmekte olan bir soruna müdahale edilir ve düzeltilmeye çalışılır.

7) Kriz Müdahale Edici Rehberlik:

Kriz; bir kişinin, grubun, örgütün ya da topluluğun normal işlevlerini yerine getirmesini engelleyen acil ilgi ve çözüm gerektiren, ertelenemeyen, sıra dışı (anormal), beklenmeyen bir durum ya da ani değişikliklerdir.

Kısacası kriz, acil ve ani müdahaleyi gerektiren durumlardır.

Ör) Ölüm, cinayet, intihar, kaza, doğal afetler (yangın, deprem, sel, çığ, fırtına.), şiddet olayları vb.

Kriz durumlarında bireyler travmalar yaşayabilir.

Bu tür durumlarda diğer rehberlik hizmetleri geçici olarak ertelenip kriz durumuna yönelik acil çözümler aranır.

Kriz durumlarında “psikolojik danışma” hizmeti ön plana çıkabilir.

Maddi durumlar söz konusu olduğunda ise “sosyal yardım hizmetine” uygun hareket edilir.

Kriz durumlarında rehber öğretmen:

- * Görünür ve ulaşılabilir olmalı,
- * Diğer etkinlikleri ertelemeli,
- * İş birliği yapabilecek kişileri belirlemeli,
- * Bireye veya gruba danışmanlık yapmalı.
- * Kriz durumundan etkilenmiş kişileri tespit etmeli,
- * Krizden etkilenen bireylerin yakınlarıyla bağlantı kurmalı,
- * Krizden etkilenen bireylerle ilgili kayıt tutmalı ve izleme çalışmaları yapmalı.

8) Geliştirici Rehberlik:

Gelişimsel rehberlik anlayışının ortaya çıkmasıyla birlikte, rehberlik hizmetlerinin geliştirici işlevi önem kazanmıştır.

Herhangi bir gelişim dönemini başarıyla geçen bireylerin, daha sonraki gelişim dönemlerinin ödevlerini de başarıyla geçeceğine inanılır.

Öğrencilerin içinde buldukları dönem dikkate alınarak biyo-psiko-sosyal yönlerden sağlıklı bir şekilde gelişmeleri desteklenir.

Ör) Grup rehberlik çalışması yapılarak, öğrencilere ergenlik döneminin özellikleri hakkında bilgi verilmesi,

“olumlu benlik” algısının oluşmasına yönelik çalışmalar yapılması.

Geliştirici rehberliğin amacı, bireylerin içinde bulunduğu gelişim dönemine özgü gelişim görevlerini daha rahat başarabilmeleri için çeşitli etkinliklerin yapılmasıdır.

Ör) Okul öncesi dönemde öğrencilerin el becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler,

ortaöğretimdeki (lisedeki) öğrencilerin mesleki ilgilerini ortaya çıkarmaya yönelik çalışmalar,

yükseköğretimdeki (üniversitedeki) öğrencilerin iş ve eş seçimini kolaylaştırmak amacıyla yapılan etkinlikler, vb.

Öğretim Kademesine Göre Rehberlik Türleri

Rehberlik hizmetleri süreklilik (süreç) ilkesinden dolayı, bütün öğretim kademelerinde de ihtiyaç duyulan bir hizmettir. Bütün öğretim kademelerinde rehberliğin genel amacı ve ilkeleri aynı olmasına rağmen, hazırlanan programlar ve uygulanan etkinlikler farklılık gösterebilir.

Çünkü her okulun amaç ve ihtiyaçları, her öğrencinin gelişim düzeyi ve beklentileri farklıdır (esneklik ilkesi).

1) Okul Öncesi (3-6 yaş):

Artık ülkemizde okul öncesi eğitimi de zorunlu olmuştur.

0-6 yaş arası dönem, bireylerin biyo-psiko-sosyal gelişimlerinin en hızlı olduğu dönemdir.

Bu dönemdeki rehberlik hizmetlerinin amacı;

kişisel açıdan; çocuğun sağlıklı gelişmesini, özgüven kazanmasını (kendine güvenmesi), benlik algısının oluşmasını, sosyalleşmesini, arkadaş edinmesini, öz bakım becerilerini kazanmasını sağlamak,

eğitsel açıdan; okulu ve okumayı sevdirmek, okula uyumunu sağlamak, bu konularla ilgili çabasını ödüllendirmek ve motive etmek (güdülemek), ilköğretime hazırlanması için gerekli olan etkinlikleri planlamak ve uygulamak,

mesleki açıdan ise, mesleklerin farkına varmasını sağlamak, cinsiyet ayrımı yapmadan her mesleğin önemli ve saygın olduğunu öğretmek ve meslek sahibi olmak için belirli eğitim süreçlerinden geçilmesi gerektiğini öğretmektir.

Bu dönemin en temel ihtiyacı "çalışmayı öğrenmek"tir. Çalışmanın iyi ve güzel bir davranış olduğu öğretilmeli ve sevdirmelidir.

Mesleki rehberlik de bu dönemde başlar. Ancak bu dönemdeki çocuklar henüz kendi ilgi alanlarını tam olarak tespit edemezler.

Çocukların anne-babaya en bağlı olduğu dönem bu dönemdir.

Ancak aynı dönem içerisinde de onlardan ayrılıp ilk defa bir eğitim ortamına girerler.

Bundan dolayı çocuklarla ilgili çalışmalarda ve sorunların giderilmesi noktasında ebeveynlerle yardımlaşılmalıdır (işbirliği, müşavirlik, konsültasyon).

Bu dönemdeki çocuklar gözlemlenmeli, gelişimleri takip edilmeli, olumlu veya olumsuz yönler fark edildiğinde ise gerekli tedbirler alınmalıdır. Çocuğun yakınlarındaki büyükler ona olumlu örnek oluşturacak davranışlarda bulunmalıdır.

Ancak aşırı koruyucu davranışlardan kaçınılmalıdır.

Basit konularda da olsa onlara seçimler yaptırıp, verdikleri kararların sorumluluğunu almaları gerektiği öğretilmelidir.

Verilen rehberlik hizmetleri genellikle dolaylı hizmetlerdir ve öğrenciyle ilgili herkesin yardımlaşmasını gerekli kılar.

Okul öncesi dönemde de ilköğretim döneminde de rehberlik çalışmalarında en etkili rolü üstelenecek olan kişi sınıf öğretmenleridir.

Çocuklar sözlü iletişimden çok sözsüz iletişimi (beden dili, jest, mimik) kullanırlar.

Üzüntü ve sevinçlerini konuşarak anlatmak yerine; gülerken, oynayarak veya ağlayarak gösterirler (kaçma, sarılma vb).

Bunun içinde çocukları iyi ve doğru anlamak için oyunlar, dramalar ve bedensel ifadeler yer veren etkinlikler kullanılmalıdır.

2) İlköğretim I. Kademe (7-11 yaş):

İlköğretimin I.kademesi de, ülkemizdeki zorunlu eğitim kademelerinden biridir.

Ericson'a göre; bu dönemdeki çocukların kişilik gelişimlerini en çok etkileyen görev okul başarısıdır.

Okul başarıları arttıkça, kişilik gelişimleri de olumlu yönde etkilenecektir.

Bu dönemdeki rehberliğin amacı; öğrencilerin kendilerini tanımalarına yardımcı olmak, kendi kendilerine yeter hale gelmelerini sağlamak, içsel denetimi (otokontrolü) öğrenmelerine yardımcı olmak, karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirmektir.

Bu dönemde de rehberlik çalışmalarında en etkili rolü üstelenecek olan kişi sınıf öğretmenleridir.

Çünkü öğrencileri en iyi tanıyan, onları en çok gözleme fırsatı bulan ve gelişimlerini en iyi şekilde takip edebilecek olan kişi sınıf öğretmenleridir. Düzgün konuşma-yazma-okuma ve hesaplama becerileri bu dönemde kazandırılmalıdır.

Okulu ve eğitimi sevdirecek rehberlik etkinliklerine yer verilmesi çok önemlidir.

Bu dönemde yapılabilecek eğitsel ve mesleki rehberlik etkinliklerinden bazıları şunlardır;

öğrenme güçlüğü çeken öğrencilerin belirlenmesi ve gerekli ek hizmetlerin sağlanması, verimli ders çalışma yollarının anlatılması, eğitim sistemi hakkında temel bilgilerin verilmesi, öğrencilerin doğru kararlar almalarına yardımcı olunması, mesleklerin tanıtımı vb.

3) İlköğretim II. Kademe (11-14 yaş):

İlköğretimin II. kademesi de, ülkemizdeki zorunlu eğitim kademelerinden biridir.

Çocukluktan ergenliğe geçiş bu dönemde başlar. Bu yüzden rehberlik çalışmalarında farklılıklar olur.

Yapılacak rehberlik etkinliklerinde, öğrencilerin ergenlik döneminde oldukları ve bu dönemin özellikleri dikkate alınmalıdır.

Psikomotor beceriler açısından bir yetişkininki kadar gelişmiş el becerilerine sahip olabilirler.

Bilişsel açıdan "soyut işlemler" aşamasına geçmeye başladıkları için kendilerine ve hayata yönelik sorgulamalar başlar.

"Ben kimim?", "gelecekte ne olmak istiyorum?" gibi sorular çok sık sorulmaya başlanır.

Bu sorular sayesinde de ilgi ve yeteneklerini keşfetmeye başlar. Güçlü ve zayıf yönlerini öğrenir.

Bireysel farklılıkların ön plana çıktığı dönemdir. Daha üst eğitim kademelerine yönelik seçimler yapması gerekir.

Kararlarını doğru verebilmesi için "yaşantı zenginlikleri" sunulmalıdır. Bireysel ve önleyici rehberlikler önem kazanır.

Kendi özellikleriyle, eğitim ve meslek alanındaki özelliklerin arasındaki ilişkiyi görmeye başlar.

Bu dönemde bedensel özellikler çok fazla önemsenir. Ergen benmerkezciliği görülür.

"Herkes bana bakıyor ve beni izliyor" gibi düşünceler, sivilcelerin çıkmasından dolayı kendini çirkin görmesi, bedensel ani değişikliklerden dolayı da sakarlıkların artması gibi durumlar özgüvenlerinin zedelenmesine sebep olur.

Bunlardan dolayı bu kademedeki öğrencilere güven ve destek verilmesi çok önemlidir.

8. sınıfta yönelme hizmetleri ön plana çıkar.

4) Ortaöğretim (Lise) (15-18 yaş):

Ülkemizde ortaöğretim zorunlu değildir.

Liseler, öğrencilere belli bir meslek kazandırmayı veya yükseköğretime hazırlamayı amaçlar.

Ortaöğretim kademesindeki okullar; amaç ve programları açısından farklılıklar gösterir.

Lise yılları da ergenlik dönemine denk gelmektedir. Öğrenciler değer yargılarını ve kimliklerini belirginleştirmeye başlarlar.

Eğitsel ve mesleki rehberliğin en yoğun olduğu dönemlerdendir.

Fiziksel ve cinsel değişimler, uygun bir mesleğin seçilmesi ve yaşam felsefesi oluşturma gibi konular ön plana çıkar.

Belirsizlikler ve kararsızlıklar çok yaşanır.

Bu sorunlar çoğaldıkça ve çözüm yolları bulunamadıkça sigara, alkol, uyuşturucu gibi madde alışkanlıklarına yakalanma riski artar.

Bu kötü alışkanlıklar ve macera duygusu gençlerin suça karışmasına neden olur.

Aile ve arkadaş çevresinde sevgi ve saygı göremeyenlerin ideolojik veya yasa dışı gruplara karışma ihtimali doğar.

Çünkü öğrenciler o yaşlarda kendilerini belli bir gruba ait hissetmek isterler.

Sanat, spor ve kültür etkinliklerine yeterince yer verilir ve sosyal beceriler geliştirilirse bu sorunların önlenmesi kolaylaşır.

Öğrencilerin kendilerine örnek alabilecekleri, özdeşim kurabilecekleri uygun modeller sunulmalıdır.

Önleyici ve geliştirici rehberlik anlayışına uygun hizmetler yeterince verilmelidir.

"Psikoloji danışma" ve "akran danışmanlığı" önem kazanır çünkü bu dönemde öğrenciler en kolay etkileyecek olanlar akranlarıdır.

5) Yükseköğretim (Üniversite) (19 yaş ve üzeri):

Bu dönemdeki en önemli gelişim görevi iş ve eş seçimidir.

Rehberlik hizmetleri, bu görevlerin gerçekleşmesine yardımcı olacak şekilde olmalıdır.

Bu dönemde birçok öğrenci ailesinden ayrı yaşamak zorunda kalabilmektedir.

Kendilerini geliştirmek amacıyla rehberlik hizmeti; duygusal sorunlarıyla başa çıkmak içinde psikolojik danışma hizmeti alırlar.

Öğrencilerin burs, barınma, beslenme vb. olanaklardan yararlanabilmeleri için "sosyal yardım hizmetleri" hakkında bilgiler verilmelidir. Kulüp ve gruplara katılmaları için de "sosyo-kültürel etkinlikler" düzenlenmelidir.

Problem Alanlarına Göre Rehberlik Türleri

1) Eğitsel (Akademik) Rehberlik:

Eğitsel rehberlik; öğrencinin kendisine uygun eğitim kurumunu seçmesi ve başarılı olabilmesi için bilgilendirme sürecidir.

Öğrencilere eğitsel alanda bazı yeterlilikler kazandırıp, öğrenmesini kolaylaştırmak, karşılaştığı güçlükleri gidermesine yardımcı olmak ve uygun bir öğrenme ortamı oluşturmak amacıyla verilen hizmetlerdir.

Özellikle okulların açıldığı ve kapanacağı dönemlerde daha çok önem kazanır (oryantasyon, devamsızlık sorunu vb. konular)

Eğitim kurumlarında yürütülen rehberlik hizmetleri genellikle eğitsel ağırlıklı hizmetlerdir.

Eğitsel rehberliğin temel amacı, öğrencilerin akademik başarılarını arttırmaya yardımcı olmaktır.

Yani "öğrenmeyi öğrenme"lerini sağlamaktır.

Bunun için öğrenciler yeteneklerine, ilgilerine, ihtiyaçlarına, kişilik yapılarına, duygularına ve zekâ seviyelerine uygun okul veya programlara yerleştirilmelidir.

Bütün okul seviyelerinde eğitsel rehberlik çalışmaları planlı ve sistemli olarak yapılmalıdır. Genellikle grup rehberliği olarak verilir.

Öğrenci velilerine yönelik çalışmalar da yapılabilir.

Öğrencilerin doğru ders çalışma alışkanlıklarını kazanmalarına yardımcı olma, okulu ve öğrenmeyi sevdirmeye vb. konularda velilerin de bilgilendirilmeleri gerekir.

Eğitsel rehberlik kapsamında yer alan bazı uygulamalar şunlardır:

- * Oryantasyon (yeni duruma – okul ve ders çevresine alıştırma) hizmeti verme,
- * Verimli ders çalışma yollarını anlatma,
- * Öğrenme stratejileri geliştirme,
- * Okul ve sınıf kurallarını açıklama,
- * Yeteneklerinin çok altında veya çok üstünde başarı gösteren öğrencileri belirleme,
- * Kaynaştırma programındaki (kaynaştırma eğitimindeki) öğrencilerin gelişimlerini izleme,
- * Motivasyon artırıcı çalışmalar yapma,
- * Öğrencilerin okul ve ders seçimlerine yardımcı olma,
- * Devam edilebilecek üst öğrenim kurumları hakkında bilgi verme,
- * Başarısızlık nedenlerini belirleyip ortadan kaldırmaya çalışma,
- * Sınavlar ve sınav kaygısı hakkında bilgi verme,
- * Okuma ve öğrenme güçlüğü çeken öğrencileri belirleyip gerekli yardımları sunma,
- * Zamanı verimli kullanmayı öğretme.

2) **Mesleki (Kariver) Rehberlik:**

Rehberlik hizmetleri ilk kez mesleki rehberlikle başlamıştır.

Öğrencilerin çeşitli meslekleri tanıyıp, kendilerine uygun olan meslekleri seçip, seçtiği mesleklere hazırlanmaları ve mesleki yönden gelişmeleri amacıyla yapılan hizmetlerdir. Eğitsel ve mesleki yöneltmelerde öncelikle yetenek daha sonra ilgi dikkate alınmalıdır.

Mesleki rehberlik 3 aşamada gerçekleşir.

I) Bireyi tanıma

II) Çeşitli işlerin gerektirdiği nitelikleri ve sağladığı olanakları belirleme

III) Bireylerle, onlara uygun olan işlerin eşleştirilmesini sağlama.

Meslek seçimi kısa sürede verilecek bir karar değildir.

Belli gelişim dönemlerinde bazı mesleki gelişim görevlerinin yerine getirilmiş olması gerekir.

Meslek seçiminde birçok faktör vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

Bireyin yetenekleri, ilgileri, değer yargıları, benlik algısı, eğitimi, sosyal ilişkileri, aile yapısı, mevcut iş olanakları ve rastlantılarıdır.

Mesleki rehberlikle ilgili yanlış bilgiler vardır. Bunlardan bazıları şunlardır:

- * Bireyi kolay iş bulabileceği mesleğe yöneltmek,
- * Bireyi çok para kazanabileceği bir mesleğe yöneltmek,
- * Herkesin sadece bir meslekte başarılı olabileceğini düşünmek,
- * Bireyleri, ailelerinin ve öğretmenlerinin istekleri doğrultusunda yönlendirmek,
- * Bireyleri cinsiyetlerine göre mesleklere yöneltmek,
- * Bireylerin çok çalıştığı takdirde her meslekte başarılı olabileceklerini düşünmek.

Meslek seçimi süreci: (Walter Isaacson – 1986)

Meslek seçimini gelişimsel bir süreç olarak kabul ettiğimizde 5 aşamadan oluştuğunu söyleyebiliriz.

Çocuklukta meslek fikrinin oluşmaya başlamasından, yetişkinlikteki meslek sahibi oluncaya kadarki süreyi kapsar.

Kısacası, mesleki rehberlik tek bir dönemde değil sürekli olarak yapılması gereken bir yardım hizmetidir.

1) Uyanış ve farkında olma (5-12 yaş):

Meslek bilincinin oluştuğu dönemdir.

Çocuklar, insanların farklı meslekleri olduğunu, kendilerinin de ileride bir meslek sahibi olması gerektiğini ve bireyler arasında farklılıklar olduğunu (ilgi, yetenek, amaç) fark eder.

Bu dönemdeki seçimler gerçeklikten uzak ve tamamen hayale ve özdeşime dayalı seçimlerdir.

2) Meslekleri keşfetme araştırma (12-15 yaş):

Meslekler ve özellikleri incelenmeye başlanır.

Bu aşama ilköğretim II. kademeye denk gelir.

Soyut düşünmenin başladığı dönemdir.

Bu yüzden meslekleri merak eder ve keşfetmeye çalışır.

3) Karar verme (15-18 yaş):

Birey kendi özellikleriyle mesleki özellikler arasında gerçekçi analizler yapmaya ve kendine uygun meslekleri seçmeye başlar.

Gelecekle ilgili ideallerini düşünür.

4) Hazırlık (18-23 yaş):

Bu aşama üniversite dönemine denk gelir.

Bireyler kendisine uygun olan mesleğin gerektirdiği hazırlık ve eğitim sürecine başlar.

5) İşe yerleşme (23 yaş ve sonrası):

Birey, eğitimini aldığı mesleği icra etmeye başlar.

İş dünyasındaki yerini alır.

Kazandığı bilgi ve becerileri uygular.

İşindeki mesleki gelişimini sürdürür veya yeni iş imkânları arar.

Meslek Seçim Kuramları:

Meslek seçimiyle ilgili birçok kuram bulunmaktadır.

Bazı kuramlar benlik kavramına, bazıları ihtiyaçlara, bazıları ise kişilik özelliklerine daha çok vurgu yapmaktadır.

Mesleki seçim sürecinin sağlıklı olarak yaşanabilmesi için, her dönemde başarılması gereken mesleki gelişim görevleri vardır.

Bu tür konularda bireylere yardımcı olmak gerekir.

Bu yüzden de günümüzdeki mesleki rehberlik hizmetlerinde “gelişimsel yaklaşım” kabul edilmiştir.

Meslek seçim kuramları; bireylerde meslek fikrinin nasıl ortaya çıktığını ve geliştiğini, meslek seçim ve kararlarının nasıl oluştuğunu ve bu kararları etkileyen faktörlerin neler olduğunu açıklamaya çalışır.

Meslek seçim kuramları, klasik kuramlar ve gelişimsel kuramlar olarak ikiye ayrılabilir.

Klasik kuramlar; özellik-faktör kuramı, psikanalitik kuram, karar kuramları ve şans kuramlarıdır.

Gelişimsel kuramlar ise; Ginzberg, Super, Holland ve Roe'nin kuramlarıdır.

Özellik-Faktör Kuramı: (Parsons, Williamson)

Parsons'ın ilk olarak ortaya koyduğu meslek seçimine ilişkin görüşleri daha sonra çeşitli kuramcılar tarafından sürdürülmüştür.

Bu kurama göre, her bireyin kendine has bazı özellikleri vardır.

Meslekleri icra etmek için de sahip olunması gereken bazı nitelikler vardır.

Uygun meslek seçimi, bu iki grubun (bireyin özellikleri ve mesleğin özelliklerinin) en iyi şekilde eşleştirilmesine bağlıdır.

Bu kurama göre, bireyin kendine uygun mesleği seçmesi 3 aşamada gerçekleşir.

I) Bireyi tanıma

II) Çeşitli işlerin gerektirdiği nitelikleri ve sağladığı olanakları belirleme

III) Bireylerle, onlara uygun olan işlerin eşleştirilmesini sağlama.

Psikanalitik Kuram:

Bu kurama göre meslek seçimi, bireyin bilinçdışı gereksinimlerini doyumaya hizmet eder.

Bilinçdışı gereksinimler toplum tarafından kabul edilebilecek bir meslek edinilerek doyurulmaya çalışılır (yüceltme, telafi-ödünleme).

Ör) Çok kavgacı birinin boksör olması. Çocukları çok seven bir bayanın çocuk bakıcısı olması.

Karar Kuramları:

Mesleki karar verme sürecinin belirli stratejileri vardır. Sadece duyuşsal değil aksine bilişsel yönü ağır basan bir eylemdir.

Bu kuram, bilişsel alana vurgu yapmasına rağmen, bireylerin kararlarını nasıl verdiklerini tam olarak açıklamamıştır.

Bilgi verme hizmetini ihmal etmiştir.

Şans Kuramları:

Meslek seçiminin bir “şans” eseri olduğunu savunur. Şans, “doğru zamanda doğru yerde olmaktr.”

Meslek seçimi, toplumun sosyo-ekonomik koşullarına göre belirlenir.

Ginzberg'in Mesleki Gelişim Kuramı:

Ginzberg'e göre, meslek seçim kararı yaşamın sadece belli bir dönemine özgü olmayıp ilk 20-25 yılında gelişen bir süreçtir.

Bireyin istekleriyle sahip oldukları olanaklarının bir sentezidir.

Bireylerin seçtikleri mesleklerin, şansla ilgisi yoktur. Mesleki gelişim, kişilik gelişimin boyutlarından biridir.

Bu kuram, 3 temel unsura vurgu yapar

* Meslek seçimi bir süreçtir,

* Bu süreç geri dönülmez bir süreçtir,

* Seçim süreci bir uzmanlaşmayı içerir.

Bu kurama göre meslek seçim süreci şu dönemlere ayrılır.

1) Hayal (Fantezi) dönem: (7-12yaş):

Bu dönemin en önemli gelişim görevi, oyunlardan yavaş yavaş uzaklaşıp işe yönelmektir.

Bu dönemdeki çocuklar, hoşlandıkları ve hayallerindeki mesleklere girmek istediklerini söylerler (zevk ilkesi)

Meslek tercihini en çok etkileyen faktör özdeşimdir.

Çocuklar kendilerini bu dönemde güçsüz ve yetersiz hissedebilirler.

Bu eksikliklerini de güçlü yetişkinlerle özdeşim kurarak ve onları taklit ederek gidermeye çalışırlar.

İstekler genellikle gerçek dışıdır. İlgi, yetenek ve mesleki olanakları düşünemezler.

2) Deneme (Geçici Seçim) Dönemi (12-17 yaş):

Bireyin ergenlik dönemine denk gelir. Hoşlandığı ve hoşlanmadığı etkinlikleri (ilgilerini) daha kolay ayırt edebilir. Kendi ilgilerini anlamaya ve meslek tercihlerini ilgilerine dayandırmaya başlar. İlgi konusunda daha seçici davranmaya başlar. Her nesneye veya etkinliğe olumlu tepki göstermez, bazılarını reddetmeye başlar.

Bu dönem bazı alt aşamaları içinde barındırır.

- İlgi Basamağı: Mesleki seçimler ilgilere dayandırılır.
- Yetenek Basamağı: Mesleki seçimler yeteneklere dayandırılır.
- Değer Basamağı: Birey toplumdaki statülere dikkat eder.
- Geçiş Basamağı: Bireyin belli bir işe veya eğitime başladığı basamaktır.

3) Gerçekçi Dönem (17-22 yaş):

Birey bu dönemde gerçeğe uygun seçimler yapar. Seçimler belli bir iş alanına dönüktür. Mesleklerin gerektirdiği eğitim seviyesi ve bireylerin iş yaşamına girme yaşlara birbirinden farklıdır.

Bu dönem bazı alt aşamaları içinde barındırır.

a) Araştırma (Keşfetme) Basamağı:

Öğrenim düzeyi olarak bakıldığında üniversitenin ilk yıllarına denk gelir. Bireyler bu dönemde daha özgürdür, ancak belirsizlikler ve kararsızlıklar da çok yoğun olarak yaşanır. Mesleklerin olanakları hakkında kesin ve net bir bilgisi yoktur. Bu yüzden de araştırma ve keşfetme duygusu ön plandadır.

b) Billurlaşma Basamağı:

Bireyin kararları giderek kesinlik kazanır. Meslek seçeneklerinden bazıları diğerlerine göre daha ön plana çıkar.

c) Belirleme Basamağı:

Bireyin kendine uygun mesleği belirleyerek kararını verdiği basamaktır. Artık kesin kararlar verilir ve özel planlamalar yapılır.

Super'in Benlik (Öz) Kavramı ve Mesleki Gelişim Kuramı:

Super'a göre, bireyler mesleklerini seçerek o ana kadar geliştirmiş oldukları "benlik algılarını" uygulamaya koymuş olurlar.

Super; kişisel özellikler, gelişim aşamaları ve mesleki gelişim arasında ilk kez ilişki kuran araştırmacıdır.

Meslek, bireyin özüne ilişkin algılarının bir ifadesidir. Meslek seçimi, benlik kavramının bir mesleğe yansımadır.

Benlik (öz) tasarımı; bir kişinin kendisini nasıl gördüğü ve nasıl algıladığıdır.

İnsanların benlik algıları ve bunu mesleki seçimlerine yansıtma şekilleri birbirinden farklıdır.

Ör) Matematik becerisi yüksek bir bireyle, sanatsal becerisi yüksek bir bireyin kendilerini algılayış biçimi ve meslek seçimleri farklı olacaktır.

Super'a göre, meslek gelişimi bir meslek seçip o alanda işe başlamakla bitmez; ömür boyu devam eden gelişim evrelerinden oluşur.

Mesleki gelişim 5 basamaktan oluşur.

1) Büyüme Dönemi (0-14 yaş):

Benlik kavramı bu dönemde oluşmaya başlar. Çevreyle etkileşim ve özdeşleşme gibi önemli faktörler vardır.

Ginzberg'in kuramıyla benzerlikleri vardır.

Büyüme döneminin 3 alt boyutu vardır.

- Hayal Basamağı (4-10 yaş)
- İlgi Basamağı (11-12 yaş)
- Yetenek Basamağı (12-14 yaş)

2) Araştırma (Keşfetme) Dönemi (14-24 yaş):

Bireyin kendisini, meslekleri ve iş hayatını keşfettiği dönemdir. Super'a göre, mesleki rehberlik açısından en önemli dönemdir.

Araştırma evresinin 3 alt basamağı vardır.

- Deneme Basamağı (14-17 yaş): İlgi, ihtiyaç ve yeteneklerin dikkate alındığı ve geçici kararların verildiği basamaktır.
- Geçiş Basamağı (17-21 yaş): Gerçek koşulların dikkate alındığı ve belirli bir mesleğe yönelik eğitimin başladığı basamaktır.
- Sınama ve İzleme Basamağı (22-24): Bireyin yeteneklerini ve eğitimini sınamak için ilk kez işe yerleştiği basamaktır.

3) Yerleşme Dönemi (25-44 yaş):

Birey uygun bir meslek seçer ve o alana yerleşir. Sosyal hayatını da işine göre düzenlemeye başlar. Bu dönemde bazı krizler yaşanabilir. Mesleki kararlılık arttıkça iş yaşamında da ilerleme fırsatları bulunur.

Bu dönemin iki alt basamağı vardır.

- Sınama Basamağı (25-30 yaş)
- Sağlamlaştırma Basamağı (31-44 yaş)

4) Koruma (Devam Ettirme) Dönemi (45-64 yaş):

Birey var olan mesleki benlik kavramını koruyarak, bulunduğu konumun en iyisini gerçekleştirmeye çalışır. Bu dönemde mesleki gelişim anlamında iniş-çıkışlar ve duraklamalar olabilir. Üretken olmaya yönelik çabalar vardır.

5) Çöküş (Çöküntü, İnise Geçiş) Dönemi (65 yaş ve sonrası):

Birey kazandığı tecrübelerini başkalarına aktarmaya başlar. Fiziksel ve zihinsel kapasitenin zayıfladığı yaşlılık yıllarına denk gelen bir dönemdir. Bu dönemdeki bireylerin bedensel gücünden değil, bilgi ve tecrübelerinden yararlanılır. Emeklilik planları yapılır.

Bu dönemin iki alt basamağı vardır.

- Yavaşlama Basamağı (65-70 yaş): Birey iş temposunu yavaşlatır. Daha az zaman ve daha az çaba gerektiren alanlara yönelir.
- Emeklilik Basamağı (71 yaş ve sonrası): İş hayatından tamamen ayrılan emeklilik yıllarıdır.

Holland'ın Mesleki Tipoloji Kuramı:

Holland'a göre meslek seçimi, kişiliğin bir yansımasıdır. Kişilik tabanlı kuramlardandır. Bireyin iç dünyası mesleğine yansır. Bireyler meslek seçiminde çeşitli etkiler altında kalır ve kalıplaşmış yargılar geliştirebilir. İş hayatındaki meslekler içerdikleri etkinlikler bakımından sosyal ilişkileri etkiler. Bireyler sahip oldukları yetenek, tutum ve değer yargılarını kullanabilecekleri çevreleri ararlar.

Holland 6 farklı kişilik tipinden ve bunlara uygun mesleki çevrelerden söz eder.

- Gerçekçi Tipler: Çiftçi, beden eğitimi, pilot, mühendis, teknisyen, ormancılık ve ziraatle ilgili meslekler.
- Araştırmacı (Aydın) Tipler: Biyolog, kimyager, hakim, tıpcı, matematikçi, fizikçi, antropolog, arkeolog.
- Sosyal Tipler: Öğretmen, psikolog, sosyolog, psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı, halkla ilişkiler.
- Geleneği (Geleneksel) Tipler: Muhasebeci, bankacı, sekreter, kütüphaneci, postacı.
- Girişimci Tipler: Politikacı, pazarlamacı, menajer, avukat.
- Artistik (Sanatçı) Tipler: Müzisyen, ressam, oyuncu, heykeltıraş, mimar, yazar, dekoratör.

Roe'nun İhtiyaç Kuramı:

Roe'nun kuramı, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kuramına dayanmaktadır.

Roe'ya göre meslekler; psikolojik ihtiyaçları karşılamak için seçilir. Bu kuram, Holland'ın kuramı gibi kişilik tabanlı kuramlardandır. Bireyin meslek gelişimi; çocukluk yıllarında geliştirilen ilgilerden ve bu ilgilerin karşılanabileceği alanlardan etkilenir.

Roe'ya göre meslekler, insanla ilgilenilmesi gereken ve insan olmayanla ilgilenilmesi gereken meslekler olarak ikiye ayrılır. Anne-baba tutumları bireylerin meslek seçiminde çok etkilidir.

Ör) Anne ve babası tarafından takdir edilme ihtiyacı hisseden bir çocuk, anne ve babasının beğeneceği ve onaylayacağı bir mesleğe yönelebilir.

Ebeveynler çocuğa karşı ilgisiz ve reddedici davranışlarda bulunurlarsa o çocuklar ileride işbirliği ve insanlarla çalışmayı gerektiren mesleklere yönelmezler.

3 tip anne baba tutumundan söz edilebilir.

- Aşırı Koruyucu Anne-Baba: Çocukta bağımlılık gelişmesine neden olur ve çocuk özerk kararlar alamaz.
- İlgisiz Davranan (İhmal Eden, Reddeden) Anne-Baba: Bu tür ailelerin çocukları genellikle nesnelere (insan olmayanla) ilgili meslekleri seçerler. İnsanla ilgilenmeyi gerektiren meslekleri seçerlerse de insanları obje olarak görürler.
- Çocuğu Kabul Eden (Demokratik) Anne-Baba: Gerektiğinde serbest bırakan ve gerektiğinde de destekleyen olumlu bir aile yapısı söz konusudur.

3) **Kişisel / Sosyal Rehberlik:**

Kişisel sosyal rehberlik, bireyin kendisini tanıyıp, anlayıp, üstün ve eksik yönlerini fark edip, kendine güvenmesi, kişisel ve sosyal yönden sağlıklı ve uyumlu olabilmesi amacıyla verilen hizmetlerdir.

Duygu, düşünce, sosyal ilişkiler ve davranışlardan doğan sorunların çözümüne yönelik yardımlar söz konusudur.

Bazı kişisel sorunlar rehberliğin diğer alanlarıyla da ilgili olabilir.

Böyle durumlarda diğer rehberlik alanlarına da yönelmek gerekebilir.

Sorun yaşayan öğrencilere karşı bir öğretmenin ya da bir psikolojik danışmanın yapması gereken ilk iş; sorunu tanımlamak ve nedenlerini bulmaktır. Bu tür faaliyetler de kişisel rehberliğe girer.

Kişisel / sosyal alandaki konulardan bazıları şunlar olabilir.

- * Beden ve sağlık,
- * Sosyal ilişkiler,
- * Korku ve kaygılar,
- * Özgüven, özsaygı, özsevgi,
- * Cinsiyet, aşk, evlenme, aile,
- * Ahlak kuralları, din ve idealler,
- * Ekonomik durumlar,
- * Davranış bozuklukları.

Bireylerin sosyal becerilerini geliştirmek, aynı zamanda onların duygusal zekalarını da (EQ) geliştirmektir.

Kişisel rehberlik hizmetleri, hümanistik (insancıl) anlayış doğrultusunda ortaya çıkmıştır ve temelinde iletişim vardır.

Hümanistik anlayışa sahip bir öğretmende bulunması gereken özelliklerden bazıları şunlardır.

Empatik anlayış, koşulsuz kabul, koşulsuz saygı, saydamlık (ilişkilerde içtenlik ve dürüstlük).

Empati:

Kişinin karşısındakinden gelen duygu ve düşünceyi aynen geri iletmesidir.

Birey kendini diğer bireyin yerine koyarak, onun duygu ve düşüncelerini kavramaya çalışır.

Bunu yaparken objektifliğini kaybetmemeli ve karşısındakine onu anladığını iletmelidir.

Bunu yaparken, karşısındaki kişinin duygu ve düşüncelerinden “ne anladıysa” ve “nasıl anladıysa” o duygu ve düşünceleri karşısındaki bireye geri aktarmalıdır.

Empatiye dayalı bir iletişimde, öğrencinin yaptığı bir davranışla nedensellik bağının kurulması ve öğrencinin yaşadığı duygunun ortaya çıkarılarak ifade edilmesi iletişimi güçlendirir.

Bir öğretmen; öğrencisinin söylediklerini anlayıp bu anlatılanları ona geri iletir (ayna gibi).

Empatik anlayışın ortaya koyulabilmesi için, koşulsuz kabul, koşulsuz saygı ve saydamlık gerekir.

Ör) “O kadar kötü olaylar yaşadım ki artık hiç kimseye güvenmiyorum” diyen bir öğrenciye;

“yaşadığın olaylardan dolayı kırgın ve üzgünsün. Bu yüzden insanlara güvenmiyorsun” denmesi gibi.

Koşulsuz Kabul:

Bireylerin artı ve eksi yönleriyle, olumlu ve olumsuz yönleriyle olduğu gibi kabul edilmesidir.

Din, dil, ırk, cins ayrımı yapılmaz. Öğretmenin kabul ettiği şey öğrencinin kendisidir, hatalı davranışlar değil.

Koşulsuz kabul, empati için ön koşuldur.

Olduğu gibi kabul edilmeyen bir bireye, saygı duymak ve içten-dürüst davranmak mümkün değildir.

Koşulsuz kabul için ön yargılardan uzak durulmalıdır.

Ör) “Gel, ne olursan ol gel.”

“Hatasız kul olmaz, hatamla sev beni.”

Derste canı sıkıldığı için yaramazlık yapan ve arkadaşlarıyla konuşan bir öğrenciye, öğretmenin;

“Derste canın sıkıldığı için arkadaşlarınla konuşuyorsun” demesi.

Böyle bir durumda öğrenci, olumsuz davranışının yargılanmadığını ve duygularının fark edildiğini anlayacaktır.

Dolayısıyla da savunmaya geçme ihtiyacı hissetmeyecektir.

Koşulsuz Saygı:

Her bireyin insan olduğu için değer verilmeye ve saygı duyulmaya layık olmasıdır (insancıl-hümanistik anlayış).

İnsan olmak, saygı duyulması için yeterli bir sebeptir.

Hem öğretmen, hem de öğrenci birbirine saygıyla yaklaşmalıdır.

Saydamlık (ilişkilerde içtenlik ve dürüstlük); bireyin o anda yaşadığı duygu ve düşünceler ne ise, bunları olduğu gibi karşısındaki insanla paylaşmasına denir.

Gerçek duygular ortaya koyulur. Doğal ve dürüst davranılır. Yapmacılıktan kaçınılır.

Saydam olunmak istenirken, saygı ihlali ihlal edilmemelidir (Her ağza gelen söylenmemelidir. Boş boğazlık yapılmamalıdır).

Ben Dili:

Ben dili kullanıldığında yapılan vurgu şahıslara değil “davranışa”dır.

Hem hitap edilen kişi savunmaya geçme ihtiyacı hissetmez, hem de hitap eden kişi yaşadığı duyguyu paylaşmış olur.

Ben dilinde, olumsuz davranışın ne olduğu ortaya koyulmakta birlikte bu davranışın bireyde yaşattığı duygu içten ve dürüst bir şekilde ifade edilmiş olur.

Ör) Öğretmenin, dersini anlatırken bir öğrencinin yaramazlık yapması üzerine;

“Ben ders anlatırken yaramazlık yaptığım için rahatsız oluyorum” demesi.

Ben dili sayesinde; incinmiş, kızmış, umutsuz ve ya coşkulu bireyler duygularını, karşısındakini incitmeden ve suçlamadan aktarabilir.

Karşımızdaki kişinin iyi niyetine ve iş birliğine hitap etmiş oluruz.

Yapılan davranışı yapan bireyden ayırır.

Kişiyi suçlamak yerine sadece hatalı olan davranış eleştirilir.

Bireyi rahatsız eden; yapılan davranıştan ziyade davranışın sonucudur.

Ben dili üç temel soruya yanıt arar:

1. Sorunu yaratan davranış nedir?
2. Bu davranış bizi nasıl etkilemektedir?
3. Bu etkinin bizde yarattığı duygu nedir?

Ör) 1. Önce davranış açıklanır: Sözüm kesildiği zaman...

2. Davranışın sonucu yani bize yaptığı etki açıklanır: Derdimi anlatamadığım için...

3. Bizde yarattığı duygu açıklanır: Moralim bozuluyor.

Sözüm kesildiği zaman derdimi anlatamadığım için moralim bozuluyor.

Sen Dili:

Sen dili kullanıldığında yapılan vurgu, karşıdaki “kişiye”dir (şahıslara).

Bireyi suçlayan ve savunmaya geçmesine neden olan konuşma şeklidir.

Ör) Öğretmenin, dersini anlatırken bir öğrencinin yaramazlık yapması üzerine;

“Ben ders anlatırken yaramazlık yaparak beni sinirlendiriyorsun” demesi.

Ego Geliştirici Dil:

Bireyin herhangi bir özelliğini anlatırken, onun egosunu (ben’ini) aşağılayacak, rencide edecek ifadeler kullanmak yerine aynı durumu onu rahatsız etmeyecek ifadeler kullanarak belirtmektir.

Ör) Ders çalışmaya bir öğrenciyeye “çok tembelsin!” demek yerine “bu aralar daha az ders çalışıyorsun” demek.

Sempati:

Bireyin karşısındaki kişinin duygularını aynen yaşaması ve duygudaş olmasıdır.

Kişi, sempati duyduğu kişiye karşı objektifliğini kaybeder ve subjektif yaklaşır.

Bireyin kendi duygularına kapılarak karşısındakinin duygularını doğru şekilde değerlendirmemesine neden olur.

Empatide, karşımızdaki kişiyle aynı duygu ve düşünceleri paylaşmamız gerekmez.

Sadece onun duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışırız.

Kendini Açma:

Kişinin kendisine anlatılan durumla ilgili benzer yaşantısını paylaşmasıdır.

Ör) Sınav sonuçlarının açıklanmasını bekleyen öğrencilere karşı bir öğretmenin;

“Öğrenciliğimde ben de sizin gibi sınav sonuçlarının açıklanmasını heyecanla beklerdim” demesi.

Sosyal Beceri:

Bireyin başkalarıyla sağlıklı bir şekilde etkileşimde bulunmasına olanak sağlayan bulgulardır.

Sosyal beceri eğitimi, bilişsel yaklaşım ve davranışçı yaklaşım temek alınarak hazırlanır.

Bilişsel yaklaşıma göre; sosyal beceri eksikliğinin sebebi, sosyal ortamlarda ne yapılacağının bilinmemesidir (bilişsel senaryo yetersizliği).

Davranışçı yaklaşıma göre; sosyal beceri eksikliğinin sebebi ise, uygun davranışların kazanılmamış olmasıdır.

Bireye daha önce uygun davranışlar gösterilmemiş ya da birey uygun davranışlar yaptığında pekiştirilmemiş olabilir.

Sosyal beceriler altı başlıkta toplanabilir

1. **İlişkiyi başlatma ve sürdürme becerisi:** Dinleme, konuşmaya başlama, soru sorma, teşekkür etme, iltifat etme, yardım isteme, özür dileme, ikna etme, kendini tanıtmaya vb.
2. **Grupla bir işi yürütme becerisi:** İş bölümüne uyma, sorumluluk alma, başkalarını anlamaya çalışma vb.
3. **Duygulara yönelik beceriler:** Kendi duygularını ve başkalarının duygularını anlama, duygularını ifade etme, korku ile başa çıkabilme, kendini ödüllendirebilme vb.
4. **Saldırgan davranışlarla başa çıkabilme becerisi:** Kızgınlığı kontrol etme, uzlaşma, hakkını koruma, savunma, alay etmeye karşı koyma, kavgadan uzak durma vb.
5. **Stres durumuyla başa çıkma becerisi:** Strese sebep olan durumlara karşı koyabilme, başarısız olunan durumla başa çıkabilme, utarılan bir durumla başa çıkabilme, yalnızlıkla başa çıkabilme vb.
6. **Plan yapma ve problem çözme becerileri:** Ne yapacağına karar verme, problemlerin nedenini araştırma ve çözümünü bulabilme, amaç belirleme, düzen kurma, bilgi toplama ve işe yoğunlaşma vb.

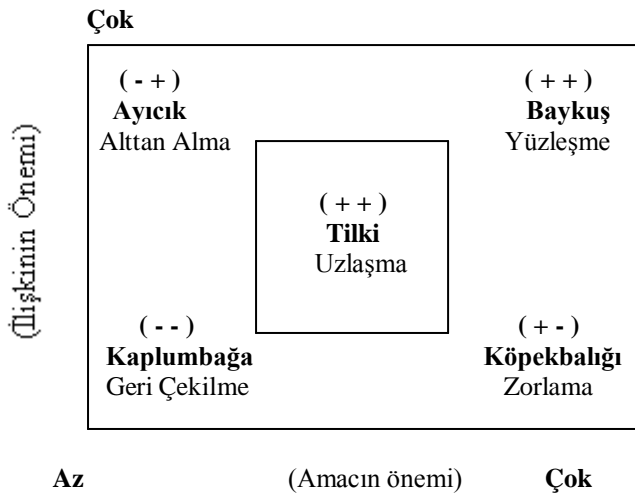
Çatışma:

Bireylerin davranışları birbirine ters düştüğünde, bir birey diğer bireyi engellediğinde ya da bireylerin değer yargıları birbirine uymuyorsa bu kişiler arasında ortaya çıkan sürtüşmelere çatışma denir.

Çatışmaları çözmek için farklı taktikler kullanılır.

Bu taktikler; çatışmanın türüne, kiminle yaşandığına, şiddetine ve olası sonuçlarına göre değişir.

Genellikle kullanılması istenilen taktikler, tarafların uzlaşarak memnun şekilde çözüm bulmalarını sağlayacak taktiklerdir.

Tablodaki (+) ve (-) işaretlerinin anlamı şudur. Her taktik grubundaki ilk işaret kendimizi önemsememizi (+) ya da kendimizi önemsemememizi (-) göstermektedir. Bir çatışma durumunda, insanların ulaşmak ya da gerçekleştirmek istedikleri iki şey vardır. Bunlardan biri, amaçları gerçekleştirme isteği, ikincisi ise çatışmaya girilen kişi ya da kişilerle olan ilişkiye verilen önem (ilişkileri devam ettirme isteğidir).

Kaplumbağa taktiği (geri çekilme, kaçınma): İsteklerimizden ve ilişkilerimizden vazgeçme ve geri çekilme durumu söz konusudur. Çatışmayla yüz yüze gelmektense, fiziksel ya da psikolojik olarak geri çekilmenin daha kolay olduğuna (kabuğuna çekilmek gerektiğine) inanır. Ne kendi çıkarlarında ne de diğer kişinin çıkarlarında ısrarcıdır.

Çatışmanın üzerine gitmez, çatışmayı geçiştirir, erteler ya da geri çekilir. Yüzleşmenin tam zıttıdır.

Şu durumlarda kullanmak uygun olabilir:

Elde edilecek ödüller çok yüksek değilse, çatışmayı ele alacak zaman yoksa, ortam uygun değilse, öfkeli bir kişiyle karşılaşıldığında.

Köpekbahçı taktiği (zorlama, güç kullanma, rekabete girme): Asıl önemli olan isteklerimizdir ve kazanmaktır. İlişki feda edilebilir. Gücü elinde bulunduranların (patronlar, müdürler, amirler vb.) kullandığı taktiktir. Amaçlar önemli, ilişkiler ise önemsizdir. Kazanmak, köpek balıklarına başarı ve kendini beğenme duygusu verir. Kaybetmek ise zayıflık, yetersizlik ve başarısızlık duygusu verir. Gözdağı vererek, güç kullanarak, çeşitli girişimlerle karşıdaki kişiyi ezmeye çalışarak kazanmaya çalışırlar. Şu durumlarda kullanmak uygun olabilir: Kesinlikle haklı olduğunda, kısa süre içerisinde karar verilmesi gerektiğinde.

Aycık taktiği (alttan alma, uyuma): Kendi ihtiyaçlarını karşılamaktan vazgeçerek karşı tarafın ihtiyaçlarının karşılanmasına izin vermektir. Önemli olan ilişkinin korunmasıdır (işçi, astlar, memurlar vb.)

Başkaları tarafından kabul edilmeyi ve sevilmeyi isterler. Tartışma olduğunda ilişkinin zara göreceğini düşünürler.

Bir tatsızlık çıkmasını diye çatışmadan kaçınılması gerektiğini düşünürler. İlişkilerini sürdürebilmek için kendi amaçlarından vazgeçerler. "Amaçlarımdan vazgeçiyorum ve istediğin şeyi yapmana izin veriyorum; yeter ki beni sev" der gibidir.

Tilki taktiği (uzlaşma): Ortak bir paydada buluşmayı sağlar. Her iki tarafın da bir şeyler kazanacağı bir çözüm yolu aranır. İstekler ve ilişkiler orta derecede önemli ise biraz ilişkilerden biraz da isteklerden vazgeçilerek orta yolun bulunması sağlanır. Çatışmaların çözümünde genellikle kazandırılması istenilen taktik tilki taktiğidir.

(Tilki taktiğinin kurnazlık olarak yorumlanmaması gerekir.)

Baykuş taktiği (yüzleşme): İstekler de ilişki de önemlidir. Her iki tarafın gereksinimlerinin de karşılandığı taktiktir.

Hem girişkenlik hem de işbirliği içerir. Kaçınmanın tam zıttıdır.

Çatışmaları, çözülmesi gereken sorunlar olarak görürler

4. ÜNİTE

OKULLARDA VERİLEN REHBERLİK HİZMETLERİ

Doğrudan Öğrenciye Yönelik Hizmetler

- 1) Oryantasyon (Duruma Alıştırma)
- 2) Bireyi (Öğrenciyi) Tanıma
 - a) Test Teknikleri
 - I) Maksimum Performans Testleri
 - * Yetenek Testleri * Başarı Testleri
 - II) Tipik Performans Testleri
 - * İlgi Envanterleri * Tutum Envanterleri * Kişilik Envanterleri
 - b) Test Dışı Teknikler
 - I) Gözleme Dayalı Teknikler
 - * Gözlem * Gözlem Listesi * Derecelendirme Ölçeği * Vaka – Olay Kaydı (Anekdöt)
 - II) Kendini Anlatma Teknikleri
 - * Görüşme * Anket
 - * Arzu Listesi * Anı Defteri (Günlük)
 - * Problem Tarama Listesi * Kime Göre Ben Neyim?
 - III) Başkalarının Kanılarına Dayalı Teknikler (Sosyometrik)
 - * Sosyometri * Kimdir Bu? / Bil Kim?
 - * Rol Dağıtım Tekniği * Sosyal Uzaklık Ölçeği
 - IV) Etkileşime Dayalı Teknikler
 - * Sosyo-drama (Toplumsal Oyun) * Psiko-drama (Ruhsal Oyun)
 - V) Diğer Teknikler
 - * Bibliyo-terapi * Toplu Dosya * Veli Toplantıları
 - * Ev Ziyaretleri * Zaman Çizelgesi * Film Terapisi (Sine-terapi)
 - * Vak'a İncelemesi
- 3) Bilgi Toplama ve Yayma (Bilgilendirme)
- 4) Yönelme ve Yerleştirme
- 5) İzleme ve Değerlendirme
- 6) Sevk / Yardım Almaya Yönlendirme (Refere)
- 7) Psikolojik Danışma Hizmetleri

a) Psikolojik Danışma Teknikleri

- * Açıklama * Onaylama * Duyguları Yansıtma
- * Yüzleştirme * Yorumlama * Destekleme
- * Soru – sorma * Bilgi Verme * Cesaretlendirme

b) Psikolojik Danışma Kuramları

- * Psikanalitik Danışma Kuramı (Freud, Adler, Yung, Horney, Sullivan, Ericson)
- * Davranışçı Danışma Kuramı (Skinner, Pavlov, Watson, Bandura)
- * Hümanistik (İnsancıl – Danışandan Hız Alan) Danışma Kuramı (Rogers, Maslow)
- * Akılcı - Duygusal - Davranışçı Danışma Kuramı (Aeron Beck, Albet Ellis)
- * Geştalt (Bütüncül - Biçim Ruh Bilimi) Danışma Kuramı (Koffka, Köhler, Wertheimer)
- * Fenomenolojik (Algısal – Görüngüsel) Danışma Kuramı (Kelly, Snygg, Combs)
- * Gerçeklik Yaklaşımı (Seçim Teorisi) (William Glasser)
- * Eklektik (Karma) Yaklaşım
- * Varoluşçu Yaklaşım (May, Rank, I. Yalom)

Dolaylı Olarak Öğrenciye Yönelik Hizmetler

- 1) Program Hazırlama ve Geliştirme
- 2) Konsültasyon (Müşavirlik - Danışmanlık)
- 3) Çevre ve Veli İle İlişkiler
- 4) Araştırma ve Geliştirme (Ar-ge)
- 5) Akran Temelli Uygulamalar

Doğrudan Öğrenciye Yönelik Hizmetler

1) Oryantasyon (Duruma Alıştırma): Bireyin yeni girdiği ya da gireceği ortama alışmasını sağlamak için yapılan çalışmalardır. Etkinlikler yapılarak, bütün öğrencilere okul kuralları, yeni kişiler, içinde bulunulan imkân ve şartlar tanıtılır. Okula yeni gelen öğrencilere yönelik oryantasyon hizmeti öncelikle sınıf rehber öğretmeni tarafından verilmelidir. Üst sınıf öğrencilerinden de yardım alınabilir (akran danışmanlığı). Bazen eğitim süreci devam ederken yeni bir durum ve gelişme olduğunda da oryantasyon hizmeti verilebilir. Okulu tanıtmaya ve gezdirmeye, personeli tanıtmaya, kuralları ve yönetmelikleri açıklama, sosyal, kültürel etkinlikler vb. yapılabilir.

2) Bireyi (Öğrenciyi) Tanıma: Rehberlik hizmetlerinin amacına ulaşması ve bireysel farklılıkların belirlenmesi için bireyi tanımak gerekir. Kullanılacak olan tekniklerin güvenilir, geçerli, ekonomik ve bilimsel olmasına dikkat edilmelidir. Öncelikli amaç, bireyin kendini tanımasına, güçlü ve zayıf yönlerini fark etmesine yardımcı olmaktır. Bireyler sürekli gelişim ve değişim içinde olduğu için zaman zaman içinde her yaş ve sınıf düzeyinde testler yapılmalıdır ve sonuçlar birlikte değerlendirilmelidir.

Bireyi tanıma teknikleri amaç değil birer araçtır. Sonuçları kullanılmayacak olan araçlar kullanılmamalıdır. Öğrencileri tanımak için birden fazla teknik kullanılabilir, genel sonuçlar öğrenci isimleri saklanarak okul yönetimiyle paylaşılabilir. Sonuçlar hakkında öğrenciye uygun şekilde ve uygun zamanda dönüt verilmelidir. Psikolojik testler üzerinde değişiklikler yapılmamalıdır.

a) Test Teknikleri:

I) Maksimum Performans Testleri:

* Yetenek testleri: Yetenek, bireylerin eğitimden neler kazanabileceği ve çabaladığı takdirde neler yapabileceğidir.

Zihinsel veya akademik yetenekleri tespit etmek amacıyla uygulanabilir. Geleceğe dönüktür.

Genel yetenek testleri; zekâ testleri şeklindeki testlerdir. Temel Kabiliyet Testleri (TKT – Thurstone)

Özel yetenek testleri ise; belli bir alandaki akademik, zihinsel veya fiziksel yeteneklerini tespit etmek için kullanılır.

Ör) Özel yetenek sınavıyla öğrenci olan eğitim kurumlarının yaptığı sınavlar. Beden eğitimi, sahne sanatları vb.

* Başarı testleri: Bireylerin öğrenme etkinliklerinden ne kadar yararlandığını tespit etmek amacıyla yapılır. Geçmişe dönüktür.

Standart başarı testleri; öğrencilerin özel koşulları (lokal bilgileri) dikkate alınmadan genel olarak herkese aynı şartlarda uygulanan testlerdir. Ör) SBS, LYS, KPSS vb.

Öğretmen yapımı başarı testleri; öğretmenler tarafından özel koşullar dikkate alınarak kendi öğrencilerine uyguladıkları testlerdir.

Ör) Yazılı yoklamalar.

II) Tipik Performans Testleri:

* İlgi Envanterleri: Bireyin herhangi bir nesneye, kişiye ya da duruma olan ilgisini ölçmek için yapılan testlerdir.

İlgi; yapmaktan hoşlanılan etkinliklerdir ve bir tercih meselesidir. İlginin olumsuzu olmaz.

Herhangi bir duruma karşı ya ilgili olunur ya da ilgisiz olunur ancak olumsuz ilgiden bahsedilemez.

Özellikle yöneltme hizmeti verilirken bu testlerin sonuçlarından yararlanılabilir. Ör) Kuder ilgi ölçeği.

* Tutum Envanterleri: Tutum; inançların ve duyguların toplamıdır. Kanı ise tutumların sözlü ifadesidir.

Tutumlar olumlu da olabilir olumsuz olabilir. Davranışlardan önce oluşur ve davranışlara yön verir.

Tutum ölçeklerinin 3 boyutu vardır. Duygu, düşünce ve davranış. Bu 3 alana da eşit miktarlarda ağırlık verilmelidir.

* Kişilik Envanterleri: Bireyin kişiliği ile ilgili bilgileri edinebilmek için kullanılan testlerdir. Uzmanlık gerektiren testlerdir.

Okullarda sadece psikolojik danışmanlar tarafından yapılması gerekir. Diğer branş öğretmenleri tarafından uygulanamaz.

Bazı testleri uygulamak için psikolojik danışman olmak da yeterli değildir, ayrı bir özel eğitim de almış olmak gerekir.

Ör) Rorschach Mürekkep Lekesi Testi.

b) Test Dışı Teknikler:

I) Gözleme Dayalı Teknikler:

* Gözlem: Planlı ve sistemli bilgi toplama tekniğidir. Bir olay, kişi veya nesneyle ilgili bilgi toplamak için kullanılır.

Doğrudan doğruya duyu organlarıyla yapılabileceği gibi çeşitli araç-gereçler kullanılarak da yapılabilir.

Gözlem yapılmadan önce; kimin gözleneceği, hangi koşullarda gözlem yapılacağı, gözlemi kimin yapacağı ve

hangi özelliğin gözleneceği belirlenmelidir.

Gözlem; doğal gözlem (yapılandırılmamış) ve sistemli gözlem (yapılandırılmış) olarak ikiye ayrılır.

Eğer gözlemci, gözlem yapılan nesne ya da kişinin duruma hiçbir müdahalede bulunmuyorsa, içinde bulunan şartlar doğal haliyle gözleniyorsa doğal gözlem; eğer gözlem yapılan nesne ya da kişinin durumuna müdahalede bulunuyorsa, içinde bulunan şartları etkiliyor veya değiştiriyorsa sistemli gözlemden bahsedilir.

Gözlem tekniği sınıf rehber öğretmeni tarafından da, okuk rehber öğretmeni tarafından uygulanabilir.

Sınırlılıkları; gözlenen olayın nedenleri hakkında bilgi toplamaya elverişli değildir. Olayların nedenlerini anlamak için sürekli olarak gözlem yapılması gerekir. Nesnel olarak gözlem yapmak ve gözlem sonuçlarını tarafsız şekilde yorumlamak zordur.

* Gözlem Listesi: Gözlenecek davranışların olup olmadığını “evet” veya “hayır” şeklinde cevaplandırılarak kayda alınmasıdır.

Arkadaşlarıyla oynuyor mu?	Evet ()	Hayır ()
Arkadaş grubuyla uyumlu mu?	Evet ()	Hayır ()

* **Derecelendirme Ölçeği:** Derecelendirme ölçekleri bir işin yapılabilme derecesini de ölçmeyi sağlar. Gözlenen davranışlar sadece “var” veya “yok” şeklinde belirtilmez, dereceleriyle birlikte belirtilir. Gözlenen niteliğin gözlenme sıklığı veya derecesi (miktarı) belirtilebilir.

Problem çözebilme yeteneği	Çok iyi ()	İyi ()	Orta ()	Zayıf ()	Çok Zayıf ()
Zihinden hesap yapabilme yeteneği	Çok iyi ()	İyi ()	Orta ()	Zayıf ()	Çok Zayıf ()
Eşyaların kullanım amaçlarını doğru söyleyebilme	Çok iyi ()	İyi ()	Orta ()	Zayıf ()	Çok Zayıf ()

* **Vaka – Olay Kaydı (Anekdote):** Gözlenen olayların gözlemcinin yorumlarına yer vermeden olduğu gibi kaydedilmesidir. Doğal koşullarda ortaya çıkmış bir davranışın ayrıntılı olarak kaydedilmesidir. Sıradan olmayan, tipik ve dikkate değer davranışlar kaydedilir. Her olay için ayrı bir kayıt tutulur. Eğer yoruma yer verilmesi düşünülüyorsa olay kaydının alındığı kısımdan ayrı bir yerde yorum yapılmalıdır.

Öğrencinin Adı Soyadı: Ahmet YILMAZ	Tarih: 25. 03. 2010	Yer: Okul Bahçesi
Davranış: Öğrenciler birlikte okul bahçesinde top oynarken Ahmet “bu top benim topum” diyerek topu aldı ve oynayan herkese bağırarak oyunu bitirdi. Banklardan birine oturarak ağlamaya başladı.		
Düzenleyen: Sınıf Öğretmeni Sinem KAYA		
Yorum: Ahmet kendi eşyalarını ve oyuncaklarını arkadaşlarıyla paylaşmıyor ancak başkalarının eşyalarını sürekli kullanıyor. Paylaşımçı tavırlar içinde olmayışından dolayı sürekli sorunlar yaşıyor.		

II) Kendini Anlatma Teknikleri:

* **Görüşme/ Mülakat:** Bireyle yüz yüze gelerek sözlü şekilde sorular sorulup ve cevaplar yine sözlü olarak alınıyorsa görüşme tekniğinden bahsedilir.

* **Anket:** Belli konularda bilgi, düşünce ve görüşlerin sorularak, alınan cevaplara göre değerlendirme yapılması yöntemidir. Öğrenciye yönelik olduğu gibi velilere yönelik de olabilir.

Başarısızlık Nedenleri Anketi

- 1) Ailemden ayrı yaşadığım için ()
- 2) Ailemde sürekli tartışmalar olduğu için ()
- 3) Kendime ait bir çalışma odam olmadığı için ()

* **Soru Listesi-Öğrenci Tanıma Fişi:** Öğrenci hakkında öğrenilmek istenen genel bilgileri kısa sürede elde etmeye yönelik olarak hazırlanır. Öğrencinin kimliği, fotoğrafı, sağlık durumu, sosyal durumu, ailesinin ekonomik durumu, vb. konularla ilgili sorular vardır. Öğrencinin kişisel dosyasında da bulunabilecek bilgilerden bazıları burada da belirtilebilir. Buradaki bilgilerin gerçeği yansıtan doğru bilgiler olması önemlidir. Farklı okullarda küçük değişiklikler yapılarak öğrenci fişleri hazırlanabilir. Buradaki bilgilerin doğruluğundan emin olduktan sonra öğrencinin kişisel dosyasına özetlenerek konulabilir.

Öğrenci Tanıma Fişi

Ad Soyad:	Okul:	Sınıf:	No:	Doğum Yeri:	Doğum Yılı:	Cinsiyet:
Adres:						
Baba Adı:	Sağ/ Ölü:	Mesleği:				
Anne Adı:	Sağ/Ölü:	Mesleği:				
Kardeşlerin:						
Adı:	Cinsiyet:	Medeni hali:				
Ailenizin aylık geliri:	Oturduğunuz ev kendinizin mi?	Kira ise kaç lira?				
Oturduğunuz ev kaç oda?	Sürekli bir hastalığınız var mı?	En sevdiğiniz dersler hangisi?				
Kitap okumayı sever misiniz?	Hangi eğitsel kollara katılmak istersiniz?	Devamlı okuduğunuz bir gazete var mı?				

* **Arzu Listesi:** Genellikle okul öncesi ve ilköğretim seviyesinde kullanılır.

Öğrencinin doyurulamamış ihtiyaçlarını ve açığa çıkaramadığı umut ve beklentilerini öğrenmek için kullanılır. Genellikle düşsel durumları içerir. “Olsaydım Testi” uygulamaları da bu testlere örnektir.

Ör) İsteddiğiniz kadar paranız olsaydı ne yapardınız?

Bir iyilik perisiyle karşılaşırsanız ondan ne isterdiniz?

Bazen soru cümleleriyle bazen de eksik cümleler şeklinde olabilir.

Bir şehir olsaydım.....Çünkü.....

Bir çiçek olsaydım.....Çünkü.....

Sorular kadar verilen cevaplarında incelenip tahlil edilmesi gerekir. Kişiyi danışma yapılarak, kendini tanımasına ve iç görü kazanmasına yardımcı olunur. Bu tekniği kullanmadaki asıl amaç da budur zaten.

* **Anı Defteri (Günlük):** Bireyin öznel yaşantılarının yazıldığı bir defterdir. Bireyin izni olmadan yararlanılmamalıdır. Günü gününe tutulur ve içlerini rahatlıkla dökerler. Bireyin iç dünyasını anlamak için yararlanılabilir.

* **Otobiyografi:** Bireyin geçmiş ve şimdiki yaşantıları ile geleceğe dönük planlarını kendi yazılı ifadesiyle anlatmasıdır. Amaç; bireyin doyurulmamış isteklerini, umutlarını ve benlik algısını anlamaktır.

Bireyle ilgili kişiler ve olaylar hakkında ayrıntılı şekilde bilgi öğrenmek kolaylaşır. Genellikle sınıf rehber öğretmenleri okur. 2 tür otobiyografi vardır.

Sınırlı otobiyografi, belirli konuların söylendiği ve sadece o konular hakkında bilgi istenilen otobiyografilerdir.

Serbest otobiyografi ise öğrencinin hayat hikâyesini sınırlama getirmeden yazdığı otobiyografilerdir.

Otobiyografinin doğru yorumlanması için; yazıdaki genel izlenim, yazının uzunluğu ya da kısalığı, anlatımdaki özen ve tutum, yazıda bilgi verilmeyen önemli kişi ya da olaylar ve yazıdaki genel tutarsızlıkların incelenmesi gerekir.

* **Problem Tarama Listesi:** Öğrencilerin sağlık okul, ders, arkadaşlık, meslek vb. konulardaki problemlerini kendi görüşleriyle ortaya çıkarmak ve çözümlerini sağlamak için kullanılır. Öğrencinin gelişim dönemleri ve okul seviyesi dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

Uygulaması sınıf rehber öğretmeni ve okul rehber öğretmeni tarafından birlikte yapılır.

Kişisel sorunların dışında genel sorunların çözümü için öğretmen, yönetici ve velilerle işbirliği yapılmalıdır.

Genellikle şu konularda sorular vardır: Sağlık, ders, ev hayatı, sosyal ilişkiler, karşı cins, meslek ve kişilik özellikleri.

- () Yeteri kadar uyuyamıyorum :
() Okulda düşük notlar alıyorum :
() Bölümümü sevmiyorum :
() Evde çalışma ortamım yok :

* **Kime Göre Ben Neyim?** : Öğrencilerin olumlu ya da olumsuz davranış özelliklerini betimleyen cümleler vardır. Arkadaşlarının, ailesinin ve öğretmenlerinin kendisini nasıl gördüğünü değerlendirir ve bunu bir işaretle (X) belirtir.

Bazı sorulara yanıt verilmeyebilir veya bütün işaretlemeler yapılabilir.

Her öğrenci ayrı ayrı değerlendirilmelidir.

Ayrıca öğrencilerin bu değerlendirmeye dair kısa yorumları için “bana göre” bölümü yer alabilir.

Bu teknik öğrencinin kendini nasıl değerlendirdiğini (olumlu-olumsuz) ortaya çıkarır.

Olumsuz düşüncelerin çok yoğun olduğu öğrenciler varsa bu öğrenciler rehberlik ve psikolojik danışma servisine yönlendirilebilir.

İlköğretim 4. sınıftan lise son sınıfa kadar bütün öğrencilere yapılabilir.

Öğretmenlerime Göre	Aileme Göre	Arkadaşlarıma Göre	Bana Göre	Nesiniz? / Nasılsınız?
				Plansızım
				Yaramazım
				Neşeliyim
				Çok yetenekliyim
				Çok güçlüyüm

* **Cümle Tamamlama Testleri:** Öğrencilere yarım bırakılmış cümleler verilir ve boşluklara ilk akla gelen ifadelerini yazmaları istenir.

- 1- Gelecek bana _____
- 2- Çocukken _____
- 3- Annelerin iyisi _____
- 4- İşim _____
- 5- En büyük kabahat _____
- 6- Müdürlerim _____

III) Başkalarının Kanılarına Dayalı Teknikler (Sosyometrik):

* **Sosyometri:** Grup içi ilişkiler hakkında bilgi toplama yollarından biridir. Bireylerin statüleri ve durumları saptanabilir.

Grubu oluşturan bireylerin birbirleri ile olan etkileşimleri ve ilişkileri belirlenir.

Öğrencinin kendisini tanımasından ziyade, öğretmenlerin sınıf içi ilişkileri fark ederek öğrencilere müdahale etmesini kolaylaştırmak için kullanılır.

Grubun üyelerine belirli konularda sorular sorulur ve cevaplara göre de sosyogram oluşturulur.

Ancak sosyogramlara bakarak ilişkilerin **sebepleri saptanamaz.**

Örnek sorular: Sıkıntılarımızı paylaştığınız 3 arkadaşınızın ismini yazınız.

Berberer geziye gitmek istediğiniz 3 arkadaşınızın ismini yazınız.

Sonuçların güvenilir olması için, sosyometrinin hangi amaçla yapılacağı belirlenmeli, amaca uygun sorular sorulmalı, bilgilerin gizli tutulacağı açıklanmalı, rahat bir ortam hazırlanarak bu uygulamanın bir sınav olmadığı duyurulmalıdır.

Birbirini yeteri kadar iyi tanımayan öğrencilerden sağlıklı sonuçlar alınmayacağı için önceden birbirlerini tanıyor olmaları gerekir.

Bir sosyograma bakarak şu ilişki tipleri yorumlanabilir.

Liderler: Diğer üyeler tarafından en çok seçilen üyelerdir.

Terk edilmişler (yalnızlar-seçilmeyenler): Diğer üyeler tarafından seçilmeyen üyelerdir. Yardıma ihtiyaç duyabilirler.

Çekimsizler: Diğer üyeler tarafından seçildiği halde, kendileri diğer üyeleri seçmeyen öğrencilerdir.

Karşılıklı seçenler: Grup içinde sadece karşılıklı olarak birbirini seçen üyelerdir.

Dengesizler: Kendilerini seçenleri seçmeyip, başkalarını seçen üyelerdir.

Klikler (hizipler): Büyük gruptan soyutlanmış ve kendi aralarında yeni bir grup oluşturan üyelerdir.

* **Kimdir Bu? / Bil Kim?** : Bazı özellikler verilerek bu özelliklere sahip bireylerin bulunmasını sağlayan bir tekniktir. Öğrencilerin hangi yönleriyle tanıdıklarını öğrenmek mümkün olur.

Öğrenciler bazı soruların cevaplarına kendi isimlerini de yazabilirler. Ya da bir soruya birden fazla isim de yazabilirler.

Bir kişinin ismi, farklı birkaç özelliğin karşılığına da yazılabilir.

Böylece öğrencilerin hem birbirlerini hem de kendilerini nasıl algıladıkları öğrenilebilir.

Bireyin kendini nasıl algıladığı ile başkalarının aynı bireyi nasıl algıladığı arasındaki uyuşmaya “**bağdaşım**” denir.

Uyuşmazlık durumu söz konusu olan öğrencilerin sorun yaşıyor olma **ihimali** diğer öğrencilere göre daha fazladır.

En çok sevilen kimdir?

Hiç sevilmeyen kimdir?

Her zaman yardım etmeye çalışan kimdir?

Bencil davranan kimdir?

Yalnızlıktan hoşlanan kimdir?

Sürekli kibar ve nazik davranan kimdir?

* **Sosyal Uzaklık Ölçeği**: Bireylerin birbirine sosyal kabul ya da sosyal mesafelerini belirlemeye yarayan bir tekniktir.

Bu ölçekte grubun üyeleri 5’li betimsel bir derecelemeyle değerlendirilir. Uygun görülen kutular işaretlenir (X).

İsimler	Çok yakın arkadaş	Yakın arkadaş	Sıradan bir arkadaş	Arkadaş olmaktan kaçırım	Aynı sınıfta olmak istemem
Ahmet Yılmaz					
Mustafa Atı					
Serap Yıldız					
Betül Kaya					

* **Rol Dağıtım Tekniği**:

Öğrencilerin belirgin özelliklerini dolaylı yollarla ortaya çıkaran bir tekniktir.

Belirli tiplerin tanınmasına yardımcı olmak için bir oyun (hikaye) seçilir ve okunur. Hikayedeki kişilerin belirgin özellikleri açıklanır.

Daha sonra rol listesi dağıtılarak bu rollere uygun düşen arkadaşlarının ad ve soyadlarını uygun rollerin karşılığına yazmaları istenir.

Yazılan isimlerin ve bilgilerin gizli kalması sağlanmalıdır.

Uygulama sonunda her öğrencinin olumlu ve olumsuz özelliklerinin tanınması sağlanmış olur.

İlköğretim 4. sınıftan lise son sınıfa kadar bütün öğrencilere uygulanabilir.

Ör) **Rol listesi**:

Kral:

Yalancı:

İyilik perisi:

Kraliçe:

Kendini beğenmiş:

İkiyüzlü:

Neşelendirici:

Arabozucu:

Şımarık:

IV) Etkileşime Dayalı Teknikler

* **Sosyo-drama**: Grup üyeleri bir **sosyal problemle ilgili** bazı rolleri paylaşarak izleyiciler karşısında gerçek hayattaymış gibi oynarlar.

Her **birey kendisini değil**, olayla ilgili olarak kendine **verilen rolünü oynar**.

Sosyal sorunların çözümünde, bireylerin kendilerini ve başkalarının değer yargılarını tanımalarında, ortak bir sorun üzerinde çözüm üretme gibi sosyal becerilerin geliştirilmesinde etkilidir.

Öğrencilerin sosyal ilişkilerinin güçlenmesi ve karşılaştıkları bazı sorunların giderilmesine yardımcı olmak için yapılabilir.

* **Psiko-drama (Ruhsal Oyun)**: Birey, kendisi için kaygı ve üzüntü kaynağı olan psikolojik bir problemi bir rol olarak grup karşısında oynar. **Seçilen bir rolün gereğini değil kendi gerçek durumunu yansıtır**.

Bir yönetici danışman veya terapist de olmalıdır. Ayrıca grubun diğer üyeleri de izleyici olmalı veya gereken şekilde rol yapmalıdır.

Ortam gerçek koşullara benzetilmeye çalışılır ve gerekli düzenlemeler yapılır.

Tanı (teşhis) koymaktan çok tedavi (sağaltım) için kullanılır. Psiko-drama aynı zamanda bir terapi tekniğidir.

V) Diğer Teknikler

* **Bibliyo-terapi**: Belirli bir konuda sorun yaşayan bireylere, bu sorunları çözmeleri için konuyla ilgili, içeriği hakkında önceden bilgi sahibi olunan bir kitabı önerme tekniğidir. Bu sayede bireyler kendi sorunlarını daha kolay fark eder, çözebilmek için cesaretlendirilir.

Psikolojik sağlıkla ilgili kitaplar olabileceği gibi çeşitli konularda yazılmış roman, hikâye vb. olabilir.

Bireylere bibliyo-terapi uygulamasından sonra görüşleri alınarak izlenmesi yapılmalı ve gelişmeler takip edilmelidir.

* **Toplu Dosya**: Öğrenci hakkında çeşitli yollardan elde edilen bilgiler sınıflandırılarak özetlenir ve kaydedilir.

Öğrenciyle ilgili **her bilgi aynen toplu dosyaya koyulmaz, önemli bilgiler özetlenerek saklanır**.

Gelişim dosyası, öğrenci tanıma ve izleme dosyası olarak da bilinir.

Öğrencinin gelişimini takip etmeyi kolaylaştırarak kronolojik şekilde hazırlanmalıdır.

Kısa sürede bilgi almaya hazır şekilde olmalıdır. Testlerin sonuçları ve yapılan yorumlar ayrı ayrı yer almalıdır.

Toplu dosya sayesinde öğrenci hakkındaki bilgiler uzun yıllar boyunca kayıt halinde saklanır ve kullanılabilir.

Toplu dosyalar; okul yöneticilerine, öğretmenlere, öğrencilerin kendilerine ve hatta velilere de açık olabileceği için kişiye özgü gizlilik gerektiren (psikolojik, tıbbi ve yasal inceleme sonuçların) **özel bilgilerin yer almaması gerekir**.

Yani gizlilik içeren dokümanlar toplu dosyada bulunmaz.

Toplu dosyada bulunması gerekenler, öğrencinin kimlik bilgileri ve fotoğrafı, ev ve aile bilgileri, okul başarısına ait bilgiler, sağlık ve fiziki gelişim bilgileri, okuduğu okulların bilgileri, bazı test sonuçları (ilgi, anket, başarı), test dışı etkinlikler, iş tecrübesi, vaka kayıtları, otobiyografisi.

Toplu dosyalarda 4 tür gizlilik derecesi vardır.

En yüksek seviyede gizlilik içeren bilgiler dosya içinde bulunmasından ziyade kapalı bir zarf içinde danışmanlar tarafından saklanmalıdır.

Birinci düzey: Öğrencinin adı, soyadı, cinsiyeti, kilosu, boyu vb. Bu bilgilerin öğretmenlerle veya araştırmacılarla paylaşılması idarecilerin insiyatifindedir.

İkinci düzey: Anne babanın eğitim ve gelir seviyeleri, öğrencilerin akademik geçmişi, merak ve hobileri, geleceğe ilişkin planları vb. Ancak bu bilgilerin içinde bazı bilgilerin gizlilik arz etmesi durumunda velinin isteği üzerine bu bilgiler başkalarına açıklanmaz (gelir seviyesi, öğrencinin üvey avlat olduğu vb.)

Bu bilgiler sadece öğrenciye bir katkının söz konusu olduğu durumlarda sosyal hizmet uzmanları, araştırmacılar vb. kişilere verilebilir.

Üçüncü düzey: Öğrencilerin sınıf içi başarıları, öğretmen veya uzmanların öğrenciye tavsiyeleri ve standart test sonuçları vb.

Bu bilgilerin başkalarıyla paylaşılabilmesi için öğrencinin veya velinin izni gerekmektedir.

Dördüncü düzey: Psikolojik inceleme veya psikiyatrik tedavi sonuçları, sosyal hizmet raporları, tıbbi ve yasal inceleme sonuçları vb. Bu tür bilgilerin toplu dosyada bulunmaması, okulun danışmanı tarafından kapalı bir zarfla gizli şekilde saklanması daha doğrudur.

* **Veli Toplantıları:** Amaç, velinin de eğitime katılımını sağlamak ve işbirliğini sağlamaktır.

Velilerin sos-kültürel seviyesine uygun iletişim dili kullanmak, suçlamadan yargılamadan bilgi vermek ve öğrenci hakkında bilgi alışverişine yardımcı olmak en önemli konulardır.

* **Ev Ziyaretleri:** Öğretmenler veya psikolojik danışmanlar öğrencilerin ev ortamlarını, fiziksel koşullarını, çalışma olanaklarını, aile yapısını vb. daha iyi öğrenmek için velileri evlerinde ziyaret ederler.

Önceden planlanmalı, randevu alınmalı, çocuğa ve aileye haber verilmeli, çok fazla resmi davranılmamalı, çocuk veya aile eleştirilmemeli, daha çok olumlu ifadelerle yer verilmeli, okul veya öğretmenlerin eleştirilmesine neden olacak tartışmalara girilmemelidir.

* **Zaman Çizelgesi:** Günün saatlerini gösteren bir sayfaya, öğrencinin sırasıyla ne yaptığını ve ne kadar süreyle yaptığını kaydetmesidir. Öğrenci her faaliyet için duygu ve düşüncelerini de yazar. Faaliyeti ne kadar sevdiğini, zor veya kolay oluşunu vb. Zaman çizelgesini öğrencinin kendisi doldurmalıdır.

Zamanı nasıl kullandığı, ders çalışma vakitleri, hobiler, sosyal faaliyetler vb. konular hakkında bilgiler edinilmiş olunur. Zaman kullanımının önemi öğrenci açısından daha iyi anlaşılır.

Ad Soyad: Murat Öztürk	Sınıfı: 8-B	Tarih: 02. 04. 2010
Süre	Faaliyet	Faaliyet Hakkında Duygu ve Düşünceler
1 Saat	Okuldan gelince ödevlerimi yaptım.	Başarılı olmak için çalışmam gerekiyor.
2 Saat	Bilgisayarda oyun oynadım.	Oyun oynamayı seviyorum.
1 Saat	Hikâye kitabı okudum.	Kitap okumayı seviyorum.

* **Film Terapisi (Sine-terapi):** Sinema filmlerinin bazı psikolojik sorunların tedavisinde kullanılması yöntemidir.

Uzman eşliğinde rahatsızlığın türüne göre seçilen film izlendikten sonra uzman, kişiyle film hakkında konuşmakta ve hikâye ve karakterlerin davranışlarıyla kişinin karşı karşıya kaldığı sorunların önce açığa çıkarılması sonra giderilmesi amaçlanmaktadır. Film veya klipler; depresyon, huzursuzluk, öfke, sinirlilik ve korku faktörlerinin iyileşiminde yardımcı metot olarak kullanılmaktadır.

* **Vak'a İncelemesi:** Sorunu olan bir öğrencinin bütün halinde derinlemesine incelenmesidir.

Sorunun ne olduğunu ve sebeplerini anlamak için, çözüm yollarını bulmak için birey ve sorun hakkında var olan bütün bilgiler kullanılır. Özel problemleri olan, öğrenme ve uyum sorunu yaşayan öğrenciler üzerinde de uygulanır.

Başarısızlıkların veya davranış bozukluklarının nedenlerini bulmak için kullanılan bir yöntemdir.

Bu hizmetten sonra genellikle düzeltilici-çara bulucu işlev gören rehberlik hizmetleri devreye girer.

Vak'a incelemesinde test ve test dışı teknikler kullanılabilir.

Vak'a incelemesi bireyin öz geçmişini ve hayat hikâyesini kapsadığı gibi bununda ötesinde toplanan bilgilerin analiz ve yorumlarını, sorunların ya da problemlerin giderilmesi için gerekli değerlendirmeleri, önlemleri ve önerileri de kapsamaktadır.

Vaka incelemesini yapan kişi objektif ve açık olmalı, kişisel yanlılıktan kaçınmalı, sayısal verilere dayanmalı, sayılarla desteklenmeyen gereksiz bilgiler vermemeli, dayanıksız yorum ve genelleme yapmaktan sakınmalıdır. Vaka incelemesi raporlarının ilgili diğer uzmanlarla birlikte ele alınması, hatta gerekirse bu amaçla "vaka konferansı" toplantıları düzenlenmesi ve birey için alınacak psikolojik yardım önlemlerinin birlikte programlanması daha da uygun olur.

3) Bilgi Toplama ve Yayma (Bilgilendirme): Öğrencilerin kendilerini geliştirmeleri için ihtiyaç duyabilecekleri her türlü bilgiyi toplama ve çeşitli yollarla öğrencilere aktarmaya yönelik hizmetlerdir. Özellikle eğitsel ve mesleki konular işlenir.

Sınav sistemleri, meslekler, iş imkânları, üniversite ve bölümlerin özellikleri, üst eğitim kurumları, burslar vb. konular olabilir. Panolar, broşürler, sunumlar, afişler vb. yollar kullanılabilir.

4) Yönelme ve Yerleştirme: Öğrencilerin özellikleri doğrultusunda yönelebilecekleri bir üst eğitim kurumu ya da iş imkânları konusunda öğrencinin bilgi sahibi olması ve kendisi için en uygun olanını seçmesi amaçlanır.

Eğitsel kol seçimlerinde, bir üst eğitim kurumları hakkında, meslek seçimlerinde vb. konularda olabilir.

Bu hizmetin sağlıklı olarak verilebilmesi için öğrencilerin kendilerini tanımaları ve kararı kendilerinin vermesi gerekir.

Öğrencinin ilgi ve yeteneklerini tanımak için bireyi tanıma, programlar veya okullar hakkında bilgi edinmesi için bilgi verme, bu tür konularda gerçekçi algı ve beklentilerinin oluşması için psikolojik danışma,

ailenin beklenti ve istekleri öğrencinin uygun karar vermesine engel oluyorsa müşavirlik hizmeti verilir.

5) İzleme ve Değerlendirme: Verilen rehberlik hizmetlerinin etkililiğini anlamak, hizmetleri devam ettirmek veya gerekli düzenlemeleri yapmak için verilen hizmetleri kapsar.

Amacı: rehberlik hizmetlerinin amacına ulaşmış olup olmadığını değerlendirmektir.

Mezunların sonraki yıllarda öğrenime devam edip etmedikleri, ettiseler başarı durumlarının ne olduğu, işe başlayanların başarıları ve yaşadıkları sorunların neler olduğu gibi bilgileri toplamayı kapsar. Bütün öğretim kademelerinde verilen bir hizmettir. Hem öğrencinin gelişimi takip edilebildiği gibi hem de sunulan rehberlik hizmetlerinin etkililiği tespit edilir.

6) Sevk / Yardım Almaya Yönlendirme (Refere): Psikolojik danışma ve rehberlik servisinin olmadığı ya da yetersiz kaldığı durumlarda öğrencinin yardım ihtiyacının karşılanması için Rehberlik Araştırma Merkezine, sosyal yardım kuruluşlarına, psikiyatlara, özel eğitim uzmanları gibi diğer kurumlara veya kişilere yönlendirilmesidir. Bir öğretmenin uzmanlık gerektiren bir konuda kendisinden yardım isteyen öğrencisini rehberlik servisine yönlendirmesi de sevktir. Ör) Ciddi bir davranış bozukluğu olan bir öğrencinin psikiyatriste yönlendirilmesi.

7) Psikolojik Danışma Hizmetleri: Bütün rehberlik hizmetlerinin özüdür.

Bu hizmeti verebilmek için psikolojik danışmanlık alanında eğitim almış olmak şarttır.

Uyum sıkıntısı çeken, kendini yalnız hissedenen, kendini başarısız ve değersiz gören, özgüveni, özsevgisi ve özsaygısı zedelenmiş olan kişilere sorunlarının kaynağını ve çözüm yollarını göstermede yardımcı olunur.

Bu hizmet sayesinde birey kendini daha iyi tanıyarak sorunlarının farkına varır, sorunlarıyla baş etme becerisi kazanır, gerçeklik algısı oluşur ve gerçekçi kararlar verebilir. Böylece daha sağlıklı bir kişilik yapısına ulaşır ve farkındalık seviyesi yükselir.

Tek seferde tamamlanan değil, süreç içinde verilen bir hizmettir. Sorunların çözümü hemen gerçekleşmeyebilir.

Gizliliğin en üst düzeyde olduğu hizmet alanıdır.

Danışman ilk oturumda danışana gizlilik, gönüllülük, oturum süresi vb. kurallar ve konular hakkında bilgilendirir (yapılama tepkisi).

a) Psikolojik Danışma Teknikleri

* **Açıklama:** Danışanın ifade ettiği duygu ve düşünceleri daha anlaşılır hale getirmektir.

* **Onaylama:** Danışanın söylediklerini onaylayan geri bildirimlerdir.

* **Duyguları Yansıtma:** Danışanın ifade ettiği duygular aynen geri yansıtılır. Duygusal boşalımı (katarsis) ve empatiyi sağlar.

* **Yüzleştirme:** Danışanın tutarsızlıklarına (çelişkilerine) dikkat çekerek iç görüşü kazanmasına yardımcı olmaktadır.

* **Yorumlama:** Danışanın anlattığı duygu, düşünce ve yaşantılar arasında anlamlı bağlantılar kurmadır. Davranışların sebebi olan duyguları tespit etmeye yardımcı olur. Danışan da kendi duygularını fark eder.

* **Destekleme:** Danışanın duygu ve düşünceleri incelenerek güçlü yönlerini keşfetmesi konusunda destek vermektir.

* **Soru – sorma:** Danışanın duygu ve düşüncelerini daha ayrıntılı şekilde öğrenebilmesi için kullanılır. İletişimin kesildiği anlarda konuşmanın tekrar başlaması için de kullanılabilir.

* **Bilgi Verme:** Danışan belli bir konuda bilgi istediğinde ona gerekli bilgilerin sunulmasıdır. Sorunun çözümünde katkısı olabilir.

* **Cesaretlendirme:** Danışanın yetersizlik veya değersizlik gibi olumsuz duygularından kurtulup kendine güven duyması için kullanılır.

b) Psikolojik Danışma Kuramları

* **Psikanalitik Danışma Kuramı (Freud, Adler, Yung, Horney, Sullivan, Ericson):**

İnsan davranışlarını belirleyen faktör doğuştan getirilen cinsellik ve saldırganlık güdüleridir.

İdden gelen istekler süperego tarafından yasaklanır ve ego tarafından dengeye kavuşturulur (savunma mekanizmaları).

Sorunların kaynağı bastırılmış duygulardır. Özellikle de 0-6 yaş arasında yaşananlardır.

Çözüm için; geçmiş yıllardaki (çocukluk yıllarındaki) bastırılmış duygular açığa çıkarılmalı ego güçlendirilmelidir.

Egonun eksik yanları değil, şu anki güçlü yanları üzerinde durulur.

Bu amaçla, serbest çağrışım (danışanın aklına gelen anlamlı veya anlamsız her şeyi söylemesi),

transferans (geçmişte kendisi için önemli olan kişilere yönelik duygularını danışana transfer etmesi ve tekrar yaşaması),

rüya analizi (danışanın gördüğü rüyaları sürekli olarak kayda alması ve neleri sembolize ettiğinin fark edilmesi),

hipnoz (bilinç dışına atılan yaşantıların telkinler yoluyla bilinç seviyesine çıkarılması ve danışanın çocukluğuna inilmesi) ve

yorumlar (danışanın danışmandan aldığı verileri anlamlandırması ve bütünleştirilmesi / danışan, kullandığı savunma mekanizmalarının farkına varır) yapılır.

* **Davranışçı Danışma Kuramı (Skinner, Pavlov, Watson, Bandura):**

Birey dünyaya geldiğinde zihni boştur (tabula rasa). Ne iyidir ne de kötüdür.

Kişilik doğumdan sonraki yaşantılarla şekillenir. Davranışların şekillenmesinde çevrenin etkisi çoktur.

Her davranış olumlu veya olumsuz bir öğrenmenin ürünüdür. Öğrenmeler etki-tepki bağıyla gerçekleşir.

İnsandaki psikolojik problemlerin sebebi de olumsuz (yanlış) öğrenmelerdir. Çözüm ise doğru davranışı öğrenmektir.

Olumsuz davranış öğrenildiğine göre aynı yolla olumlu davranış da öğrenilebilir.

Danışman aktif ve yönlendiricidir

Genellikle sistematisasyon, eşik yöntemi, bıkırma (yorma), atılacak eğitimi ve model alma kullanılır.

*** Hümanistik (İnsancıl – Danışandan Hız Alan) Danışma Kuramı (Rogers, Maslow):**

İnsan tektir, biriciktir, özgündür ve değerlidir. Her birey farklıdır ve bu farklılığın sebebi bireyin iç dünyasıdır. İnsan doğuştan iyidir, eğer sonradan kötü olduysa bunun sebebi çevrenin onun özsaygı düzeyini düşürmesidir. Bireyler kendilerini gerçekleştirme ihtiyacı hissederler. Bunun için de güçlü bir benlik algısı oluşturmaları gerekir. Danışanlar birer hasta değil, davranışlarıyla ilgili sorumluluk alma, karar verme ve amaç belirlemede yeterli bilgi veya beceriye sahip olmayan kişilerdir.

Danışmanlık süreci psikanalitikte olduğu gibi geçmişe dönük değil, şimdi ve geleceğe dönüktür (şimdi ve burada ilkesi).

Danışmanlar danışanlarla işbirliği içindedir ve onlara yardımcı olurlar, onların adına sorunu çözmezler.

Zorlama veya baskı yoktur, bu yüzden danışanlar duygu, düşünce ve inançlarını saklama gereği duymazlar.

Asıl amaç danışanın anlayışını değiştirmektir.

Terapötik beceriler (empati, saydamlık, kendini açma, koşulsuz kabul, koşulsuz saygı) kullanılır, bireyin öz saygı düzeyini yükseltecek ve kendini kabul etmesini kolaylaştıracak bir iletişim sağlanır.

*** Akılcı - Duygusal - Davranışçı Danışma Kuramı (Aeron Beck, Albert Ellis):**

Bireyler mantıklı düşünebildiği gibi mantıksız da düşünebilir.

İnsanlar kendilerini korumak, mutlu olmak, ifade etmek, geliştirmek ve gerçekleştirmek isterler.

Bununla birlikte kendine zarar verme, düşünmekten kaçınma, erteleme, boş inançlar, kendini suçlama ve hoşgörüsüz olma gibi davranışları da vardır. Davranış bozukluklarının sebebi mantıksız düşüncelerdir.

Amaç, mantıksız iç konuşmaları (inançları) mantıklı iç konuşmalara (inançlara) çevirmektir.

Davranışçı yaklaşımda olduğu gibi danışman aktif ve yönlendiricidir.

Hatalı davranışı değiştirmek için bilişsel süreçlere ağırlık verilir.

Doğru düşünme stratejileri ve ev ödevleri kullanılır. Mantıksız düşüncelere örnek olarak,

Ör) Her yaptığı işte başarılı olma isteği. Ör) Bütün çalışmalarının başkaları tarafından beğenilmesini istemek.

*** Geşalt (Bütüncül - Biçim Ruh Bilimi) Danışma Kuramı (Koffka, Köhler, Wertheimer):**

Bütün, kendisini oluşturan parçaların toplamından daha fazladır.

İnsan da, organizmasındaki mevcut parçaların toplamından ziyade, bu parçaların bir bütünlük içindeki koordinasyonudur.

İnsan özünde iyi bir varlıktır.

Birey bütün olarak değerlendirilir. Bireyin bütünlüğünü bozan sebepler (dengesizlikler) davranış bozukluklarına neden olur.

Amaç bu dengesizlikleri ortadan kaldırmaktır. Bunun içinde bireyin içinde yaşadığı çevreyle ilişkiye girmesi istenir.

Bireyin geçmişte yarım bıraktığı “bitirilmemiş işler”i bitirmesi gerekir.

Danışan, yaşadığı sorunu çözmek için içsel bir bakış açısına sahip olmalıdır.

İçsel bakış açısı için de empati, sezgi ve icgörü önemlidir. Böylece danışmanın farkındalık seviyesi yükselecektir.

Birey sorun yaşıyorsa bireyin etkileşim halinde olduğu her şey (sosyal yaşantı, alışkanlıklar, çevre, geçmiş yaşantılar, beklentiler, kişilik özellikleri vb.) gözden geçirilmelidir.

Rol oynama, boş sandalye tekniği, farkındalık yükseltme ve duygularını söyleme gibi teknikler kullanılır.

*** Fenomenolojik (Algısal – Görüngüsel) Danışma Kuramı (Kelly, Snygg, Combs):**

Bir davranışın doğru şekilde anlamlandırılması, davranışın ortaya koyan birey tarafından yapılır.

Bu değerlendirmeye fenomenolojik (görüngüsel) değerlendirme denir.

Dışardan gözlenen davranışlar, gözlenen bireylere göre farklı anlamlar taşır.

Davranışların doğru olarak yorumlanabilmesi için davranışı yapan kişiye davranışın ne anlama geldiği sorulmalıdır.

Bunun için de bireyin iç dünyasına girmek gerekir.

Çünkü insanı yalnızca dış görünüşe bakarak anlamak olanaksızdır, bireyin iç dünyasına nüfuz etmek gerekir.

Yani her duruma ve davranışa o eylemi yapan bireyin bakış açısından bakmak gerekir.

Amaç bireyin yeterli benliğe ulaşmasına ve kendini tanımasına yardımcı olmaktır.

*** Gerçeklik Yaklaşımı (Seçim Teorisi) (William Glasser):**

İnsan özünde iyi bir varlıktır. Temel amaç, bireylerin hayattan istediklerini elde etmenin en iyi ve en etkili yollarını öğretmektir.

İnsanların birçok ihtiyacı vardır ve onları harekete geçiren güç bu ihtiyaçları giderme isteğidir.

Yeme içme ve barınma gibi temel ihtiyaçların dışında ait olma, değerli olma, mutlu olma ve özgür olma gibi ihtiyaçlar vardır.

Başarılı kimlik için bireyin kendisine olumlu değer biçmesi gerekir. Yaşadıkları sorunları çözmeyi başarabilirler.

Başarısız kimliğe sahip bireyler ise genellikle yalnız ve ben merkezlidir. Kendilerini hayatı “acı verici” olarak görürler ve

“ben yapamam” ifadesini çok sık kullanırlar.

Önemli konulardan biri “sorumluluk”tur.

Sorumluluk; bireyin kendi ihtiyaçlarını karşılarken, başkalarının ihtiyaçlarını karşılamasına engel olmamasıdır.

Sorumlu bireyler hayattan ne istediklerini bilirler, ihtiyaçlarını karşılamak için plan yaparlar ve otonomdurlar.

Kendi hayatlarını kontrol edebilirler.

* Eklektik (Karma) Yaklaşım:

Eklektik yaklaşım tek başına bir psikolojik danışma kuramı değildir. Danışmanlık sürecinde birden fazla danışma yaklaşımı ve tekniği kullanılır. Tek başına hiçbir psikolojik danışma kuramının her durumda yeterli olamayacağı fikrine dayanır. Çünkü her bir kuramın yeterli olduğu durumlar gibi yetersiz kaldığı durumlar da vardır.

* Varoluşçu Yaklaşım (May, Rank, I. Yalom):

Temel kavram “varoluş”tur. İnsanda var oluş özden önce gelir ve insan hangi değerleri yaratmışsa öyle var olur. Yaşamı var eden, anlamlandıran ve insana yol gösteren yine insan kendisidir; yani insan özgürdür. İnsanın seçme iradesi vardır, bu yüzden de kendi sorumluluğunu almalıdır. “İnsan özgür olmaya mahkûmdur.” Psikolojik danışma sürecinde; bireyin seçme özgürlüğünü fark etmesi ve sorumluluk alması sağlanır. Böylece sorumluluğunu alabilen birey özgür var oluşunu gerçekleştirmiş olur.

Dolaylık Olarak Öğrenciye Yönelik Hizmetler

1) Program Hazırlama ve Geliştirme:

Okullardaki rehberlik hizmetleri belli bir plan ve program dahilinde yürütülür. Bu programların hazırlanmasında temel ölçüt öğrencilerin ihtiyaçlarıdır. Bu yüzden her okulun rehberlik programı farklı olabilir. Ancak rehberlik ilkeleri değişmez. Okullarda öğretim yılının başında hazırlanan ve yıl boyunca PDR çalışmalarını gösteren programa “Okul PDR Programı” denir. Bu programı hazırlanmaktan sorumlu kişi okulun psikolojik danışmanıdır. Ancak işbirliği ilkesinden dolayı; müdür, müdür yardımcısı ve diğer sınıf rehber öğretmenlerine de bazı görev ve sorumluluklar düşer. Bu görevler MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık yönetmeliğine göre şu şekildedir. Okul müdürü: Okulun PDR hizmetlerinin yürütülmesiyle ilgili yıllık program ve yürütme planının hazırlanmasını sağlar ve uygulamasını izler. Psikolojik danışman (okul rehber öğretmeni): Rehberlik programının ilgili kısmının uygulanmasında sınıf rehber öğretmenlerine rehberlik eder. Okulun türüne ve özelliklerine (ihtiyaçlarına) göre gerekli eğitsel ve mesleki rehberlik etkinliklerini planlar, uygular ve uygulanmasına rehberlik eder. Sınıf rehber öğretmeni: Okulun PDR programı çerçevesinde sınıfın yıllık çalışmalarını planlar ve planlamanın bir örneğini okulun PDR servisine sunar.

2) Konsültasyon (Müşavirlik - Danışmanlık):

Müşavirlik; belli bir konuyla ilgili olarak o konuda bilgi ve beceri sahibi kişilerden bilgi ve görüş almak demektir. Bu süreçte talimatlar, bilgiler ve öneriler vardır. Öğrenciye doğrudan değil, dolaylık olarak verilen hizmetlerdendir. Rehberlik hizmetlerinin daha etkili olması için; öğretmenlerin, yöneticilerin ve ailelerin de ortak bir anlayış içinde olması ve işbirliği yapması gerekir. Amaç, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve velilerin rehberlik hizmetlerinde daha yeterli hale gelmesini sağlamaktır. Okul rehber öğretmeni, öğrencilerle ilgili kişilerle (öğretmen, veli, müdür vb.) işbirliği yaparak öğrencinin gelişimine yardımcı olur. Sınıf rehber öğretmenlerine rehberlik etmek, sağlıklı bir ortam oluşturmak için öğretmenlerle işbirliği yapmak, eğitsel kulüplerde görevli öğretmenlerle işbirliği yapmak, anne-babaya okuldaki programlar ve seçmeli dersler hakkında bilgi vermek, okuldaki olanaklardan rehberlik servisinin de yararlanabilmesi için okul yöneticileriyle işbirliği yapmak vb. çalışmaları kapsar. Özellikle okul öncesi ve ilköğretim I. kademe; psikolojik danışmanlar öğrenciden ziyade öğrenci velileriyle yoğun şekilde çalışırlar. Müşavirlik hizmetlerinde mutlaka iş birliği vardır ama her iş birliğine müşavirlik hizmeti denemez.

3) Çevre ve Veli İle İlişkiler:

Okul çevresinde öğrencilerin yararlanabileceği bir takım olanaklar olabileceği gibi, zararlı olabilecek kişi ya da kurumlar da olabilir. Bu yüzden okul çevresi dikkate alınmalıdır, sıkıntılı bir durum oluşmaması için çevreyle ilişkiler sağlıklı olmalıdır. Okul rehber öğretmeni, okul yöneticileri veya diğer görevli öğretmenler okul çevresindeki faydalı olabilecek kurum ve kuruluşları araştırmalı ve öğrencileri haberdar etmelidir. Hatta çevredeki diğer okulların rehberlik servisleriyle de bağlantı kurup bilgi paylaşımı yapılabilir. Psikolojik yardım veren kurum veya kişiler de öğrenilerek gerektiğinde öğrencilerin-velilerin buralardan yararlanması sağlanabilir. Okulun çevreye doğru tanıtılması da önemlidir. Çünkü okulun özellikleri ve ihtiyaçlarının bilinmesi okula ilgiyi ve desteği artırabilir. Çevredeki yayın kuruluşları (radyo, tv, gazete vb.) ile işbirliği yapılarak tanıtıcı programlar hazırlanabilir. Okul rehber öğretmeni, öğrencilerin gelişim özellikleri ve başarılarıyla ilgili velileri bilgilendirmelidir. Bu hizmetin verilmesi için “aile görüşmeleri” yapılır. Okul – aile birliği toplantıları yapılabilir. Problemleri öğrencilerin problemlerinin giderilmesi veya genel anlamda bilgilendirme yapılması için de bu görüşmeler yapılabilir.

4) Araştırma ve Geliştirme (Ar-ge):

Rehberlik çalışmalarının planlı şekilde yürütülmesi, bilimselliğin ve profesyonelliğin korunması, aksayan yönlerinin düzeltilmesi ve yeni gelişmelerden haberdar olunabilmesi için araştırma – geliştirme çalışmalarına ihtiyaç duyulur.

Hem verilen rehberlik hizmetlerinin etkililiğini anlamak için hem de eksik yönlerin tespit edilip telafisi için ar-ge gereklidir.

Ar-ge hizmetleri kapsamında yapılabilecek çalışmalardan bazıları şunlardır:

- * Öğrencilerin yardım ihtiyaçlarını belirlemek,
- * Öğrenci, öğretmen ve velilerin okuldan beklentilerini öğrenmek,
- * Okulun olanaklarının kullanılıp kullanılmadığını tespit etmek,
- * Öğrencilerin ilgi ve yetenek gibi özelliklerini belirlemek,
- * Öğrenciler arasındaki sosyal ilişkileri belirlemek,
- * Rehberlik hizmetlerinin sonuçlarını ve etkililiğini incelemek,
- * Grup rehberliklerinin ve diğer rehberlik çalışmalarının değerlendirilmesi.

5) Akran Temelli Uygulamalar:

Akran temelli uygulamalar; akran danışmanlığı, akran eğitimi ve akran arabuluculuğudur.

Amaç, öğrencileri eğiterek birbirlerine yardım etmelerini sağlamaktır.

Bu hizmetler için çalışmaya katılacak olan öğrencilere bilgi ve beceriler kazandırılır.

Bu bilgi ve becerilerin bütün öğrencilere aktarılması istenir.

Akran danışmanlığı hizmeti; akran rehberliği, akran dayanışması veya gönüllü arkadaş ekibi gibi adlandırmalarla da anılmaktadır.

Akran danışmanlığında verilebilecek hizmetlerden bazıları; eğitsel konular (ders çalışma programı), okula uyum (oryantasyon), çatışma çözme becerileri, yalnızlık vb.

Akran danışmanlığı, üst sınıflardaki öğrencilerin kendi yaşlarına veya alt sınıflara yardım etmesidir.

Bu hizmeti vermesi için seçilen öğrencilerin iletişim gücü yüksek, sevilen, örnek alınan ve başarılı öğrenciler olması istenir.

Akran eğitimi, belirli konularda gönüllü olan gençlerin eğitilerek kazandıkları bilgi ve becerileri akranlarına öğretmesine dayanır (akran öğretimi). Öğrencilerden hizmet verecek olanların, diğerlerinden daha bilgili olması ve bu bilgilerini paylaşması gerekir. Eğer her iki tarafında bilgisi eşit olursa akran eğitimi değil akran işbirliği olur.

Akran arabuluculuğu, tarafsız bir üçüncü kişinin yardımıyla sorun yaşayan öğrencilerin sorunlarının çözümüne yardımcı olmaktır. Öğrenciler arasında yaşanan sorunların ve çatışmaların yine öğrenciler arasından seçilen bir akran aracılığıyla çözülmesidir. Bu hizmet de gönüllülük ilkesi çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Okullarda verilen hizmetlerin amaçları:

Doğrudan öğrenciye yönelik hizmetler:

Oryantasyon: Öğrencilerin okula uyumunu kolaylaştırmak.

Bireyi tanıma: Öğrencilerin kendilerini tanımalarını ve öğretmenlerin öğrencileri tanımalarını sağlamak.

Bilgi toplama ve yayma: Öğrencilerin ihtiyaç duyabilecekleri bilgilere ulaşmak ve öğrencilerle paylaşmak.

Yöneltme ve yerleştirme: Öğrencilerin kişisel özelliklerine uygun eğitim ya da mesleğe yönltilmesini ve yerleştirilmesini sağlamak.

İzleme ve değerlendirme: Öğrencilere sunulan hizmetlerin ne derece etkili olduklarını belirlemek.

Sevk / yardım almaya yönlendirme: Öğrencilere daha iyi hizmet verilmesi gerektiğinde farklı bir kuruma yönlendirmek.

Psikolojik danışma hizmetleri: Öğrencilerin kendilerini tanımalarına, gerçekçi düşünmelerine, karar vermelerine ve özellikle de duygusal sorunlarının çözümüne yardımcı olmak.

Dolaylı olarak öğrenciye yönelik hizmetler:

Program hazırlama ve geliştirme: Rehberlik hizmetlerinin sistemli ve planlı şekilde yürütülmesini sağlamak.

Konsültasyon: Öğrenci için hizmet verebilecek kişilerin iş birliği yapmak ve onlara danışmanlık yapmak.

Çevre ve veli ile ilişkiler: Öğrenci ihtiyaçlarının daha iyi karşılanması için öğrencinin velileriyle ve çevreyle iş birliği yapmaktır.

Araştırma ve geliştirme (ar-ge): Rehberlik hizmetlerinin etkinliğini belirlemek ve iyileştirmek.

Akran temelli uygulamalar: Öğrencilerin birbirlerine yardımcı olmalarını sağlamak.

5. ÜNİTE

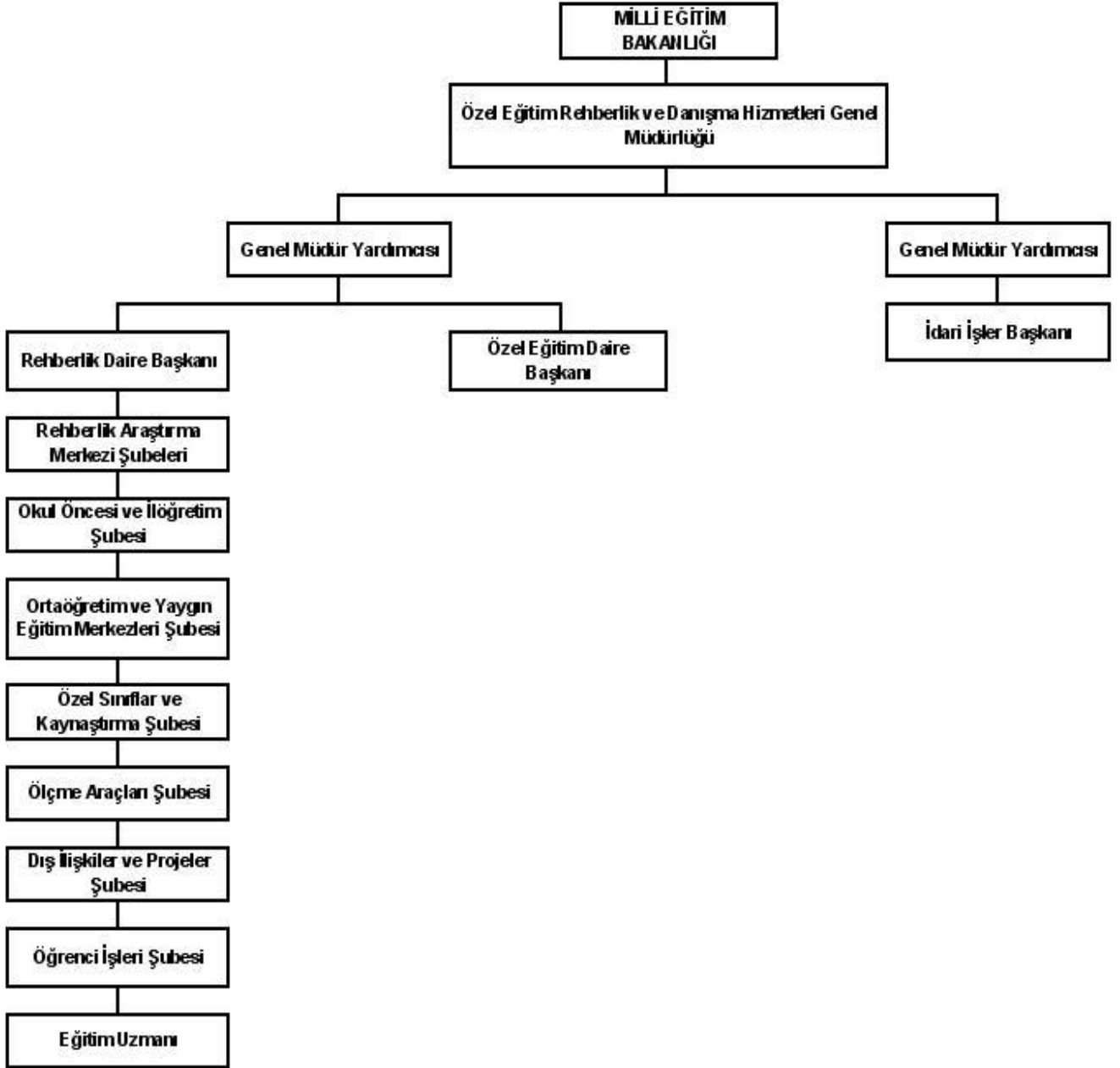
MEB REHBERLİK HİZMETLERİ ÖRGÜTÜ (REHBERLİKTE ÖRGÜT ve PERSONEL)

Rehberlik hizmetlerinin örgütlenmesi 3 basamak halinde verilmektedir.

1. Merkez Teşkilatı (Bakanlık Düzeyinde)
2. İl ve İlçe Teşkilatı
3. Okul Düzeyi

1. Bakanlık Düzeyinde Rehberlik Hizmetlerinin Örgütlenmesi

Ülkemizdeki rehberlik hizmetlerinin örgütlenmesi 1992 yılında 3797 sayılı yönetmelikle belirlenmiştir. Bu kanunla birlikte MEB'e bağlı "Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü" kurulmuştur. Bu müdürlük, ülkemizdeki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin en üst kurumdur.

2. İl ve İlçe Düzeyinde Rehberlik Hizmetlerinin Örgütlenmesi

İl ve ilçelerdeki ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde verilen rehberlik hizmetleri; valiliklere bağlı olarak görev yapan Milli Eğitim İl Müdürlüklerinin sorumluluğundadır.

17 Nisan 2001 tarihli 24376 sayılı kanunda il ve ilçelerdeki rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu kişi ve birimler şöyledir.

a) İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı / Şube Müdürü:

İl ve ilçelerdeki rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerinin planlanmasından ve programlanmasından, eş güdümün sağlanmasından ve hizmetlerin yürütülmesinden il milli eğitim müdürü adına sorumludur.

b) İl Danışma Komisyonu:

Eylül ve haziran ayında olmak üzere yılda iki kez toplanan bu komisyon rehberlik hizmetlerinin planlanması, kurumlar arası eş güdümün sağlanması ve öğretim yılı sonunda çalışmaların değerlendirilmesi için çalışmalar yapar.

Alınan kararlar toplantının yapıldığı aylar içinde bakanlığa iletilir.

İl milli eğitim müdürü, rehberlik hizmetlerinden sorumlu müdür yardımcısı ya da şube müdürü,

RAM Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölüm Başkanı, ilköğretim ve ortaöğretim müdürlüğünden birer temsilci müdür, merkez ilçelerden birer okul müdürü, farklı okullarda çalışan üç rehberlik ve psikolojik danışma uzmanından oluşur.

c) RAM:

RAM, kendisine bağlı ilk ve ortaöğretim okullarındaki rehberlik hizmetlerinin planlanması ve sürecin izlenmesinden sorumludur.

RAM'daki birimlerden biri Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü diğeri ise Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Bölümüdür.

Özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri tanılar ve uygun hizmetleri verir.

Gerektiğinde ailelere yönelik rehberlik çalışmaları yapar.

RAM'la ilgili istatistikleri tutar.

Okullarda kullanılacak olan rehberlikle ilgili ölçme araç-gereçlerini düzenler.

RAM'da psikolog, psikolojik danışman, psikometrisi, sosyal çalışmacı ve çocuk gelişimci gibi uzmanlar bulunur.

3. Okul Düzeyinde Rehberlik Hizmetlerinin Örgütlenmesi

a) Müdür:

Okuldaki rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde en yetkili kişidir.
Rehberlik hizmetleri için gerekli olan araç-gereçleri temin eder.
Okuldaki rehberlik programlarının hazırlanmasını sağlar ve denetimini yapar.
Okul rehberlik hizmetleri komisyonunu kurar ve bu komisyona başkanlık eder.
Birden fazla psikolojik danışmanın olduğu durumlarda birini koordinatör psikolojik danışman olarak atar.
Okul rehberlik programını onaylayıp bir örneğini RAM'a gönderir.
Bütün sınıflara bir rehber öğretmen atar.
Rehber öğretmenin hazırladığı yıl sonu değerlendirme raporunu onaylayıp RAM'a gönderir.

b) Müdür Yardımcısı:

Müdürün olmadığı durumlarda sorumluluk geçici olarak müdür yardımcısındadır.
Sorumlusu olduğu sınıfların rehberlikle ilgili bilgi ve belgelerini rehberlik servisine iletir.
Okul yürütme komisyonunun toplantılarına katılır.

c) Okul Yürütme Komisyonu:

Yılda en az üç toplanır (birinci ve ikinci dönemin başında ve yıl sonunda).
Okul rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinden, kararların alınıp uygulanmasından ve hizmetlerin değerlendirilmesinden sorumludur.
Okul rehberlik yürütme komisyonunda müdür, müdür yardımcısı, psikolojik danışmanlar, her sınıf seviyesinden birer sınıf rehber öğretmeni, disiplin kurulundan bir üye, öğrenci temsilcisi ve okul-aile birliğinden temsilci bir veli bulunur.
RAM; okulda rehber öğretmenin bulunmadığı durumlarda bir rehber öğretmenin okul yürütme komisyonuna katılmasını sağlar.

d) Koordinatör Psikolojik Danışman:

Rehberlik servisinin; idare, yürütme komisyonu, sınıf rehber öğretmenleri ve diğer öğretmenlerle olan koordinasyonunu sağlar.
Genel anlamda bütün rehberlik hizmetlerinin koordinasyonundan sorumludur.
Rehber öğretmenlik görevi devam ettiği gibi aynı zamanda idari bazı görevlerde alabilir.

e) Psikolojik Danışman:

Çerçeve programı, rehberliğin ilkelerini, okulun ve öğrencilerin ihtiyacını dikkate alarak okulun rehberlik programını hazırlar.
Okulların rehberlik programları birbirinden farklı olabilir ancak ilkeler değişmez.
Gerektiğinde bireysel veya grupta psikolojik danışma hizmeti verir.
Sınıf rehber öğretmenlerine rehberlik eder.
Başarıyı engelleyen etmenleri araştırır.
Sene sonunda, rehberlik hizmetleriyle ilgili bir değerlendirme raporu hazırlar.
Özel eğitime ihtiyacı olabileceği düşünülen ya da ciddi psikolojik sorunları öğrencileri RAM'a sevk eder.

f) Sınıf Rehber Öğretmeni:

Okul rehberlik programına bağlı kalarak sınıf rehberlik planını düzenler.
Eğitsel veya mesleki konularda öğrencilere yardımcı olur.
Öğrencilerle ön görüşmeler yapar ve gerektiğinde öğrencileri okul rehber öğretmenine yönlendirir.
Sınıf rehberlik hizmetleriyle ilgili yıl sonu raporunu hazırlar.

g) Diğer Öğretmenler:

Sınıf rehber öğretmenliği görevi verilmeyen öğretmenlerdir.
Gerektiğinde rehberlik servisinin çalışmalarına yardımcı olurlar.
Branş öğretmenlerinden beklenen en önemli rehberlik görevi, öğrencilerin kendi derslerine yönelik ilgilerini arttırmaktır.